

**INFORMACJA
PAŃSTWOWEGO POWIATOWEGO
INSPEKTORA SANITARNEGO
O STANIE
BEZPIECZEŃSTWA
SANITARNEGO
MIASTA JAWORZNA
w 2016 roku**

Szanowni Państwo

Przedstawiam Państwu informację o stanie bezpieczeństwa sanitarno-epidemicznego powiatu - miasta Jaworzna w roku 2016.

Obrazuje ona nasze działania na rzecz ochrony zdrowia i poprawy komfortu życia mieszkańców miasta, we wszystkich aspektach i na każdym etapie życia człowieka.

Raport zawiera oceny i analizy dotyczące poszczególnych obszarów życia publicznego, w tym sytuacji epidemiologicznej miasta Jaworzna w zakresie chorób zakaźnych i zakażeń, bezpieczeństwa żywności i wody, zagrożeń związanych z wprowadzaniem do obrotu niebezpiecznych substancji chemicznych czy produktów biobójczych, jak również kwestie bezpieczeństwa sanitarnego obiektów działalności leczniczej, szkół i innych placówek oświatowo-wychowawczych, zakładów branży spożywczej, a także obiektów usługowych i użyteczności publicznej.

Przy ocenie bezpieczeństwa żywności i wody uwzględniono wyniki badań laboratoryjnych prób wody i żywności. Badania próbek pobranych przez przedstawicieli Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Jaworznie w ramach urzędowej kontroli i monitoringu krajowego wykonywane były w zintegrowanej bazie laboratoryjnej Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa śląskiego.

Opracowanie opisuje także prowadzenie szeroko rozumianej działalności oświatowo-zdrowotnej dedykowanej różnym grupom wiekowym mieszkańców miasta, ale przede wszystkim dzieciom i młodzieży. Poprzez organizowanie programów i akcji prozdrowotnych popularyzowano w szczególności podstawowe zasady higieny, racjonalne odżywianie, promowano zdrowy styl życia.

Opracowanie zawiera ponadto informacje o interwencjach mieszkańców naszego miasta, którzy zwrócili się do nas o pomoc w rozwiązywaniu swoich problemów.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Jaworznie, realizując w 2016r. zadania w zakresie ochrony zdrowia, współpracował z władzami lokalnymi, w tym z Wydziałem Zdrowia i Spraw Społecznych oraz Wydziałem Zarządzania Kryzysowego i Ochrony Ludności Urzędu Miejskiego w Jaworznie, jak również z Inspekcją Weterynaryjną, Inspekcją Farmaceutyczną i innymi inspekcjami oraz z lokalnymi mediami.

Mam nadzieję, iż informacja niniejsza umożliwi Państwu zapoznanie się z działaniami Państwowej Inspekcji Sanitarnej na rzecz poprawy zdrowia publicznego naszej społeczności lokalnej, a także znajdziecie w niej zagadnienia interesujące Was z punktu widzenia mieszkańca naszego miasta.

PAŃSTWOWY POWIATOWY
INSPEKTOR SANITARNY
W JAWORZNI
Celina Galera-Cebo

Spis treści:

	Strona
I. Sytuacja epidemiologiczna w zakresie chorób zakaźnych	4
Choroby zakaźne	4
Szczepienia ochronne	15
Higiena lecznictwa	24
Zabiegi deratyzacyjne	26
Wnioski	26
II. Higiena Komunalna i Środowiska	27
Ocena jakości wody przeznaczonej do spożycia	27
Ocena jakości wody ciepłej w placówkach leczniczych	33
Ocena jakości wody w miejscu wykorzystywanym do kąpieli	34
Ocena jakości wody w pływalniach	34
Obiekty użyteczności publicznej	35
Interwencje i wnioski	38
III. Higiena Żywności, Żywienia i Przedmiotów Użytku	39
Ocena stanu sanitarnego obiektów żywności, żywienia i przedmiotów użytku	39
Jakość zdrowotna środków spożywczych	43
Ocena sposobu żywienia w wybranych zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego	43
Nadzór nad wyrobami mającymi kontakt z żywnością, kosmetykami	43
Akcje i działania ukierunkowane problemowo	44
Wnioski i interwencje	49
IV. Higiena Pracy	51
Narażenie zawodowe pracujących	51
Substancje i mieszaniny chemiczne	57
Środki zastępcze, tzw. „dopalacze”	58
Choroby zawodowe	59
Podsumowanie	62
V. Stan sanitarny szkół i innych placówek oświatowo-wychowawczych	63
Żłobki / kluby malucha	64
Przedszkola	64
Szkoły	65
Placówki z pobytem dziennym i rekreacyjne	68
Placówki wypoczynku zimowego i letniego dzieci i młodzieży	68
Podsumowanie i wnioski	68

VI. Zapobiegawczy Nadzór Sanitarny	69
VII. Oświata Zdrowotna	75
Program edukacyjny „Trzymaj Formę!”	75
Program Przedszkolnej Edukacji Antytytoniowej pt. „Czyste Powietrze Wokół Nas”	76
Program edukacji antytytoniowej „Nie pal przy mnie, proszę”	78
Program profilaktyki palenia tytoniu „Znajdź właściwe rozwiązanie”	78
Krajowy Program Zwalczenia AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV	78
Konkurs „Wiedzy o HIV/AIDS”	78
Program edukacyjny „Ars, czyli jak dbać o miłość?”	79
Kampania społeczna „Nie pozwól odlecieć swojemu szczęściu”	79
Program profilaktyczny „Smak życia, czyli debata o dopalaczach”	79
Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce	80
Profilaktyczny Program w Zakresie Przeciwdziałania Uzależnieniu od Alkoholu, Tytoniu i innych Środków Psychoaktywnych	81
Program „Żywienie na wagę zdrowia” – „Klub Zdrowego Przedszkolaka”	82
Program profilaktyki WZW B i C „Podstępne WZW”	82
Program „Wybierz Życie – Pierwszy Krok”	82
Światowy Dzień Zdrowia – 7 kwietnia	82
Profilaktyka grypy	83
Akcja wojewódzka Dopalacze – Wypalacze „groźne narkotyki”	83
„Brązowo, ale czy zdrowo?”	84
Akcja „Znamię! Znam je?”	84
Akcja informacyjna „Zaszczep w sobie chęć szczepienia”	84
Europejski Dzień Wiedzy o Antybiotykach	85
Bezpieczeństwo dzieci podczas wypoczynku letniego	85
Kampania społeczna „Mam świadomość jak być zdrowym”	86
„Świat widziany przez Alko- i Narkogogle”	86
Podsumowanie	86

I.

SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA W ZAKRESIE CHOROÓB ZAKAŻNYCH

Głównym kierunkiem działania Sekcji Epidemiologii było prowadzenie działalności przeciwepidemicznej oraz nadzór w zakresie zakażeń i chorób zakaźnych w szczególności występujących ogniskowo, nadzór nad uodpornieniem populacji w ramach obowiązkowych szczepień ochronnych, zapewnienie właściwych warunków przechowywania, przyjmowania, wydawania i transportu preparatów szczepionkowych.

1. Choroby zakaźne

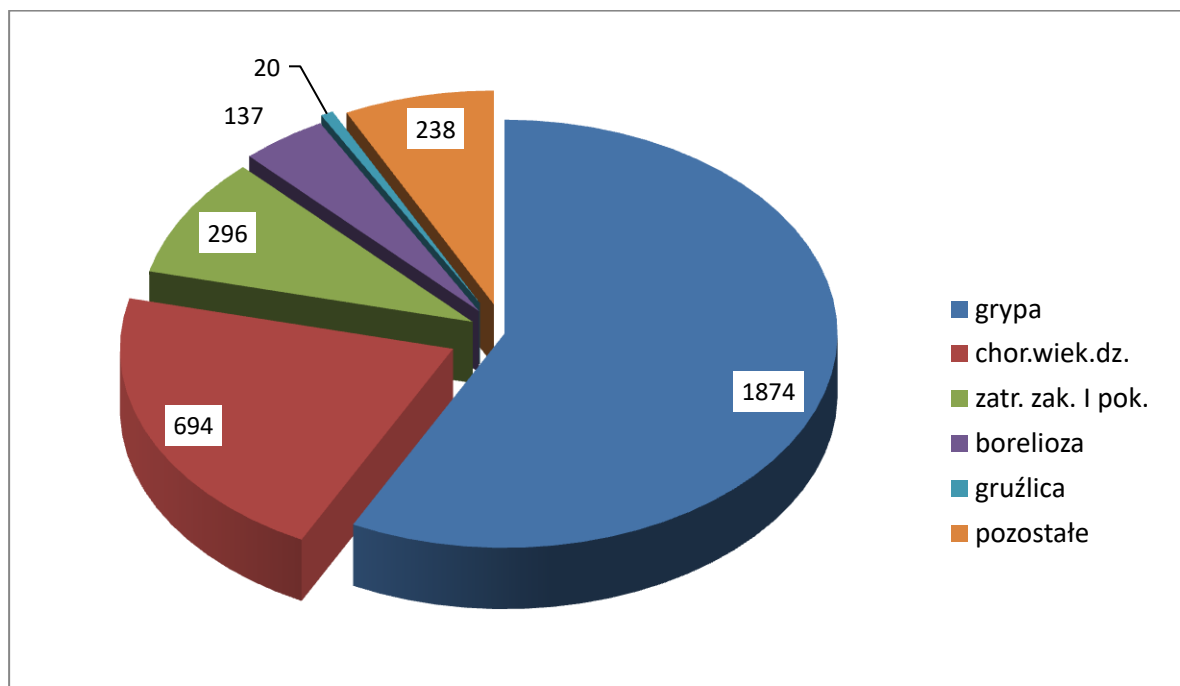
W 2016 roku zarejestrowano ogółem 3259 zachorowań, najczęściej przypadków stanowiły zachorowania na grypę – 1874 (57,5%) oraz choroby wieku dziecięcego – 694 (21,3%). Spośród chorób wieku dziecięcego, najliczniejszą grupę stanowiła ospa wietrzna – 527, co daje 75,9% ogółu tych zachorowań. W 2016 roku 272 chorych (8,35% ogółu chorych na choroby zakaźne) wymagało hospitalizacji, najczęściej (59,93%) w przebiegu zakażeń pokarmowych. Odnotowano 6 zgonów (o 2 mniej niż w 2015 roku), w których jedną z przyczyn była choroba zakaźna.

Przeprowadzono 505 wywiadów epidemiologicznych, o 62 więcej niż w roku 2015.

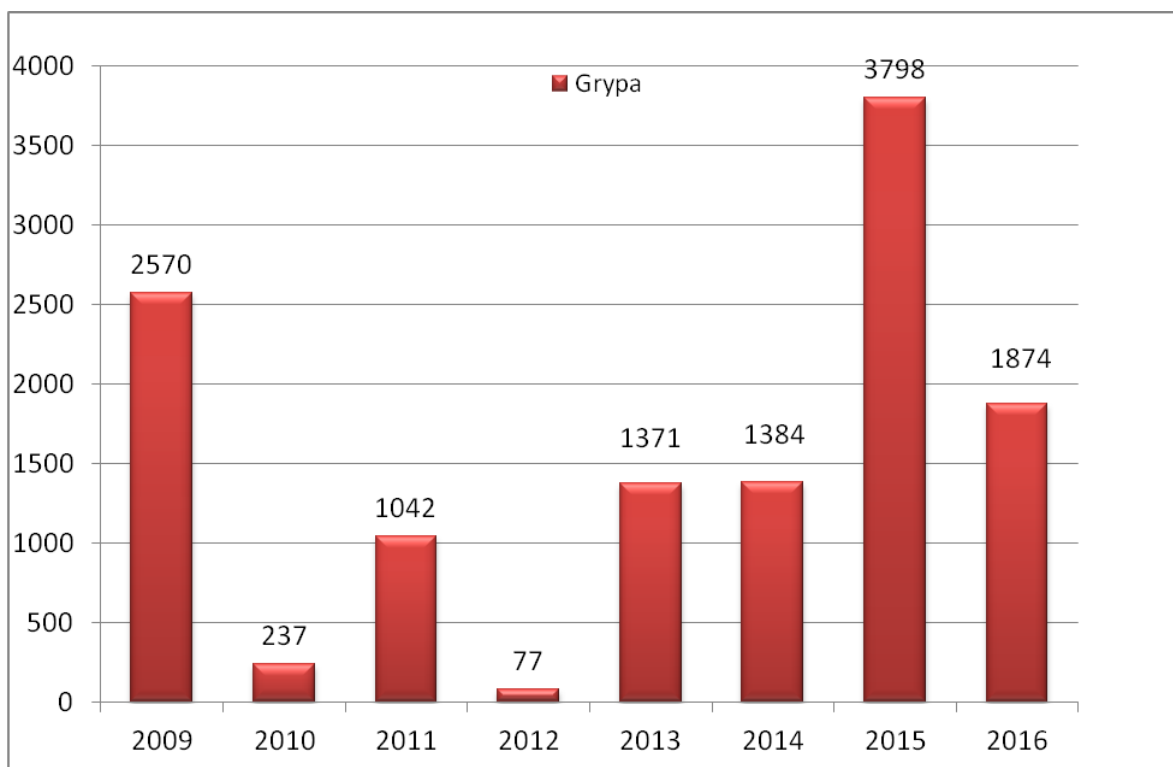
Mniej niż w 2015r. notowano przypadków: grypy, ospy wietrznej, zatruc i zakażeń pokarmowych o etiologii wirusowej i nieokreślonej, przewlekłych wirusowych zapaleń wątroby typu B, świnki oraz zatruc środkami zastępczymi;

Więcej niż w 2015 roku stwierdzono przypadków: zakażeń pokarmowych o etiologii bakteryjnej (w tym o 85% wzrost liczby salmonelloz), krztuśca, róży, wirusowych zapaleń wątroby typu C;

Na podobnym poziomie jak w roku 2015 utrzymywały się zachorowania na: płonicę, boreliozę, gruźlicę i różyczkę.

Wykres 1. Rozkład zachorowań na choroby zakaźne w 2016 roku w Jaworznie.

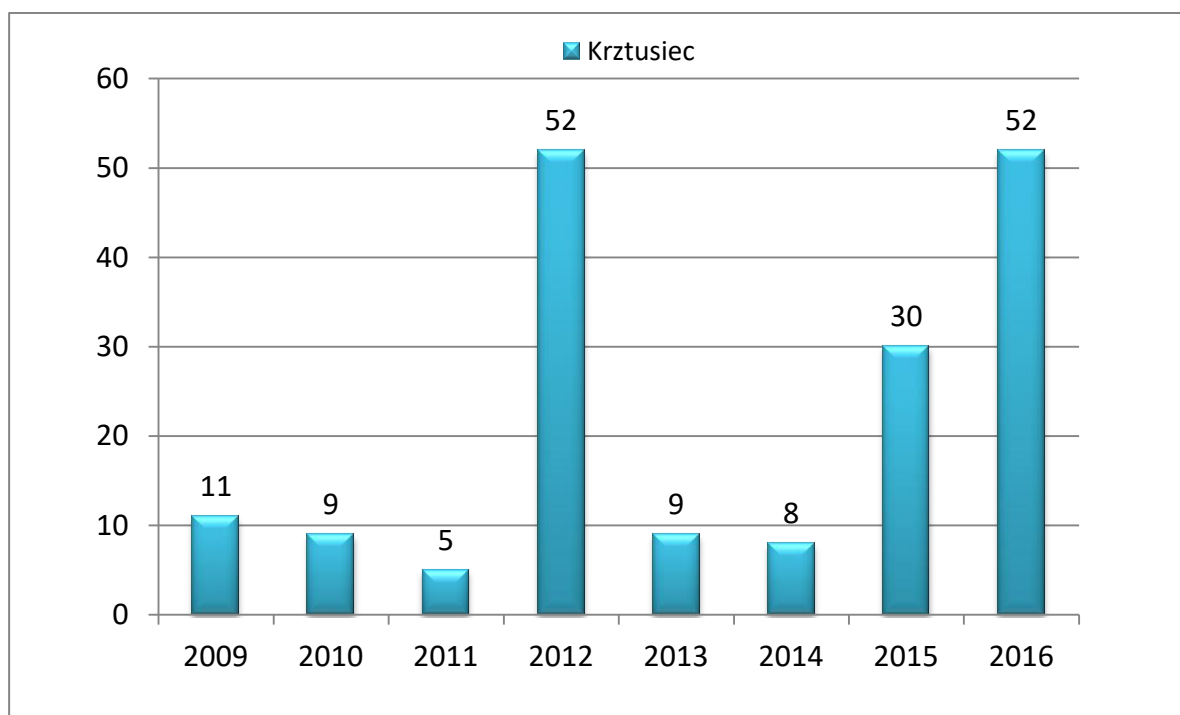

Wykres 2. Liczba zachorowań na grypę w latach 2009 - 2016 w Jaworznie

- Grypa** – w 2016 roku miała decydujący wpływ na sytuację epidemiologiczną w mieście, stanowiąc 57,5% wszystkich zarejestrowanych zachorowań na choroby zakaźne. Rejestracja zachorowań na grypę i choroby wywołane przez wirusy grypopodobne odbywa się w oparciu o zgłoszenia zbiorcze, sporządzane w trybie tygodniowym przez podmioty lecznicze. Wskaźnik zapadalności dla Jaworzna wynosi 2079, a dla dzieci do 14 roku życia 712,2. Grypa występowała w ciągu całego roku. 85% wszystkich zachorowań (1597 przypadków) odnotowano w I kwartale, miesiącem o największej liczbie przypadków był marzec. 33% wszystkich zachorowań dotyczyło dzieci i młodzieży do 14 roku życia. 47 osób wymagało hospitalizacji z powodu powikłań ze strony układu oddechowego, a u 21 w badaniach potwierdzono obecność wirusa grypy: A/H1N1 (13 osób) oraz wirusa grypy typu B (8 osób). Zarejestrowano jeden zgon, z powodu zapalenia płuc będącego powikłaniem w przebiegu grypy.

W 2016 roku przeciwko grypie zaszczepiło się 2397 osób, co stanowi 2,66% populacji miasta. Największy odsetek zaszczepionych stanowią seniorzy w wieku 65 lat i powyżej (71,5% ogółu zaszczepionych). Zdecydowana większość seniorów skorzystała z finansowanych przez Gminę m. Jaworzna szczepionek w ramach programu zdrowotnego „Profilaktyka grypy w Jaworznie – szczepienia ochronne dla seniorów 65+”. Program był realizowany w sezonie grypowym 2016/2017 w miesiącach wrzesień-grudzień.

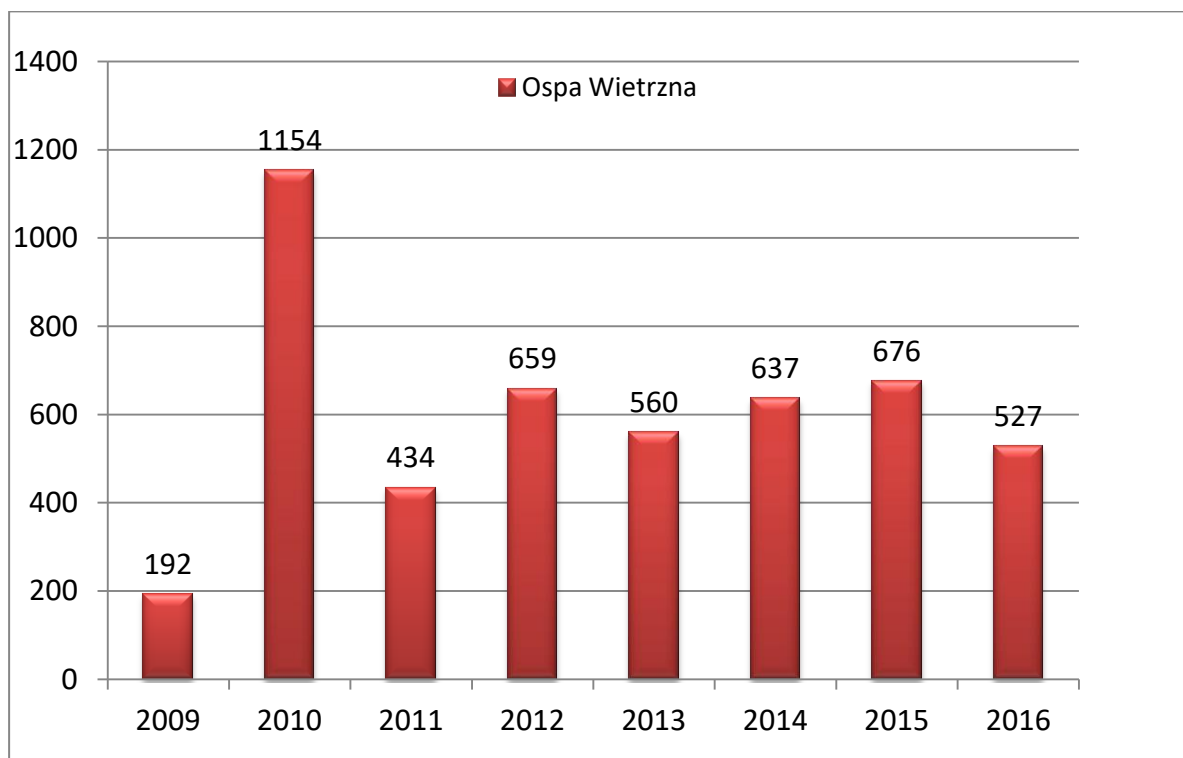
1.2. Choroby wieku dziecięcego

Wykres 3. Liczba przypadków krztusca w latach 2009 - 2016 w Jaworznie

Krztusiec – odnotowano 52 przypadki, o 42% więcej niż w roku poprzednim. Wskaźnik zapadalności wyniósł 57,69 i był 3 razy wyższy niż dla Polski. Częściej chorowały kobiety – 65% ogółu zachorowań. Cztery chore osoby wymagały hospitalizacji. Zachorowania rejestrowano w ciągu całego roku, najczęściej w miesiącu lutym – 13 przypadków oraz maju i grudniu – po 12. Krztusiec jest szczególnie niebezpieczny dla niemowląt – w pierwszym roku życia wystąpił u trójki dzieci. Najwięcej zachorowań dotyczyło nastolatków w przedziale wiekowym 10 - 19 lat: 27 osób. Spośród wszystkich chorych 90% (47 osób) było zaszczepionych przeciwko krztuścowi. Czasokres od szczepienia do zachorowania wynosił od 4 miesięcy do 28 lat. Przeciwno krztuścowi, zgodnie z obowiązującym Programem Szczepień Ochronnych, prowadzone są szczepienia ochronne. W związku z utrzymującym się od kilku lat wzrostem liczby zachorowań w grupie nastolatków, Główny Inspektor Sanitarny w 2016 roku wprowadził dodatkowe szczepienie w 14 roku życia. Dzieci otrzymują teraz w sumie 6 dawek szczepionki przeciw krztuścowi: w 1, 2, 6 i 14 roku życia. Odporność poszczepienna utrzymuje się przez ok. 3 - 10 lat (najczęściej 5-7 lat) od ostatniego szczepienia, natomiast odporność po przechorowaniu utrzymuje się przez ok 10 – 15 lat.

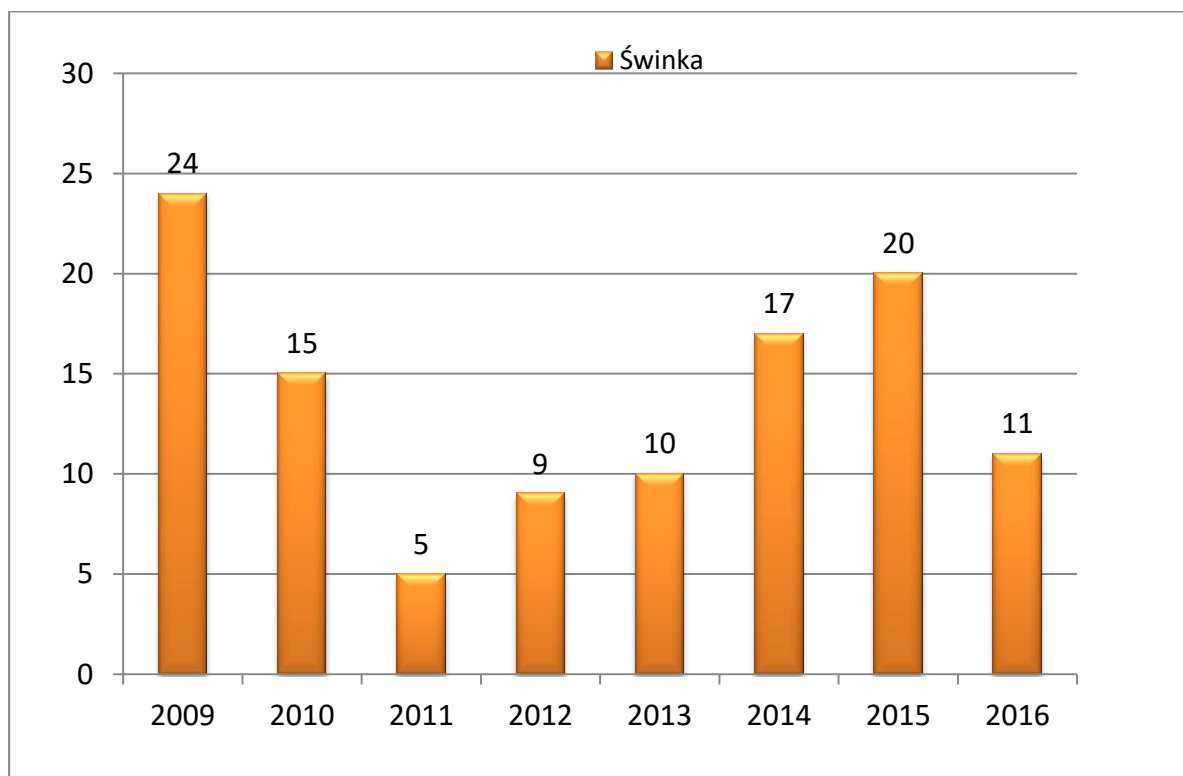

Wykres 4. Liczba przypadków ospy wietrznej w latach 2009 – 2016 w Jaworznie.

Ospa wietrzna – odnotowano spadek liczby zachorowań o 22% w porównaniu z rokiem 2015. Wskaźnik zapadalności dla Jaworzna wyniósł 584,7 i był o 96,79 wyższy niż dla Polski. Rozkład zachorowań ze względu na płeć przedstawiał się niemal identycznie - zachorowało 268 mężczyzn i 259 kobiet. Jedna osoba była hospitalizowana. 73,06% zachorowań (tj. 385 przypadków) dotyczyło dzieci do 6 roku życia. Zachorowania były rejestrowane w ciągu całego roku, 94% wszystkich zarejestrowanych przypadków wystąpiło w miesiącach styczeń - maj i październik – grudzień. Zachorowało 6 osób wcześniej szczepionych, z czego 4 były szczepione jedną dawką, 2 zaszczepione dwiema dawkami. Czasokres od szczepienia do zachorowania wynosił od 19 dni do 6 lat.

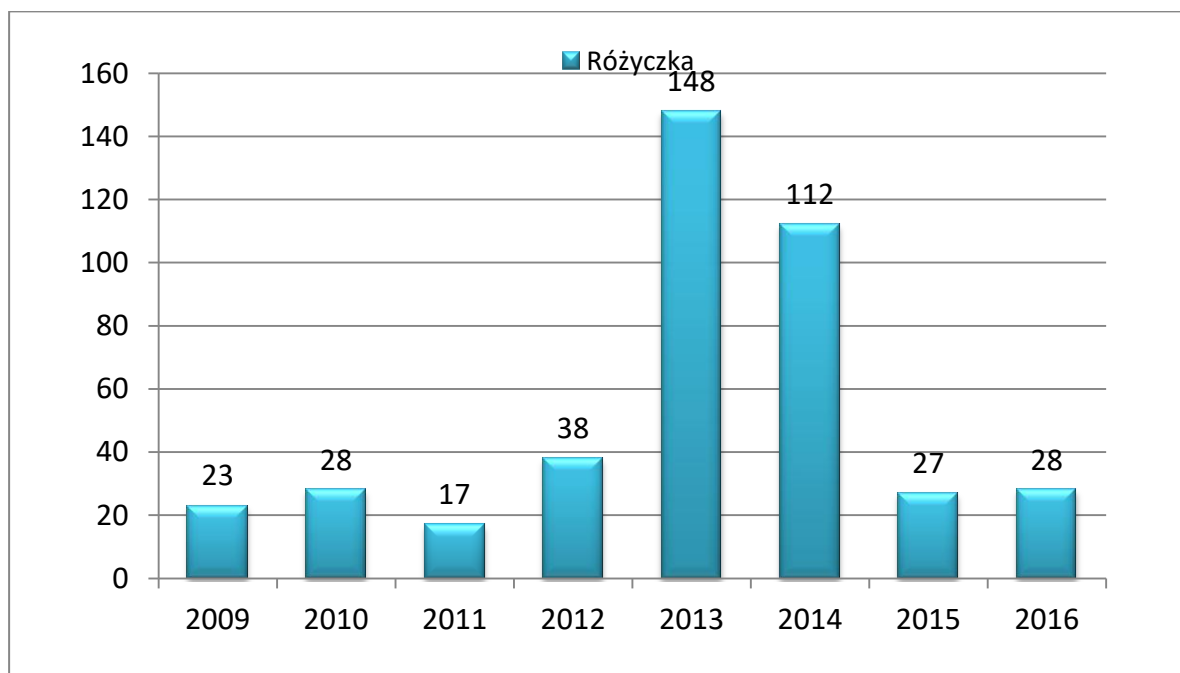
Zachorowania na ospę wietrzną utrzymują się od kilku lat na wysokim poziomie. W Polsce dostępna jest szczepionka przeciw ospie wietrznej, zawiera ona żywy, lecz pozbawiony zjadliwości szczep wirusa, po podaniu której pojawia się odporność. Szczepieniem obowiązkowym objęte są dzieci do 12 roku życia ze wskazań medycznych i dzieci narażone na zakażenie ze względów środowiskowych (np. przebywające w domach dziecka lub uczęszczające do żłobków i klubów dziecięcych). Pozostałym dzieciom szczepienie jest zalecane, jednak rodzice sporadycznie sięgają po ten rodzaj profilaktyki.

Szczepienia nie miały wpływu na sytuację epidemiologiczną ospy. W 2016 roku zaszczepiło się 126 osób, z czego 96% stanowiły dzieci do 11 roku życia.

Wykres 5. Liczba przypadków świnki w latach 2009 - 2016 w Jaworznie

Świnka – zarejestrowano 11 zachorowań, o 45% mniej niż w roku poprzednim. Zachorowania rozkładały się po równo według płci. Wskaźnik zapadalności wyniósł 12,2 i był ponad dwa razy większy niż dla Polski. Zachorowania przebiegały bez powikłań, nie wymagały hospitalizacji. Po wprowadzeniu obowiązkowych szczepień przeciw odrze, śwince i różyczce, obserwuje się wyraźny spadek liczby przypadków (od 2006 roku), a sytuacja epidemiologiczna tej choroby jest stabilna. Ospę rejestrowano w miesiącach: styczeń, luty, marzec oraz listopad i grudzień. Zachorowania dotyczyły dzieci i młodzieży do 14 roku życia. Dziewięciu chorych było wcześniej szczepionych, z czego 3 osoby dwiema dawkami, a sześć osób zaszczepiono jedną dawką. Czasokres od ostatniego szczepienia do zachorowania wyniósł od 1 roku do 4 lat.

Wykres 6. Liczba przypadków różyczki w latach 2009 – 2016 w Jaworznie.

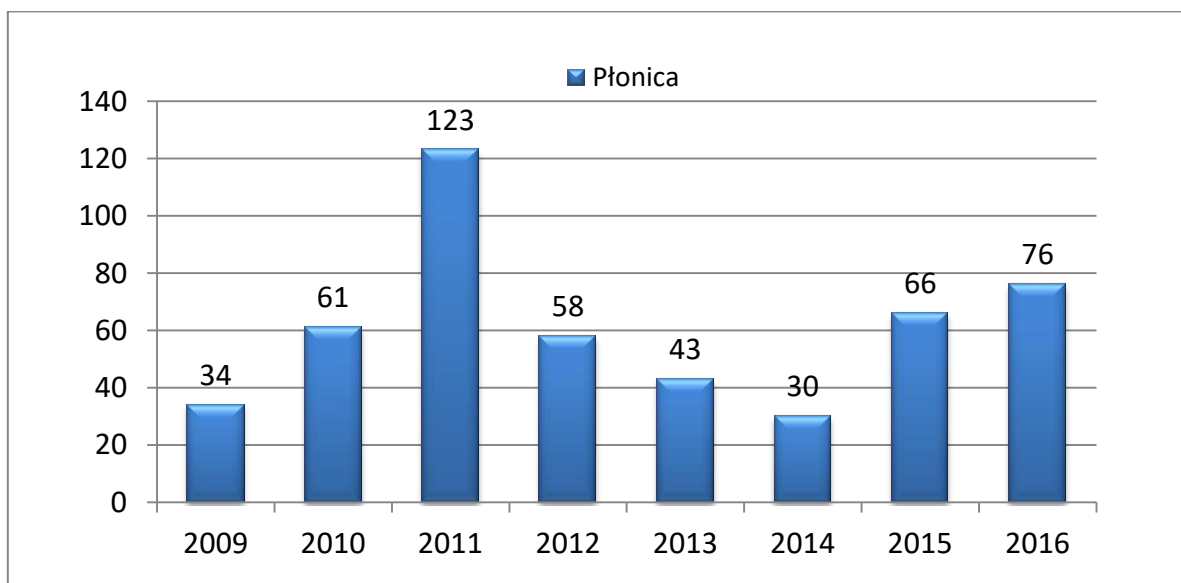
Różyczka – liczba zachorowań wyniosła 28 i utrzymywała się na podobnym poziomie jak w roku 2015. Wskaźnik zapadalności – 31,06 był sześć razy większy niż dla Polski. Zachorowania przebiegały bez powikłań, nie wymagały hospitalizacji.

Częściej chorowali mężczyźni - 64% ogółu zachorowań. Zachorowania rejestrowano w miesiącach styczeń – czerwiec oraz listopad – grudzień, najczęściej w miesiącu styczniu 39% ogółu przypadków. Zachorowania wystąpiły u dzieci i młodzieży do 14 roku życia.

U 13 osób rozpoznano różyczkę mimo wcześniejszego zaszczepienia 1 dawką, a u dwóch osób po 2 dawkach. Zachorowania na różyczkę nie były potwierdzone badaniami, lekarze zgłaszali chorobę tylko na podstawie objawów klinicznych. Polska uczestniczy w Programie WHO „Eliminacja Odry/Różyczki”, który ma na celu przerwanie transmisji wirusa różyczki oraz potwierdzenie jego eliminacji we wszystkich krajach Regionu Europejskiego. W celu realizacji tego programu każde podejrzenie lub zachorowanie na różyczkę powinno być potwierdzone badaniem w Zakładzie Wirusologii NIZP – Państwowego Zakładu Higieny w Warszawie. W 2016r. przesłano materiał do badań serologicznych od 2 osób – wyniki wykluczyły zachorowanie na różyczkę.

Stan wyszczepienia dziewcząt powyżej 12-go roku życia wynosi ponad 98%. Tak wysoki poziom uodpornienia ma istotne znaczenie w profilaktyce zespołu różyczki wrodzonej.

Odra – zgłoszono 1 podejrzenie zachorowania u dziecka w 2 roku życia zaszczepionego przeciwko odrze. Wynik badania serologicznego przeprowadzonego w Zakładzie Wirusologii NIZP – Państwowego Zakładu Higieny w Warszawie był ujemny, co wykluczyło odrę.

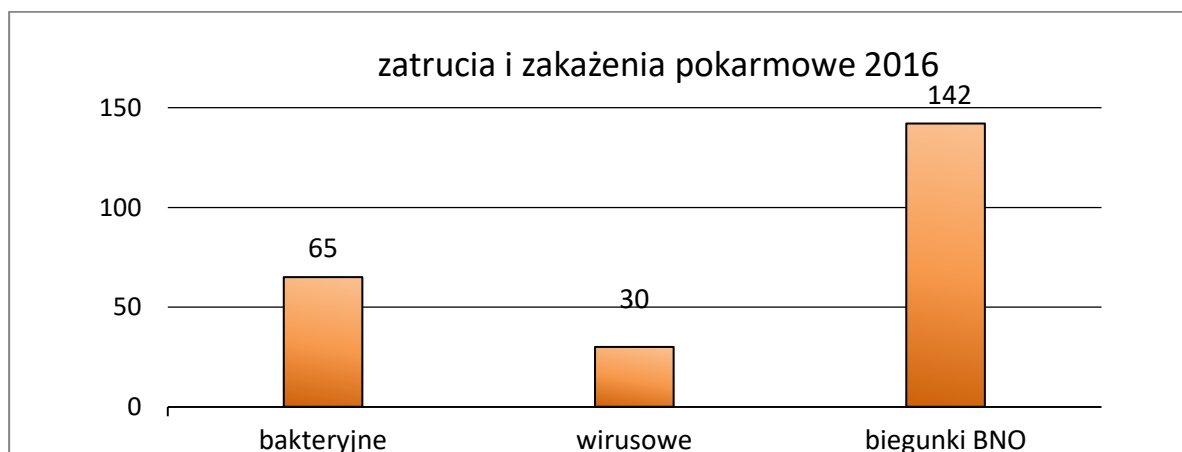

Wykres 7. Liczba przypadków płonicy w latach 2009 - 2016 w Jaworznie

Płonica – zanotowano 76 przypadków, o 13% więcej niż w 2015 roku. Wskaźnik zapadalności dla Jaworzna wyniósł 84 i był wyższy niż dla Polski (53). W równym stopniu chorowali mężczyźni i kobiety. Wszystkie zachorowania wystąpiły u dzieci i młodzieży od 1 roku do 19 lat. 46% ogółu zachorowań dotyczyło dzieci w wieku przedszkolnym 4 – 6 lat. Przypadki płonicy rejestrowano w ciągu całego roku, najczęściej w miesiącach styczeń – marzec oraz kwiecień. Mimo, że jest to ostra, zakaźna choroba wysypkowa to żadna a chorych osób nie wymagała hospitalizacji. Warto podkreślić, iż w przypadku płonicy, nie jest możliwe nabycie odporności dzięki szczepieniu. U noworodków istnieje odporność bierna, która ustępuje pod koniec pierwszego roku życia. Odporność czynną nabywa się wraz z wiekiem poprzez częste ekspozycje na zakażenie. Powtórne zachorowania są niezwykle rzadkie.

1.3. Zatrucia i zakażenia pokarmowe – w 2016 roku zarejestrowano 264 zatrucia i zakażenia pokarmowe, o 97 (27%) mniej niż w roku poprzednim. Z czego większość chorych - 166 (tj. 63%) była hospitalizowana. Biegunki i zatrucia pokarmowe stanowią nadal istotną przyczynę chorobowości u dzieci do lat 2, 35% przypadków dotyczyło tej grupy wiekowej. Niemal wyłącznie do zachorowań u dzieci dochodzi w środowisku domowym.

We wrześniu wystąpiło jedno ognisko zatrucia pokarmowego, dotyczące 8 osób dorosłych, w którym nie ustalono czynnika etiologicznego. Żywność podejrzana o zakażenie pochodziła z firmy cateringowej, mającej swoją siedzibę poza Jaworzniem.

Wykres 8. Liczba przypadków zatruc i zakażeń pokarmowych w 2016 roku

Salmonellozy – w roku 2016 zarejestrowano 14 przypadków salmonelloz, nastąpił siedmiokrotny wzrost liczby zachorowań w porównaniu z poprzednim rokiem. Wskaźnik zapadalności wyniósł 15,53 i był niższy niż dla Polski (25,21), 11 osób wymagało hospitalizacji. Chorowały głównie dzieci i młodzież – 13 zgłoszonych przypadków, z czego 7 zachorowań dotyczyło najmłodszych do 2 roku życia. Większość (78%) zachorowań miała miejsce w drugiej połowie roku, miesiącem o największej liczbie przypadków był wrzesień. We wszystkich zarejestrowanych przypadkach czynnikiem etiologicznym była *Salmonella* z gr. D, w 93% serotyp *Enteritidis*.

Na dzień 31.12.2016r. zarejestrowanych było 24 nosicieli salmonelloz, najliczniej występującymi serotypami były *Enteritidis* i *Mbandaka*.

Biegunki u dzieci do lat 2 – 54 przypadki z czego 32 (59%) wymagało hospitalizacji. Zachorowania częściej dotyczyły mężczyzn w 65% przypadków. Dzieci chorowały w ciągu całego roku, ze wzrostem liczby przypadków w miesiącach maj i czerwiec. Tylko 52% biegunek przebadano w kierunku obecności biologicznych czynników chorobotwórczych: bakterii i/lub wirusów.

Biegunki u osób powyżej 2 lat - 88 zachorowań z czego 42 (48%) wymagało hospitalizacji. W 25% przypadków wykonano badania wirusologiczne i/lub bakteriologiczne, które nie określiły czynnika etiologicznego. Rozkład zachorowań ze względu na płeć przedstawia się następująco: 49 mężczyzn i 39 kobiet. Zachorowania występowały w ciągu całego roku ze wzrostem w miesiącach wrzesień, październik i grudzień.

Zakażenia wirusowe – 30 przypadków, z czego 24 (80%) były hospitalizowane; nie wystąpiły zachorowania ogniskowe. 77% zakażeń wystąpiło u dzieci do lat 2.

Czynnikiem etiologicznym 17 (57%) zachorowań były rotawirusy, w większości zdiagnozowane u dzieci do lat 2. U małych dzieci w przebiegu choroby na ogół występują wymioty i biegunka, co może prowadzić do odwodnienia. W równej mierze chorowali mężczyźni jak i kobiety. Wszystkie zakażenia wystąpiły w pierwszej połowie roku, u dzieci które nie były wcześniej zaszczepione p/rotawirusom. W Polsce dostępna jest doustna szczepionka, zawierająca żywe, atenuowane wirusy. W Jaworznie z tej formy profilaktyki w roku 2016 skorzystało 198 niemowląt.

Czynnikiem etiologicznym 7 zachorowań były adenowirusy, a w 6 przypadkach czynnik wirusologiczny nie został określony.

Inne zakażenia bakteryjne – 51 przypadków, 100% hospitalizowanych. Zachorowania w większości dotyczyły osób dorosłych.

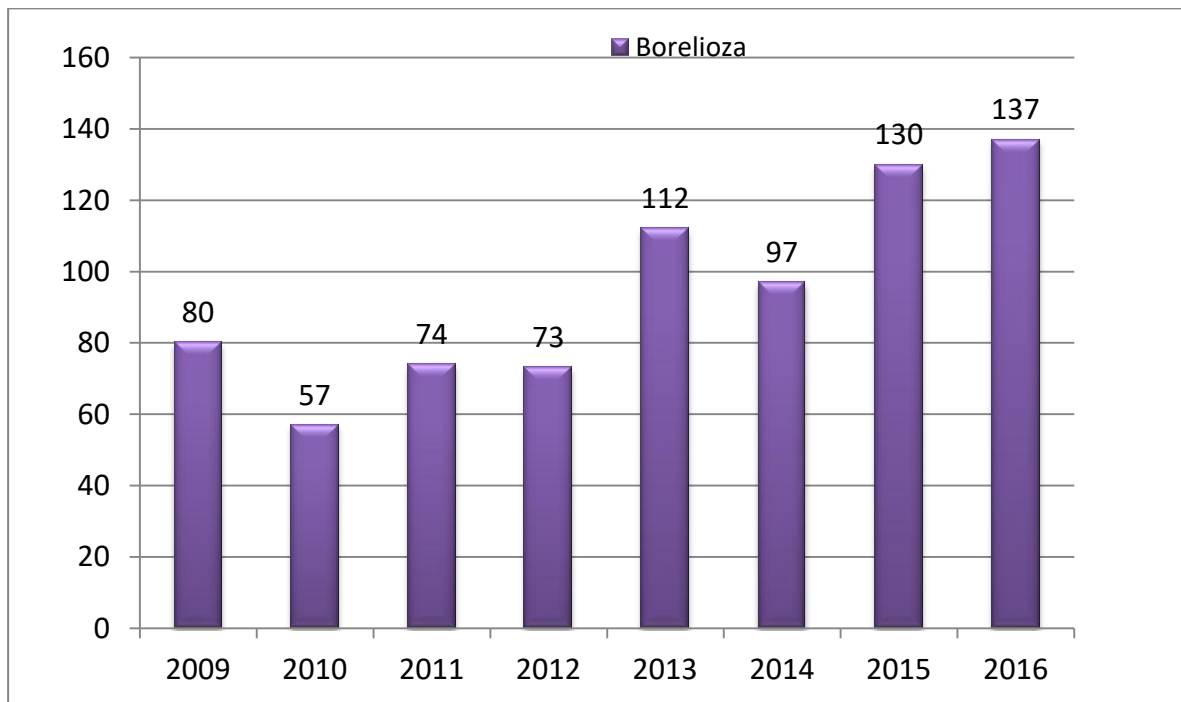
W 41 czynnikiem etiologicznym było *Clostridium difficile* - wskaźnik zapadalności 45,48 był 2-krotnie wyższy niż dla Polski. 68% zachorowań dotyczyło osób powyżej 65 roku życia. W 33 przypadkach (80%) do zachorowania doszło w związku z hospitalizacją, dlatego zaklasyfikowane zostały jako zakażenia szpitalne.

W pozostałych zakażeniach bakteryjnych czynnikiem etiologicznym były: *Klebsiella pneumoniae*, *Klebsiella oxytoca*, *Enterococcus faecium*, *Campylobacter jejuni*, *E. coli* z gr. C.

Pasożytnicze zakażenia jelitowe: lamblioza – 2 zachorowania, glistnica - 2, owsica - 11.

Zatrucia środkami zastępczymi – realizując zadania w celu ochrony zdrowia ludzkiego, w tym zagrożenia zdrowia publicznego stwarzanego przez środki zastępcze tzw. „dopalacze” prowadzono monitoring tych zatruć. W 2016 roku zgłoszono do PSSE w Jaworznie 12 podejrzeń zatruć środkami zastępczymi, czterokrotnie mniej niż w roku poprzednim. Biorąc pod uwagę wiek osób zatrutych można wyciągnąć wniosek, iż problem spożywania dopalaczy dotyczy głównie osób bardzo młodych – w grupie wiekowej 18 do 25 lat.

W sześciu przypadkach stan pacjentów wymagał hospitalizacji. Liczba zatruć ściśle koreluje z płcią, w 91% przypadków po dopalacze sięgali mężczyźni. Badania wykonywane były w Instytucie Ostrego Zatrucia w Sosnowcu – w wynikach dopalacz nieznany, pochodne cannabinioli lub metafedron.

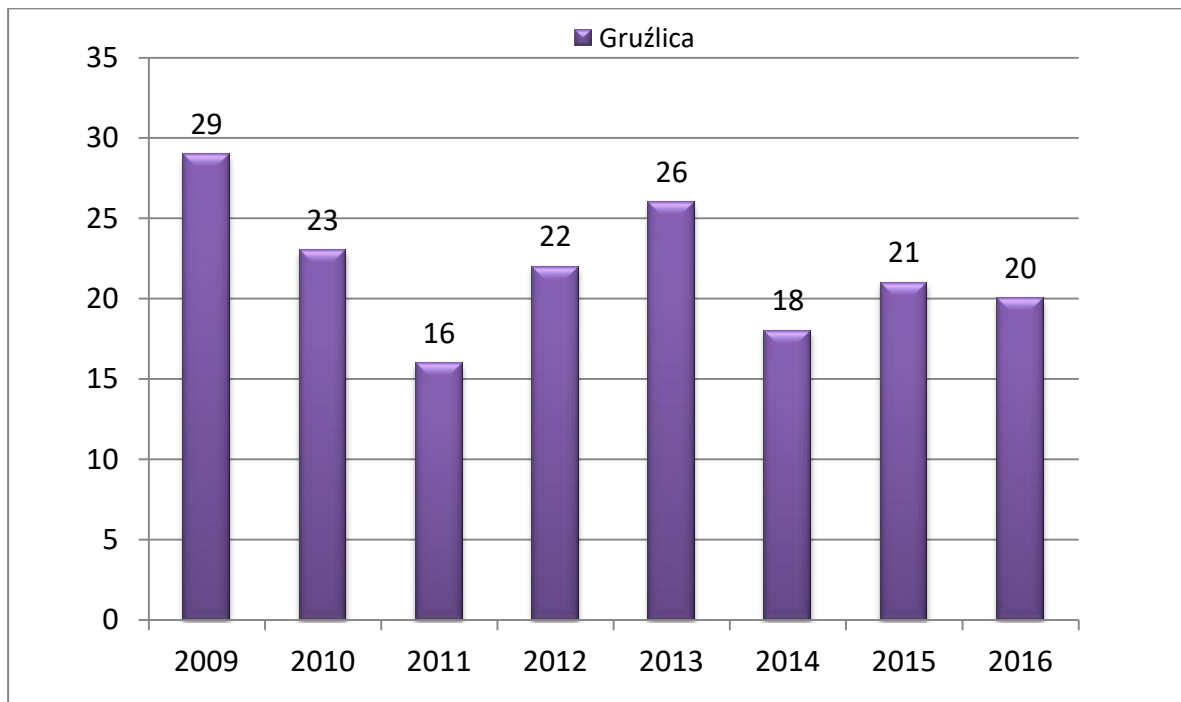
Wykres 9. Liczba przypadków boreliozy w latach 2009 - 2016 w Jaworznie.

1.4. Borelioza – liczba przypadków w 2016 roku wyniosła 137 i utrzymywała się na podobnym poziomie jak w roku poprzednim. Według płci zachorowania rozłożyły się w następujący sposób – w 58% przypadków choroba wystąpiła u kobiet, 42% przypadków dotyczyła mężczyzn. Zachorowania rejestrowano w ciągu całego roku, ze wzrostem w miesiącach czerwiec - wrzesień, co ma związek z biologią kleszczy. Wskaźnik zapadalności dla Jaworzna wyniósł 152 i był 2,75 razy wyższy niż dla Polski. Zachorowania odnotowywano we wszystkich grupach wiekowych, z czego najwięcej (65%) u osób powyżej 45 roku życia, dzieci do 14 roku życia stanowiły 12% zarejestrowanych przypadków. Największy odsetek chorych stanowili emeryci i renciści – 40,14% ogółu zachorowań. Pierwszym objawem zakażenia w 86% (tj. 118) przypadków był rumień wędrujący. U pozostałych chorych wystąpiły objawy kliniczne fazy późnej takie jak: bóle i obrzęki stawów, nawracające zapalenie stawów lub dotyczące układu neurologicznego. 4 osoby wymagały hospitalizacji. W 77 przypadkach (56%) nie zauważono ukąszenia kleszcza.

Z ogólnej liczby pokąsanych przez kleszcze – 93% przypadków było następstwem ukąszeń na terenie Jaworzna, a w 4 do ekspozycji doszło w innych rejonach Polski. Najczęściej ukąszenia miały miejsce w lesie, obejściu wokół domu, ogrodzie, na działce lub terenie rekreacyjnym. Choroba nie wystąpiła u osób narażonych zawodowo.

W 2016r. laboratoria przesłały do PPIS w Jaworznie 140 dodatnich wyników (od 134 osób) badań serologicznych testem potwierdzenia w klasie IgM i/lub IgG, które nie zostały zgłoszone przez lekarzy jako zachorowanie. Ponadto PPIS zarejestrował 43 zgłoszenia, które ze względu na brak spełnienia kryteriów definicji UE boreliozy tj. brak objawów klinicznych nie zostały wykazane jako zachorowanie.

Urząd Miejski kontynuował, kolejny czwarty rok, program „Badania profilaktyczne dla mieszkańców gminy miasta Jaworzna w kierunku rozpoznania boreliozy”. W ramach programu przebadano 1000 mieszkańców testem immunoenzymatycznym ELISA w dwóch klasach przeciwciał, tj. w klasie IgG i IgM, w tym 590 kobiet, 283 mężczyzn i 127 dzieci. W teście potwierdzenia Western-blot wyniki dodatnie stwierdzono u 88 osób w klasie IgG oraz u 73 osób w klasie IgM.

Wykres 10. Liczba zachorowań na gruźlicę w latach 2009 - 2016 w Jaworznie.

1.5. Gruźlica – odnotowano 20 przypadków, wyłącznie gruźlicy płuc, nie wystąpiły zachorowania na gruźlicę pozapłucną. Liczba przypadków utrzymywała się na podobnym poziomie jak w 2015 roku, wskaźnik zapadalności dla Jaworzna wyniósł 22,18. Wśród chorujących 85% (17 osób) stanowili mężczyźni. 17 zgłoszeń to nowe zachorowania, u 3 osób nastąpiła wznowa choroby. Wszyscy chorzy byli hospitalizowani.

Wydano 1 decyzję nakazującą poddanie się hospitalizacji. U 18 pacjentów (90% przypadków) badania mikrobiologiczne potwierdziły gruźlicę prątkującą. Zachorowania występowały w ciągu całego roku, najczęściej w miesiącu marcu (6 przypadków). Najwięcej chorych – 11 przypadków (55%) stanowili chorzy w przedziale wiekowym 45 – 64 lat. Na podstawie wywiadu epidemiologicznego u 3 osób potwierdzono wcześniejszy kontakt z chorym na gruźlicę. Nadzorowano stan zdrowia 40 osób ze styczności. Zgłoszono 3 zgony z powodu gruźlicy.

1.6. Neuroinfekcje - liczba zachorowań 10, w tym:

- 6 wirusowych zapaleń opon mózgowo-rdzeniowych
- 3 zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych nieokreślone
- 1 gronkowcowe zapalenie opon mózgowo – rdzeniowych.

Zachorowało 6 mężczyzn i 4 kobiety, wszystkie przypadki były hospitalizowane. Pojedyncze zachorowania występowały w ciągu całego roku, jednak 70% wszystkich zachorowań zarejestrowano w miesiącach wrzesień – listopad. Najwięcej zachorowań – 60% dotyczyło ludzi młodych, w przedziale wiekowym 29 – 38 lat.

1.7. Wirusowe zapalenie wątroby – zarejestrowano:

- WZW B – 5 przypadków
- WZW C – 13 przypadków

W sumie 18 zachorowań, liczba utrzymuje się na podobnym poziomie jak w poprzednim roku. Chorowały osoby powyżej 20 roku życia. 4 osoby wymagały hospitalizacji. Zachorowania nie miały związku z płcią.

WZW B: zarejestrowano pięć przypadków przewlekłego wirusowego zapalenia wątroby typu B. Chorzy podają w wywiadzie przebyte wcześniej zabiegi chirurgiczne, transfuzje krwi, a w 1 przypadku do zachorowania mogło dojść w wyniku kontaktu z osobą zakażoną. W ramach podejmowania działań zmierzających do zatrzymania rozprzestrzeniania się zakażenia, nieszczepione wcześniej osoby z kontaktu, zgodnie z obowiązującym Programem Szczepień Ochronnych kierowane były do szczepienia.

WZW C: zarejestrowano 13 przypadków. Osoby chore zgodnie z obowiązującym Programem Szczepień Ochronnych podlegają szczepieniu przeciw WZW B. Pięcioro chorych było zaszczepionych w przeszłości pełnym cyklem, pozostałe kierowano na szczepienia. Na podstawie wywiadów epidemiologicznych ustalono, że do zakażenia mogło dojść w wyniku przeprowadzonych w przeszłości zabiegów przerywania ciągłości tkanek w związku z udzielaniem świadczeń zdrowotnych tj.: małych i dużych zabiegów chirurgicznych, transfuzji krwi, dializ oraz zabiegów niemedycejskich tj.: tatuażu, przyjmowania narkotyków w iniekcjach. W otoczeniu chorych stwierdzono 17 osób, które są objęte nadzorem lekarza POZ.

1.8. Choroby przenoszone drogą płciową

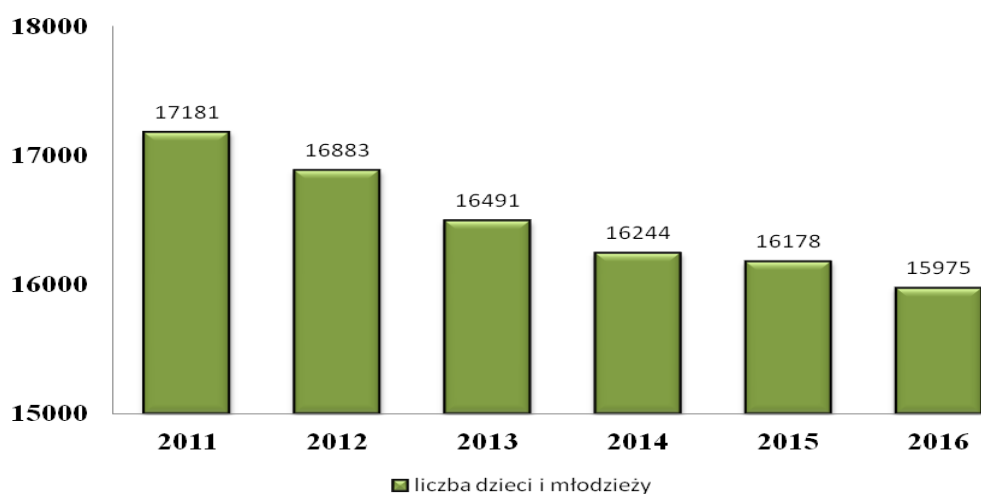
Zgłoszono 5 zachorowań na kiłę. Wszystkie dotyczyły mężczyzn.

2. Szczepienia ochronne

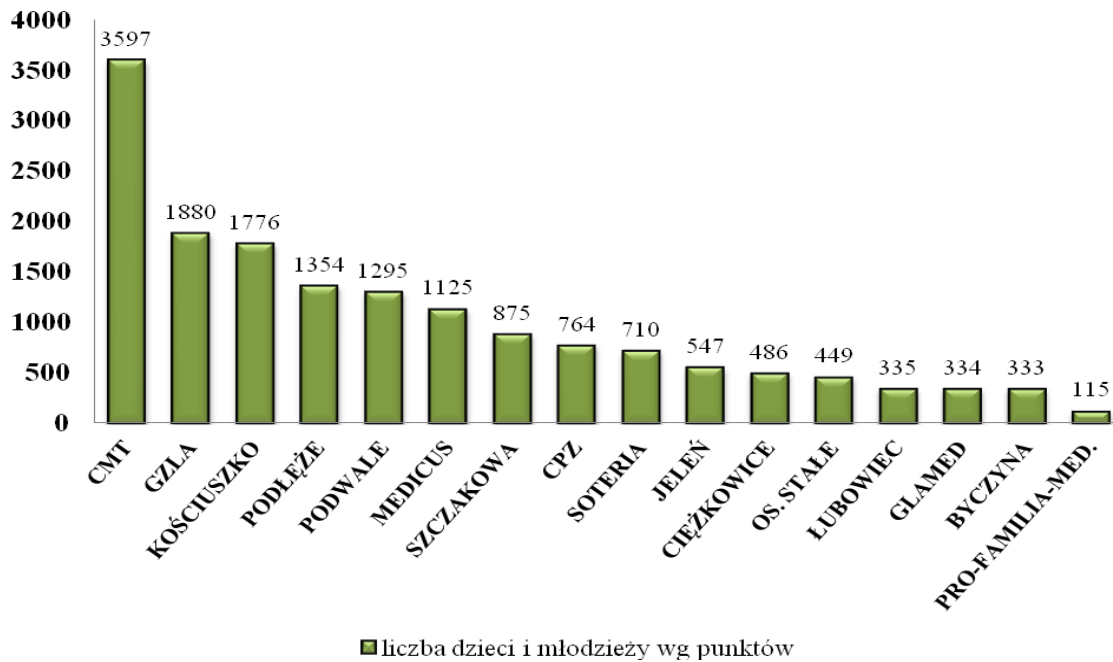
Realizowanie Programu Szczepień Ochronnych skutecznie zapobiega szerzeniu się groźnych chorób zakaźnych, a także umożliwia wykorzenienie niektórych z nich. Po zaszczepieniu ponad 90% populacji wytwarza się tzw. odporność zbiorowiskowa, która ogranicza epidemiczne rozprzestrzenianie się patogenów. Szczegółowe wskazania dotyczące stosowania poszczególnych szczepionek są publikowane w formie komunikatu Głównego Inspektora Sanitarnego w terminie do 31 października każdego roku, na kolejny rok.

W 2016 r. nadzorowano 24 punkty szczepień realizujące zarówno obowiązkowe, jak i zalecane szczepienia ochronne, z czego 4 funkcjonujące w poradniach dla dorosłych, 1 w Szpitalnym Oddziale Ratunkowym, 1 w Oddziale Neonatologii Szpitala Wielospecjalistycznego, 1 w Poradni Gruźlicy i Chorób Płuc, 1 w placówce dyżurującej POZ Leopold oraz 16 w Poradniach D, gdzie opieką objętych było 15 975 dzieci i młodzieży do 20 roku życia.

Wykres 11. Liczba dzieci i młodzieży do 20 roku życia objętych Programem Szczepień Ochronnych w latach 2011 - 2016 w Jaworznie

Od kilku lat obserwujemy ciągły spadek ilości dzieci i młodzieży podlegających obowiązkowym szczepieniom ochronnym. Jest to spowodowane „wyjściem” poza kalendarz szczepień roczników bardziej licznych, jak również częstymi przypadkami wyjazdów na dłuższy okres czasu za granicę.

Wykres 12. Liczba dzieci i młodzieży do 20 roku życia objętych Programem Szczepień Ochronnych w 2016 r. w Jaworznie wg punktów szczepień

W ramach nadzoru nad wykonawstwem szczepień ochronnych przeprowadzono 61 kontroli, w wyniku których wydawano zalecenia doraźne, wykonywane na bieżąco.

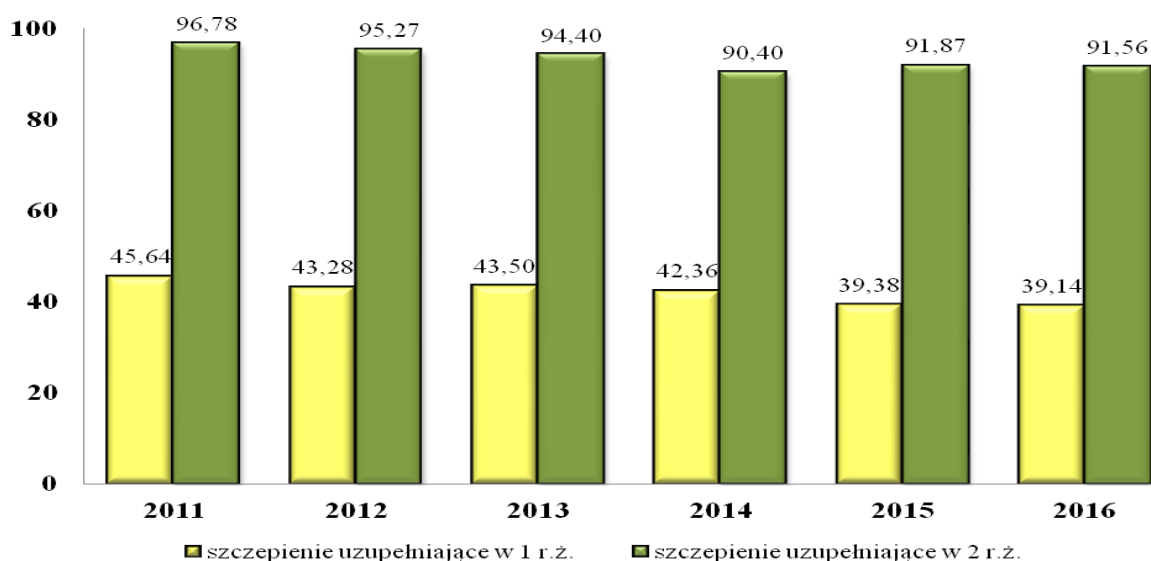
W 2016 r. Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Jaworznie wydała do podległych punktów szczepień 12197 sztuk preparatów szczepionkowych. Transport i przechowywanie szczepionek odbywały się z zachowaniem łańcucha chłodniczego. Każdorazowo w trakcie prowadzonych kontroli sprawowany był nadzór nad datami ważności szczepionek i prawidłową gospodarką powierzonymi preparatami szczepionkowymi, w tym zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

W Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Jaworznie funkcjonuje całodobowy monitoring temperatury w chłodni przeznaczonej do przechowywania szczepionek. Rejestracja temperatury prowadzona jest przy użyciu elektronicznego rejestratora temperatury, który wysyła dane do komputera, gdzie są archiwizowane. W przypadku przekroczenia zadanych zakresów temperatur alarm przekazywany jest na telefon komórkowy osób odpowiedzialnych. W 2016 r. nie wystąpiły awarie, chłodnia poddana była konserwacji. Komputerowy Rejestrator Temperatury posiada aktualne Świadczenie Wzorcowania z datą ważności do 23 maja 2018 r.

PSSE w Jaworznie, przy współpracy z Wydziałem Zdrowia i Spraw Społecznych Urzędu Miasta, zorganizowała pod koniec roku szkolenie dla pielęgniarek wykonujących szczepienia ochronne.

2.1 Analiza stanu zaszczepienia roczników podlegających obowiązkowym szczepieniom ochronnym

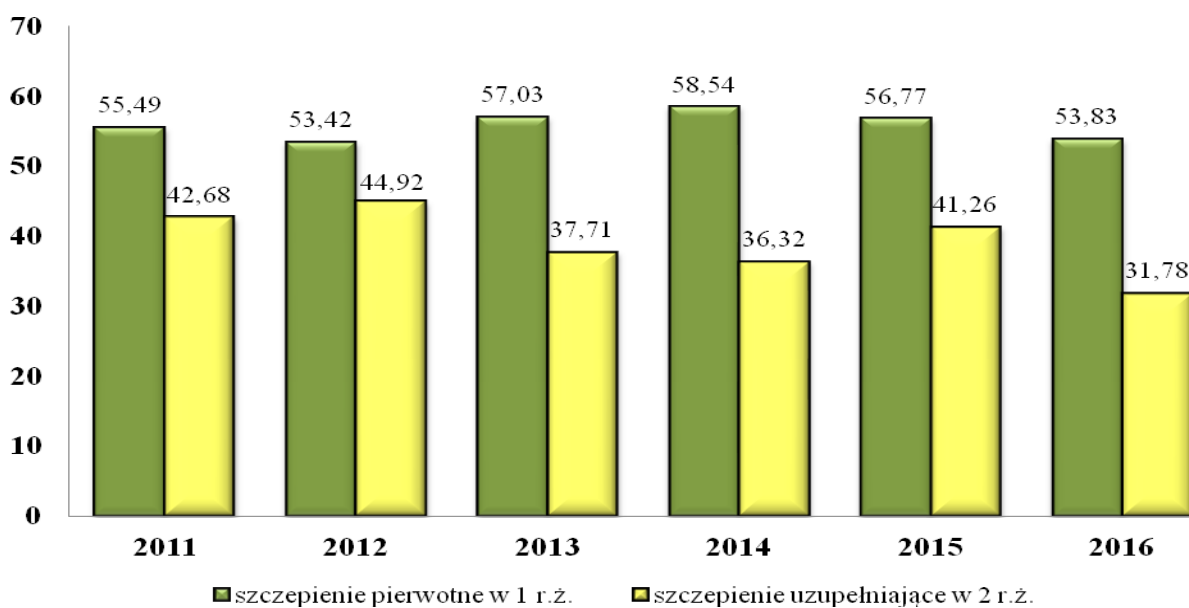
Szczepienia przeciwko wirusowemu zapaleniu wątroby typu B

Wykres 13. Stan zaszczepienia dzieci w 1 i 2 roku życia przeciwko WZW B w latach 2011 - 2016 w Jaworznie

W drugim roku życia zdecydowana większość dzieci tj. powyżej 90% ma ukończony cykl szczepienia przeciw WZW typu B.

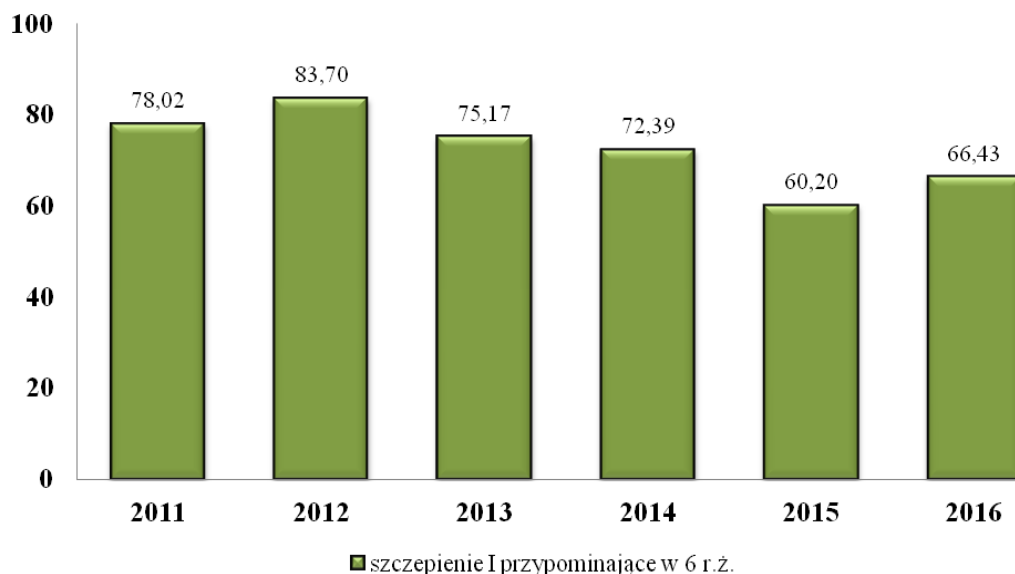
Szczepienia przeciwko błonicy, tężcowi, krztuścowi i *Haemophilus influenzae* typ b

Wykres 14. Stan zaszczepienia dzieci w 1 i 2 roku życia przeciwko błonicy, tężcowi, krztuścowi i *Haemophilus influenzae* w latach 2011 - 2016 w Jaworznie

Stan zaszczepienia przeciwko błonicy, tężcowi, krztuścowi i *Haemophilus influenzae* w pierwszym i drugim roku życia utrzymuje się od kilku lat na podobnym poziomie. Nieznaczny spadek wszechpialności w 2016 r. spowodowany był dłuższymi przerwami w zaopatrzeniu w szczepionki komercyjne Infanrix IPV+Hib oraz Pentaxim, stosowane alternatywnie w szczepieniu obowiązkowym przeciwko błonicy, tężcowi, krztuścowi, poliomyelitis oraz *Haemophilus influenzae* typ b.

Szczepienia przypominające przeciwko błonicy, tężcowi, krztuścowi

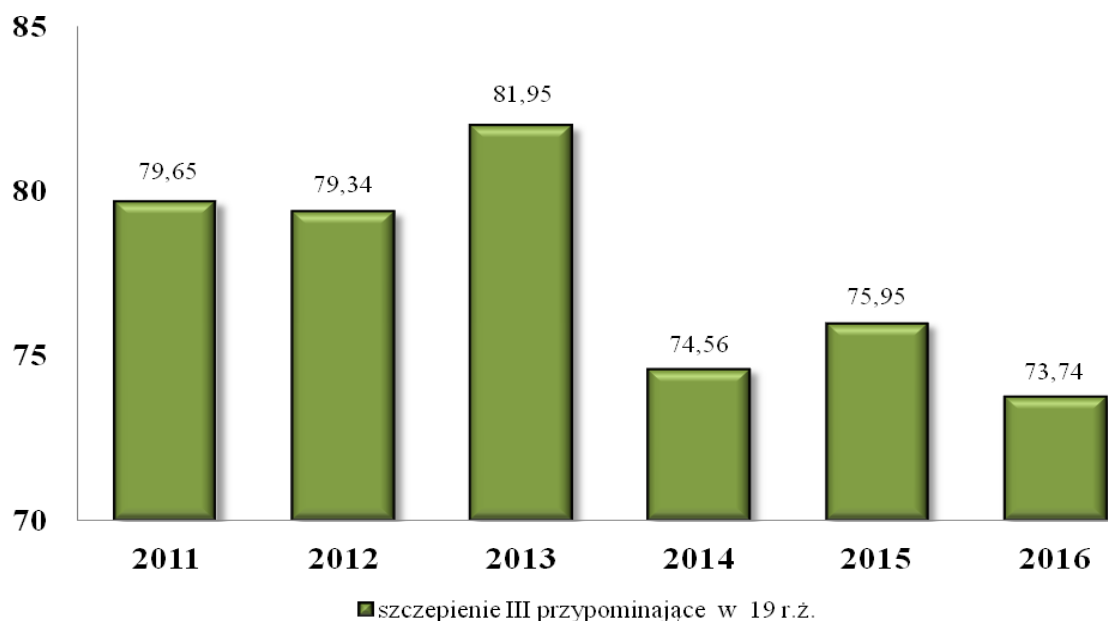
Wykres 15. Stan zaszczepienia dzieci w 6 roku życia przeciwko błonicy i tężcowi, krztuścowi (dawki przypominające) w latach 2011 - 2016 w Jaworznie

W roku 2016 nastąpił wzrost wyszczepienia dzieci będących w 6 roku życia w porównaniu z rokiem ubiegłym.

Wykres 16. Stan zaszczepienia dzieci w 14 roku życia przeciwko błonicy i tężcowi (dawki przypominające) w latach 2011 - 2016 w Jaworznie

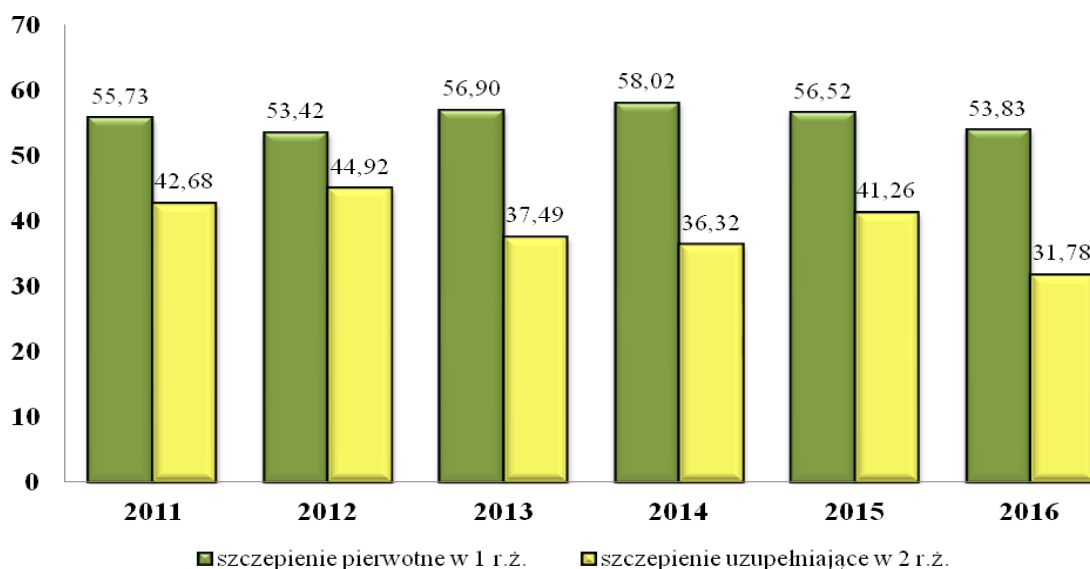
W 2016 roku w ramach obowiązkowych szczepień ochronnych wprowadzono dodatkowe szczepienie drugą dawką przypominającą przeciwko krztuścowi u dzieci w 14 roku życia. Stan zaszczepienia tej grupy dzieci przeciwko krztuścowi, podobnie jak szczepienia przeciwko błonicy i tężcowi, wyniósł 84%. Ten niski procent wszczepialności spowodowany był brakiem dostępności w pierwszych miesiącach roku skojarzonej szczepionki przeciwko błonicy, tężcowi i krztuścowi z acelularnym komponentem krztuśca, odpowiedniej dla tej grupy wiekowej.

Wykres 17. Stan zaszczepienia młodzieży w 19 roku życia przeciwko błonicy i tężcowi (dawki przypominające) w latach 2011 - 2016 w Jaworznie

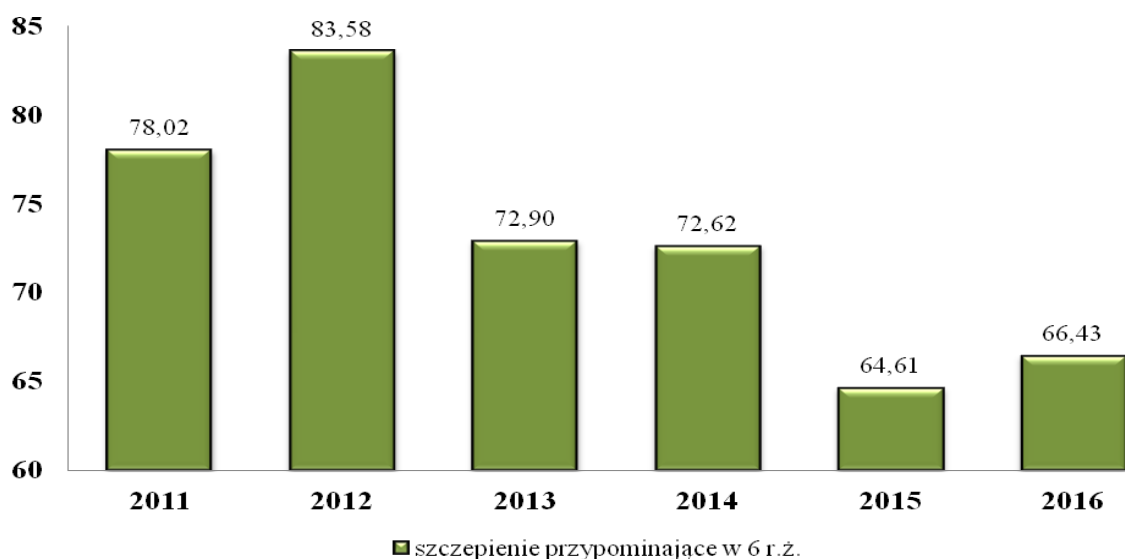
W roku 2016, w stosunku do lat poprzednich, nastąpił spadek wyszczepienia przeciwko błonicy i tężcowi młodzieży w wieku 19 lat.

Szczepienia przeciwko poliomyelitis

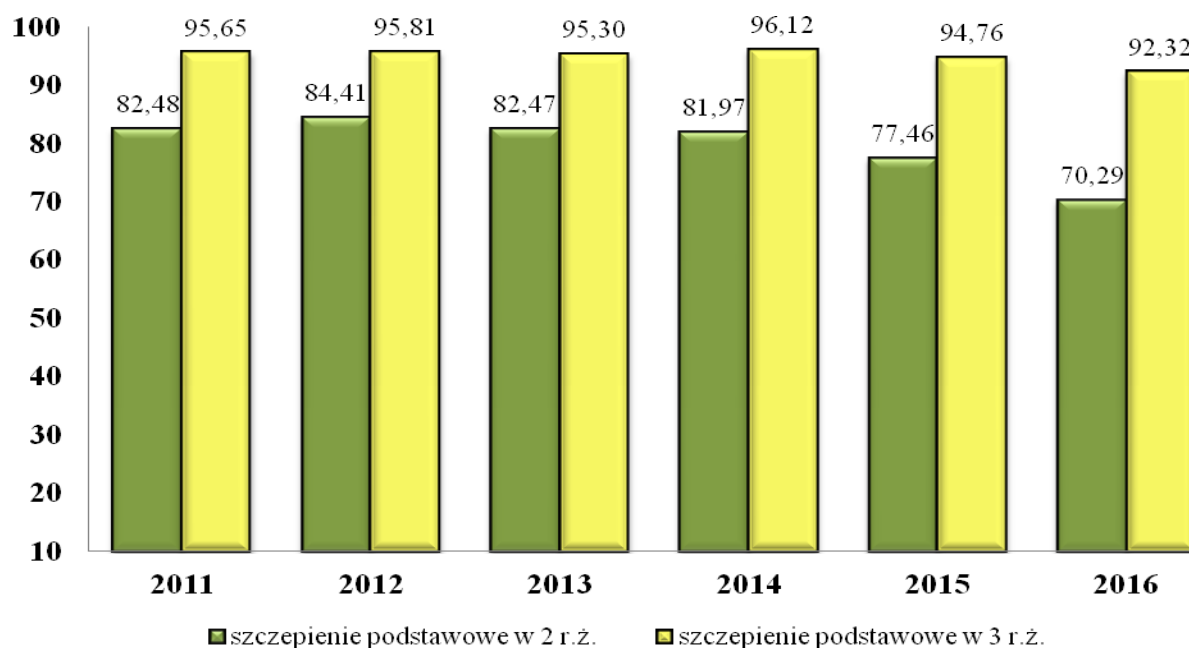
Wykres 18. Stan zaszczepienia dzieci w 1 i 2 roku życia przeciwko poliomyelitis w latach 2011 - 2016 w Jaworznie

W 2016 r. szczepieniami pierwotnymi przeciwko *poliomyelitis* objęto 53,83% dzieci w 1 roku życia, natomiast 31,78% dzieci w 2 roku życia otrzymało dawki uzupełniające.

Wykres 19. Stan zaszczepienia dzieci w 6 roku życia (szczepienie przypominające) przeciwko poliomyelitis w latach 2011 - 2016 w Jaworznie

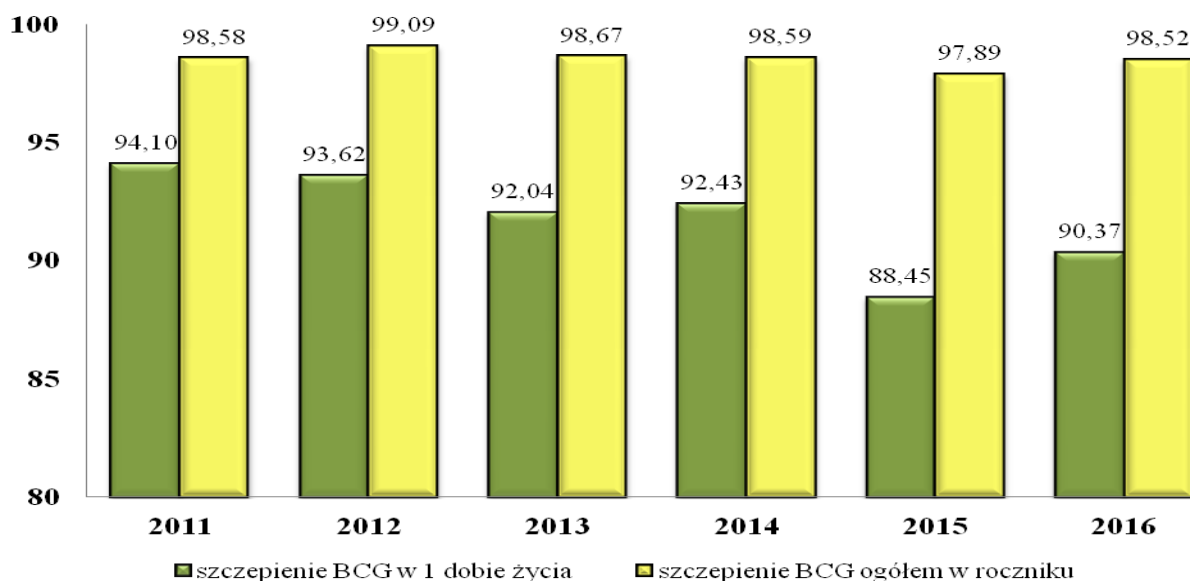
Szczepienia przeciwko odrze, śwince i różyczce

Wykres 20. Stan zaszczepienia dzieci w 2 i 3 roku życia (szczepienie podstawowe) przeciwko odrze, śwince i różyczce w latach 2011 - 2016 w Jaworznie

W 2016 roku przeciwko odrze, śwince i różyczce szczepieniem podstawowym objęto 70,29% dzieci w 2 roku życia oraz 92,32% dzieci w 3 roku życia.

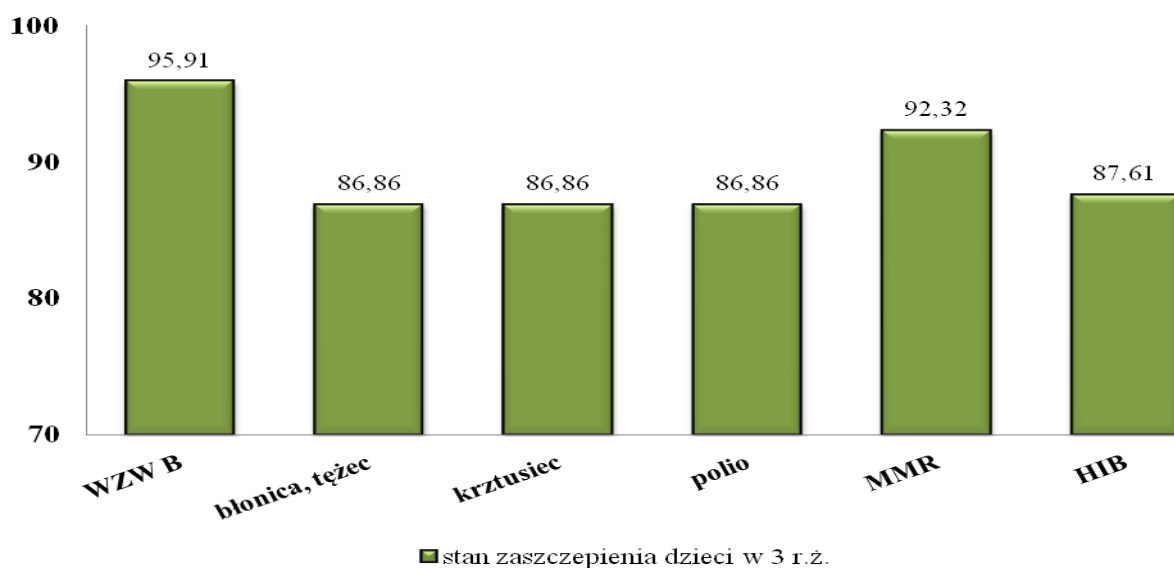
Szczepienia przeciwko gruźlicy

Wykres 21. Stan zaszczepienia dzieci przeciwko gruźlicy w latach 2011 - 2016 w Jaworznie

W 2016 roku w ciągu 24 godzin po urodzeniu zaszczepiono przeciwko gruźlicy 90,37% noworodków. Szczepienia te zostały, po ustaniu przeciwwskazań, uzupełnione w ciągu roku do poziomu 98,52%. Natomiast coraz większa liczba noworodków opuszcza oddziały szpitalne bez wykonania szczepień przeciwko gruźlicy z powodu braku zgody rodziców na to szczepienie. W ubiegłym roku 12 dzieci pozostało bez szczepienia BCG.

Stan wykonania szczepień obowiązkowych w 3 roku życia

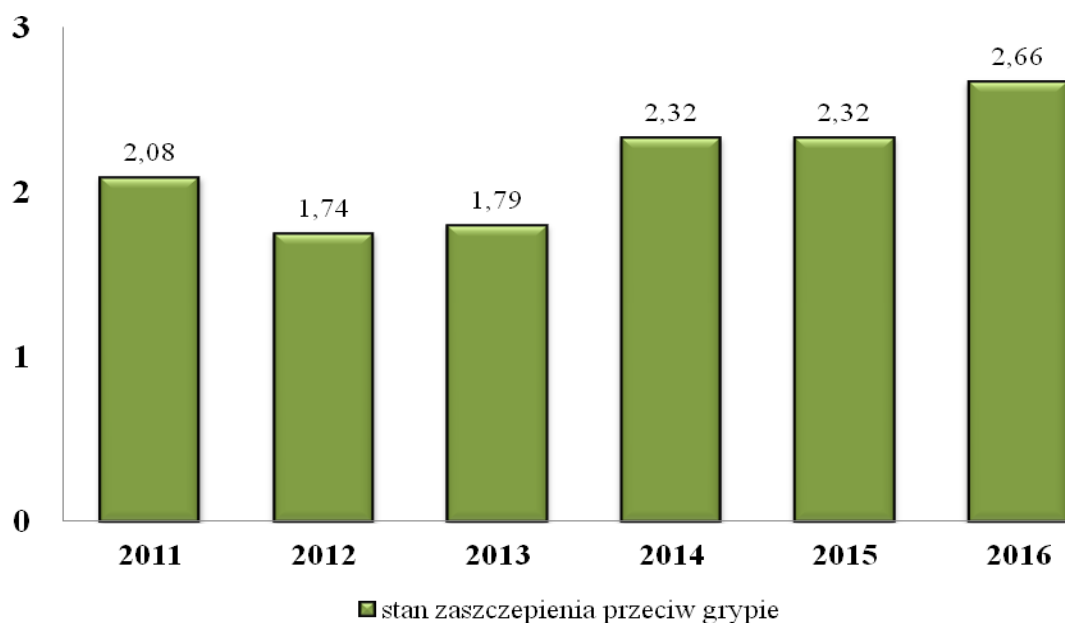
Wykres 22. Stan zaszczepienia dzieci w 3 roku życia – dane skumulowane za 2016 rok

Zestawienie obowiązkowych szczepień ochronnych wykonanych w ramach Programu Szczepień Ochronnych u dzieci w 3 roku życia, zamknięcie tzw. szczepień podstawowych, przedstawiono powyżej na wykresie. Stan zaszczepienia w 2016 r. był tylko nieznacznie niższy w stosunku do roku poprzedniego i kształtował się na poziomie 87 - 96%. Ten poziom uzyskano dzięki uzupełnianiu szczepień u dzieci po ustąpieniu przeciwwskazań, podejmowaniu działań profilaktycznych przez pracowników medycznych oraz działań nadzorowo-edukacyjnych przez PSSE w Jaworznie.

W 2016 r. wzrosła liczba osób uchylających się od obowiązku poddania swoich dzieci szczepieniom ochronnym. W stosunku do 10 rodziców nie wyrażających zgody na szczepienie PPIS w Jaworznie wystawił 10 tytułów wykonawczych i skierował 10 wniosków do Wojewody Śląskiego o wszczęcie postępowania egzekucyjnego i nałożenie grzywny w celu przymuszenia w związku z niewykonaniem obowiązku poddania dziecka szczepieniom ochronnym. W odpowiedzi Wojewoda Śląski wydał 2 postanowienia o nałożeniu grzywny, każda w wysokości 500 zł, na dwoje rodziców uchylających się od obowiązku poddania dziecka szczepieniom.

W wyniku prowadzonych rozmów z rodzicami oraz wysyłanych pism wzywających do poddania się szczepieniom ochronnym, 11 osób uchylających się rozpoczęło uzupełnianie szczepień swojego dziecka.

Zalecane szczepienia ochronne – szczepienia przeciwko grypie

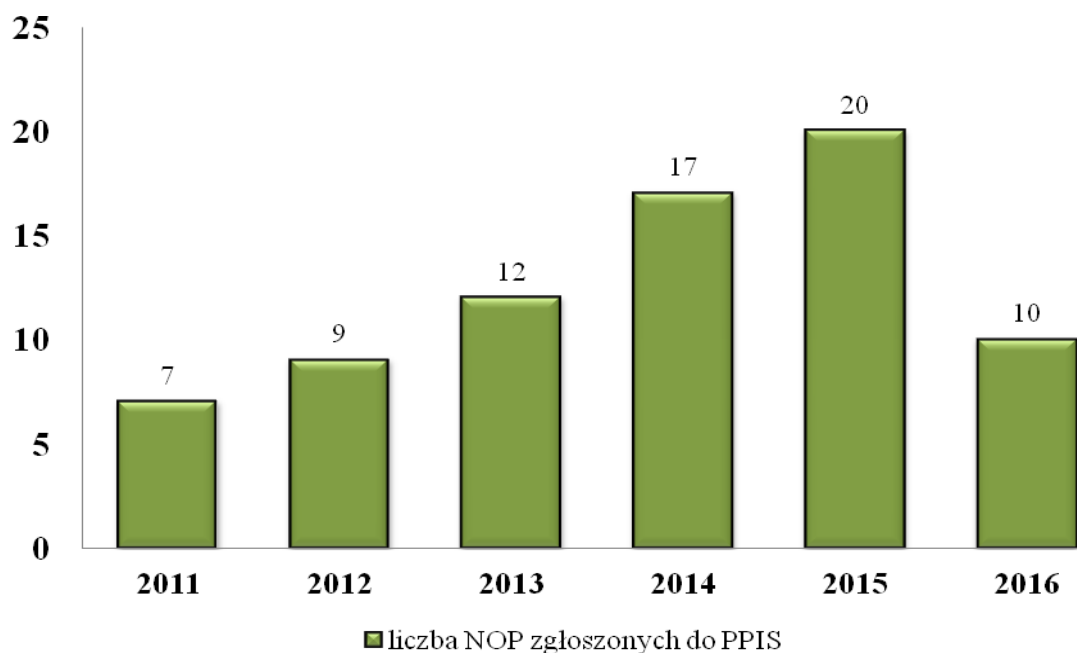

Wykres 23. Stan zaszczepienia przeciwko grypie w latach 2011 - 2016 w populacji miasta Jaworzna

Pomimo udowodnionej skuteczności i powszechnej dostępności szczepionek przeciwko grypie sezonowej, liczba zaszczepionych stanowi symboliczny procent ogółu ludności i nie ma wpływu na sytuację epidemiologiczną grypy. W 2016 r. nastąpił wzrost liczby osób, które poddały się szczepieniom przeciwko grypie, wzrosła liczba osób, które skorzystały z finansowanego przez Urząd Miasta programu „Profilaktyka grypy w Jaworznie - szczepienia ochronne dla seniorów 65+”.

2.2 Niepożądane odczyny poszczepienne

Wykres 24. Liczba niepożądanych odczynów poszczepiennych (NOP) w latach 2011 - 2016 w Jaworznie.

Zarejestrowano 10 niepożądanych odczynów poszczepiennych (NOP), o 10 mniej niż w roku poprzednim. Niepożądane odczyny poszczepienne wystąpiły u 7 chłopców i 3 dziewczynek. W 8 przypadkach były to reakcje miejscowe mające postać obrzęku i zaczerwienienia w miejscu wstrzyknięcia lub krosty ropnej (w przypadku szczepienia BCG). U 2 dzieci wystąpiły odczyny ogólne w postaci wysypki drobnoplamistej lub zasinienia kończyn dolnych. Z powodu NOP dwoje dzieci wymagało hospitalizacji. Niepożądane odczyny poszczepienne wystąpiły po różnych szczepionkach, z czego 6 (60%) po szczepionce BCG, w tym jeden NOP poważny (rozległe owrzodzenie lewego ramienia). Pozostałe odczyny zostały zakwalifikowane jako NOP łagodne i zakończyły się powrotem do zdrowia.

3. Higiena lecznictwa

3.1 Podmioty lecznicze stacjonarne

SP ZOZ Szpital Wielospecjalistyczny

W ramach prowadzonego bieżącego nadzoru sanitarnego przeprowadzono 1 kontrolę kompleksową i 5 kontroli sanitarnych. Dokonano oceny stanu sanitarno-higienicznego, przeglądu opracowanych i wdrożonych procedur oraz protokołów kontroli wewnętrznej. Podmiot realizuje program racjonalnej polityki antybiotykowej w zakresie profilaktyki okołoperacyjnej i terapii. Wydano jedną decyzję dotyczącą złego stanu sanitarno-technicznego w Dziale Rehabilitacji. Mandatów nie nałożono.

Prowadząc nadzór nad dezynfekcją jako podstawowym elementem higieny szpitalnej nie stwierdzono uchybień. Dobór stosowanych preparatów dezynfekcyjnych oraz deklarowane parametry dezynfekcji w danych obszarach medycznych nie budziły zastrzeżeń. Do dezynfekcji stosowano preparaty zarejestrowane i dopuszczone do obrotu przez Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych oraz posiadające znak zgodności CE. Preparaty posiadały aktualne daty ważności, przechowywane były w oryginalnych opakowaniach w wydzielonych miejscach. Narzędzia z oddziałów dezynfekowane są w strefie brudnej Centralnej Sterylizatorni. Jakość procesów przebiegających w myjniach-dezynfektorach kontrolowana jest za pomocą testów biologicznych, chemicznych i fizycznych.

Sterylizacja przeprowadzana jest w Centralnej Sterylizatorni spełniającej wymogi sanitarno-techniczne, posiadającej certyfikat ISO. Narzędzia, materiały i sprzęt medyczny poddawano sterylizacji w torebkach, rękawach papierowo-foliowych lub podwójnej warstwie papieru krepowego. Opakowania oznaczano metkownicą podając datę sterylizacji oraz datę przydatności do użycia. Prowadzona była dokumentacja umożliwiająca powiązanie użytych narzędzi z konkretnym pacjentem.

Skuteczność sterylizacji weryfikowano w ramach kontroli wewnętrznej, każdorazowo przy pomocy testów chemicznych i 2 razy w tygodniu przy pomocy bioindykatorów. W ramach kontroli zewnętrznej 1 raz w miesiącu za pomocą testu Sporal A. Wyniki kontroli dokumentowano.

Zaopatrzenie w sprzęt jednorazowego użytku, odzież ochronną, środki ochrony osobistej i preparaty dezynfekcyjne - w wystarczającej ilości.

W szpitalu powołane są, zarządzeniem dyrektora, Komitet i Zespół Kontroli Zakażeń Szpitalnych. Monitorowanie zakażeń odbywa się w sposób czynny. Ogniska epidemiczne nie wystąpiły.

Akcja kontroli Bloków Operacyjnych

Zgodnie z planem zasadniczych przedsięwzięć przeprowadzono kontrolę w temacie: ocena bieżącego stanu higieniczno-sanitarnego bloków operacyjnych. Podczas kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości. Blok operacyjny spełnia wymagania Rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą.

Akcja kontroli Oddziałów Noworodkowych

Na polecenie Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektor Sanitarnego przeprowadzono kontrolę stosowania działań terapeutycznych z zastosowaniem bawełnianych zabawek w Oddziale Neonatologii. W wyniku kontroli stwierdzono, iż w oddziale używane są tzw. „ośmiorniczki” dla noworodków przedwcześnie urodzonych i przebywających w inkubatorach. Zabawki dedykowane są jednemu dziecku po wcześniejszym poddaniu ich procesowi sterylizacji zgodnie z procedurą.

Nefrolux

W zakładzie działa Oddział Dializoterapii wyposażony w 22 stanowiska dializacyjne oraz 15-łóżkowy Oddział Nefrologiczny z 2 łóżkami intensywnego nadzoru. Przeprowadzono 2 kontrole sanitarne. Dokonano oceny stanu sanitarno-higienicznego, przeglądu opracowanych i wdrożonych procedur oraz protokołów kontroli wewnętrznej. Podmiot posiada program racjonalnej polityki antybiotykowej i receptariusz szpitalny. Decyzji nie wydano, mandatów nie nałożono.

Do dezynfekcji stosowano preparaty zarejestrowane i dopuszczone do obrotu przez Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych.

Preparaty posiadały aktualne daty ważności, przechowywane były w oryginalnych opakowaniach w wydzielonych miejscach. Narzędzia wielokrotnego użycia z Oddziału Nefrologii były dezynfekowane i poddawane sterylizacji w Centralnej Sterylizatorni Szpitala Wielospecjalistycznego w Jaworznie na podstawie umowy.

W podmiocie leczniczym powołane są Komitet i Zespół Kontroli Zakażeń Szpitalnych. Monitorowanie zakażeń odbywa się w sposób czynny. Ogniska epidemiczne nie wystąpiły.

3.2 Podmioty lecznicze ambulatoryjne

Zakłady Opieki Zdrowotnej

Na terenie miasta w 2016r. nadzorem epidemiologicznym objęto 15 podmiotów leczniczych ambulatoryjnych, przeprowadzając 31 kontroli sanitarnych. W wyniku stwierdzenia nie stosowania procedur mających na celu ograniczenie przeniesienia zakażenia oraz złego stanu technicznego urządzeń wydano 4 decyzje merytoryczne. Mandatów nie nałożono.

Podmioty lecznicze posiadają opracowane i wdrożone plany higieny, w których zawarte są między innymi procedury higieny rąk, postępowania poekspozycyjnego, dekontaminacji narzędzi, sprzętu medycznego i powierzchni, postępowania z odpadami medycznymi oraz postępowania w przypadku skażenia materiałem biologicznym.

Dobór stosowanych preparatów dezynfekcyjnych jak i zakres ich działania nie budziły zastrzeżeń. Preparaty posiadały aktualne daty ważności, przechowywane były w oryginalnych opakowaniach w wydzielonych miejscach. Roztwory robocze sporządzane były zgodnie z zaleceniami producentów.

Sterylizacja przeprowadzana była w 15 sterylizatorach parowych. Skuteczność sterylizacji sprawdzana jest przez użytkowników urządzeń w ramach kontroli wewnętrznej, każdorazowo przy pomocy testów chemicznych. Dodatkowo część podmiotów leczniczych prowadzi kontrolę biologiczną. Wyniki kontroli są udokumentowane. 6 podmiotów wykonuje zabiegi przerwania ciągłości tkanki stosując wyłącznie sprzęt jednorazowy.

Prywatne gabinety lekarskie i pielęgniarские

Nadzorowano 134 praktyki lekarskie i 2 praktyki pielęgniarские. Przeprowadzono 127 kontroli sanitarnych. Wydano 3 decyzje dotyczące spełnienia wymagań sanitarno-technicznych przez prywatne podmioty lecznicze. W wyniku stwierdzenia nie stosowania procedur mających na celu ograniczenie przeniesienia zakażenia oraz złego stanu sanitarnego wydano 10 decyzji nakazujących usunięcie uchybień. Mandatów nie nałożono.

Do dezynfekcji narzędzi, sprzętów i powierzchni stosowano preparaty dezynfekcyjne właściwie dobrane pod względem spektrum działania, posiadające aktualne daty ważności, przechowywane w oryginalnych opakowaniach w wydzielonych miejscach. Roztwory robocze sporządzane były zgodnie z zaleceniami producentów.

Sterylizacja przeprowadzana była w 43 sterylizatorach parowych zlokalizowanych w gabinetach. 10 lekarzy zleca sterylizację jako usługę zewnętrzną natomiast w 13 praktykach stosowany jest wyłącznie sprzęt jednorazowy. Użytkownicy przeprowadzają wewnętrzną kontrolę skuteczności sterylizacji, każdorazowo przy pomocy testów chemicznych. Wyniki kontroli są dokumentowane.

W placówkach opracowane są standardy higieny rąk, procedury postępowania z odpadami medycznymi, procedury dekontaminacji narzędzi, sprzętu medycznego i powierzchni, postępowania w przypadku skażenia materiałem biologicznym oraz postępowania poekspozycyjnego.

Na wyposażeniu gabinetów środki ochrony indywidualnej i odzież ochronna w wystarczającej ilości.

4. Zabiegi deratyzacyjne.

Podobnie jak w latach ubiegłych, zgodnie z Uchwałą Rady Miejskiej w sprawie Regulaminu utrzymania czystości i porządku na terenie miasta Jaworzna, przeprowadzono 2 powszechne akcje deratyzacyjne: wiosenną i jesienną. W związku z powyższym wystosowano 24 pisemne wystąpienia do zarządców nieruchomości.

W ciągu roku nie zgłoszono interwencji dotyczących obecności gryzoni w budynkach mieszkalnych i użyteczności publicznej.

5. Wnioski

Sytuację epidemiologiczną miasta Jaworzna w 2016 roku można ocenić jako stabilną. Bieżący nadzór nad chorobami zakaźnymi, warunkami udzielania świadczeń zdrowotnych, prowadzenie powszechnych, obowiązkowych szczepień ochronnych oraz realizowanie programów eliminacji i eradykacji niektórych chorób powoduje utrzymywanie się ich liczby na bezpiecznym dla populacji poziomie.

II. HIGIENA KOMUNALNA I ŚRODOWISKA

1. Ocena jakości wody przeznaczonej do spożycia

Nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi był sprawowany w 2016 r. przez PPIS w Jaworznie, na podstawie ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2015 r., poz. 1412 z późn. zm.) oraz art. 13 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2015, poz. 139 z późn. zm.). Podstawą nadzoru nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi była ocena zgodności z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2015 r., poz. 1989).

Ocena jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi w 2016 r. każdorazowo oparta była na wynikach badań laboratoryjnych i uwzględniała oszacowanie ryzyka bezpieczeństwa zdrowotnego.

Konsumenci z terenu miasta Jaworzna są zaopatrywani w wodę do spożycia przez lokalnego jej producenta i dystrybutora tj. Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji. Przedsiębiorstwo to produkuje wodę do spożycia w przeważającej mierze własnymi ujęciami (tj. ok. 94,76 % rocznej produkcji ogółem – niżej wymienione). Dodatkowo część wody MPWiK w Jaworznie zakupuje ze źródeł zewnętrznych (niżej wymienione) - w ilości ok. 5,24 % rocznej produkcji ogółem. Liczba mieszkańców Jaworzna zaopatrywanych w wodę przez MPWiK w Jaworznie w 2016 r. wyniosła ok. 92 tys. Roczna wielkość produkcji wody (własnymi ujęciami) wyniosła ok. 5699454 m³. Roczna ilość wody pochodzącej ze źródeł zewnętrznych w 2016 r. wyniosła ok. 315170 m³. Łączna długość sieci wodociągowej wynosi 622,95 km.

Woda przeznaczona do spożycia pochodzi z czterech ujęć podziemnych: „Galmany”, „Dobra”, „Jarosław Dąbrowski”, „Bielany” oraz jednego ujęcia powierzchniowego – „Piaskownia” MPWiK.

Woda do spożycia rozprowadzana przez wodociągową sieć rozdzielczą produkowana jest przez 5 miejskich stacji uzdatniania wody (wg ewidencji z 31.12.2016 r.), o różnej wydajności:

- **SUW „Dobra”**: produkcja wody ok. 2250 m³/dobę, liczba ludności zaopatrywanej przez wodociąg ok. 6700, stosowane środki i metody uzdatniania - chemiczna dezynfekcja końcowa podchlorynem sodu.
- **SUW „Galmany”**: produkcja wody ok. 3700 m³/dobę, liczba ludności zaopatrywanej przez wodociąg ok. 3870, stosowane środki i metody uzdatniania - chemiczna dezynfekcja końcowa podchlorynem sodu.
- **SUW „Jarosław Dąbrowski”**: produkcja wody ok. 1300 m³/dobę, liczba ludności zaopatrywanej przez wodociąg ok. 9000, stosowane środki i metody uzdatniania - odżelazianie, ozonowanie, chemiczna dezynfekcja końcowa podchlorynem sodu.
- **SUW „Bielany”**: produkcja wody ok. 120 m³/dobę, liczba ludności zaopatrywanej przez wodociąg ok. 150, stosowane środki i metody uzdatniania - chemiczna dezynfekcja końcowa podchlorynem sodu.
- **SUW „Piaskownia”**: produkcja wody ok. 8700 m³/dobę, liczba ludności zaopatrywanej bezpośrednio przez wodociąg ok. 6800, stosowane środki do uzdatniania: koagulanty glinowe, ozon, podchloryn sodu, chlorek sodu, węgiel aktywny oraz metody uzdatniania: flokulacja, koagulacja, filtracja, dezynfekcja, sedymentacja, chemiczna dezynfekcja końcowa podchlorynem sodu.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że funkcjonuje dodatkowo tzw. Układ Zbiorników Warpie, gdzie następuje głównie mieszanie wody pochodzącej z ujęcia głębinowego „Galmany” i ujęcia powierzchniowego „Piaskownia” w stosunku 1:1. Tutaj również ma miejsce mieszanie wody ze Zbiorników Warpie i wody od zewnętrznego dostawcy GPW Katowice - Maczki. W sumie woda mieszana ze Zbiorników Warpie trafia do ok. 63480 mieszkańców.

W 2016 r. podobnie jak we wcześniejszych latach MPWiK w Jaworznie nie było w stanie pokryć w 100% zapotrzebowania mieszkańców na wodę przeznaczoną do spożycia. W związku z czym część wody przeznaczonej do spożycia dla ludności miasta Jaworzna pochodzi spoza terenu i jest produkowana przez:

- Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. , 41 – 404 Mysłowice, ul. Fabryczna 10 – zaopatruje ok. 155 mieszkańców Osiedla Wysoki Brzeg w Jaworznie, ilość zakupywanej wody to ok. 27799 m³, co stanowi ok. 0,46 % rocznej produkcji wody ogółem;
- Górnośląskie Przedsiębiorstwo Wodociągów S. A., 40 – 026 Katowice, ul. Wojewódzka 19 (Wydział Badania Wody Laboratorium Maczki ul. Wodociągi 4, 41-217 Sosnowiec) - zaopatruje ok. 26500 mieszkańców Jaworzna, ilość zakupywanej wody to ok. 280404 m³ rocznie, co stanowi ok. 4,66 % rocznej produkcji wody ogółem;
- Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o., 32 – 500 Chrzanów, ul. Jagiellońska 8 – zaopatruje ok. 64 mieszkańców Jaworzna, ilość zakupywanej wody to ok. 6967 m³ rocznie, stanowi ok. 0,12 % rocznej produkcji wody ogółem.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Jaworznie w 2016 r. sprawował bieżący nadzór sanitarny nad jakością wody w oparciu o rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2015 r., poz.1989.).

W ramach nadzoru nad jakością wody w 2016 r.:

- pobierano i zlecano wykonanie badań próbek wody zgodnie z przyjętym harmonogramem,
- pobierano i zlecano wykonanie badań próbek wody w ramach rekontroli, w przypadku stwierdzenia niezgodności z normatywem, po przeprowadzeniu przez przedsiębiorstwo wodociągowe działań naprawczych,
- prowadzono i uaktualniano wykazy: przedsiębiorstw wodociągowo - kanalizacyjnych, miejsc pobierania próbek wody objętych monitoringiem jakości wody,
- uzgodniono przedłożony przez MPWiK w Jaworznie harmonogram pobierania próbek wody do badań laboratoryjnych, systematycznie egzekwowano jego wykonanie,
- pozyskiwano od przedsiębiorstw wodociągowo - kanalizacyjnych wyniki badań jakości wody prowadzonych w ramach kontroli wewnętrznej,
- gromadzono, analizowano i oceniano dane, zarówno pochodzące z kontroli urzędowej, jak i pochodzące z kontroli wewnętrznej, łącznie w 2016 r. przeanalizowano 1311 wyników badań laboratoryjnych próbek wody przeprowadzonych w ramach kontroli wewnętrznej,
- systematycznie przekazywano dane pochodzące z monitoringu jakości wody (baza danych „Excel-Woda”) do Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego,
- informowano systematycznie Prezydenta Miasta Jaworzna o jakości wody przeznaczonej do spożycia na nadzorowanym terenie, współpracowano z Wydziałem Zarządzania Kryzysowego Urzędu Miasta w Jaworznie,
- dokonano zatwierdzenia laboratorium wykonującego badania wody przeznaczonej do spożycia należącego do MPWiK Sp. z o.o. w Jaworznie - Dział Analiz Laboratoryjnych w Jaworznie, ul. Dąb 105, w oparciu o § 7.1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2015 r., poz.1989.); w tym zakresie zostały wydane: **2** decyzje merytoryczne i **2** decyzje płatnicze,
- wydano **3** decyzje zezwalające na zastosowanie materiałów lub wyrobów używanych do uzdatniania i dystrybucji wody na podstawie § 21 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2015 r., poz.1989.),
- wydano **13** decyzji płatniczych na MPWiK Sp. z o.o. w Jaworznie, (w tym **2** do decyzji zatwierdzających, **3** do decyzji zezwalających oraz **8** w związku z przekroczeniami parametrów fizykochemicznych w wodzie przeznaczonej do spożycia przez ludzi).

W 2016 r. skontrolowano wszystkie nadzorowane stacje uzdatniania wody. Łącznie przeprowadzono **10 kontroli sanitarnych** dokonując oceny ich stanu sanitarno - technicznego oraz stosowanych technologii uzdatniania. Stan sanitarno- techniczny 5 stacji uzdatniania wody należących do MPWiK w Jaworznie (SUW „Galmany”, SUW „Dobra”, SUW „Jarosław Dąbrowski”, SUW „Bielany”, SUW „Piaskowania”) oceniono jako dobry. Badania jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi prowadzono według harmonogramu opracowanego na 2016 r. W 2016 r. na terenie miasta Jaworzna do badań laboratoryjnych pobierano próbki wody w 34 stałych punktach monitoringowych (**tabela 1**).

Łącznie pobrano **56 próbek** wody przeznaczonej do spożycia (**56 próbek fizykochemicznych** oraz **50 próbek mikrobiologicznych**). Podczas poboru próbek wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi wykonano pomiary temperatury i oznaczono wolny chlor.

W ramach bieżącego nadzoru wykonano badania:

- **56 próbek** wody pod względem fizykochemicznym
- **50 próbek** wody pod względem mikrobiologicznym

Z powodu przekroczeń parametrów fizykochemicznych kwestionowano łącznie **11 próbek** wody, nie kwestionowano próbek z powodu przekroczeń parametrów mikrobiologicznych (**tabela 2**).

Najczęściej przekroczone były następujące parametry: chlorki, żelazo, mangan, mętność. Przekroczenie parametrów: żelaza, mętności, manganu miało charakter krótkotrwały, natomiast przekroczenie chlorków utrzymywało się przez dłuższy okres i dotyczyło aż 7 próbek. Przekroczenie wartości chlorków było efektem wzrostu poziomu zwierciadła wód w utworach karbońskich, natomiast przekroczenia parametrów: mętności, żelaza oraz mętności związane były z wtórnym zanieczyszczeniem warstw wodonośnych oraz sieci dystrybucyjnej.

Każdorazowo w przypadku stwierdzenia przekroczenia badanych parametrów fizykochemicznych lub mikrobiologicznych podmiot odpowiedzialny za zapewnienie odpowiedniej jakości wody przeznaczonej do spożycia był zobowiązany przez PPIS w Jaworznie do:

- ustalenia przyczyny powstania zanieczyszczenia,
- podjęcia działań naprawczych mających na celu doprowadzenie jakości wody do wymagań określonych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2015 r., poz. 1989.),
- poinformowania PPIS w Jaworznie o podjętych i przeprowadzonych działaniach naprawczych.

Po przeprowadzonych działaniach naprawczych wykonywane były ponowne badania w ramach nadzoru celem potwierdzenia skuteczności tych działań i doprowadzenia jakości wody do obowiązujących wymogów prawnych. W większości przypadków podejmowane działania naprawcze były skuteczne.

Tabela 1. Wykaz stałych punktów monitoringowych (poboru próbek wody) w 2016r.

Lp.	Punkt monitoringowy	Adres punktu monitoringowego
1.	Szpital Wielospecjalistyczny - szatnia	ul. Chełmońskiego 28 (Śródmieście)
2.	Myjnia - wypust	ul. Bogusławskiego 30 (Osiedle Gigant)
3.	Hotel „Pańska Góra” - wypust	ul. Krakowska 1 (Śródmieście)
4.	Zgromadzenie Sióstr Serafitek - wypust	ul. Rudników 4 (Byczyna)
5.	PSSE - pokój nr 7	ul. Poczтовая 7 (Śródmieście)
6.	Dom prywatny - wypust	ul. Bławatka 1 (Szczakowa)
7.	Apteka - wypust	ul. Ks. Mrocza 72a (Ciężkowice)
8.	Szkoła Podstawowa nr 19 - kuchnia	ul. Kasztanowa 33 (Jeziorki)
9.	Szkoła Podstawowa nr 10 - łazienka	ul. Koszarowa 20 (Szczakowa)
10.	Plebania - wypust	ul. Zwycięstwa 33 (Jeleń)
11.	Oczyszczalnia Ścieków - laboratorium	ul. Dąb 105 (Jeleń - Dąb)
12.	Przedszkole Miejskie nr 18 - kuchnia	ul. Korczyńskiego 12 (Byczyna)
13.	Gimnazjum nr 6 - kuchnia	ul. Chropaczówka 101 (Długoszyn)
14.	Piaskownia - łazienka	ul. Bukowska 12 (Szczakowa)
15.	Zespół Szkół Nr 4 - wypust	ul. Spółdzielcza 9 (Dąbrowa Narodowa)
16.	Zespół Szkół Ogólnokształcących - wypust	ul. Towarowa 61 (Osiedle Podłęże)
17.	Dom prywatny - kuchnia	ul. Katowicka 18 (Dąbrowa Narodowa)
18.	Hurtownia akumulatorów Andex -wypust	ul. Katowicka 34a (Łubowiec)
19.	Dom prywatny - wypust	ul. Wysoki Brzeg 17 (Wysoki Brzeg)
20.	Ośrodek Wychowawczo -Rehabilitacyjny dla Dzieci Niepełnosprawnych - wypust	ul. Sulińskiego 41 (Sobieski)
21.	Zbiornik „Warpie”	ul. Północna (Warpie)
22.	Szkoła Podstawowa nr 5 - łazienka	ul. Puszkina 5 (Osiedle Stałe)
23.	Przychodnia Zdrowia „Elvita” - wypust	ul. Partyzantów 9 (Osiedle Stałe)
24.	Szkoła Podstawowa nr 14 - kuchnia	ul. Niemcewicza 7 (Bory)
25.	Dom prywatny - kuchnia	ul. Krakowska 163 (Cesarówka Dolna)
26.	Ośrodek Szkolno - Wychowawczy - łazienka	ul. Wolności 11 (Szczakowa)
27.	Gościniec „WODNIK”	ul. Bukowska 12 (Szczakowa)
28.	Przychodnia Zdrowia - łazienka	ul. Zawiszy czarnego 4 (Ciężkowice)
29.	Budynek MPWiK – łaźnia	ul. Św. Wojciecha 34 (Śródmieście)
30.	SUW Galmany	ul. Pawia (Śródmieście)
31.	SUW Dobra	ul. Podlesie 93 (Szczakowa)
32.	SUW Jarosław Dąbrowski	ul. Dolna (Jeleń)
33.	SUW Bielany	ul. Chłopskiego (Bielany)
34.	SUW Piaskownia MPWiK	ul. Bukowska 5 (Szczakowa)

Tabela 2. Ilość pobranych i zakwestionowanych próbek wody do spożycia w 2016 r.

Liczba pobranych próbek wody do badań	Liczba pobranych próbek wody do badań	Liczba kwestionowanych próbek ze względu na parametry			
fizykochemicznych	mikrobiologicznych	fizykochemiczne		mikrobiologiczne	
ogółem	ogółem	ogółem	% próbek	ogółem	% próbek
56	50	11	19,64 %	0	0 %

Działania podejmowane na Ujęciu „Jarosław Dąbrowski” w Jaworznie, ul. Dolna:

Z uwagi na odnotowany wysoki wzrost stężenia chlorków w wodzie surowej pobieranej z szybu ujęcia „Jarosław Dąbrowski” oraz utrzymywanie się wysokiego trendu wzrostowego planuje się podjęcie następujących działań:

1. Dążenie do ustabilizowania zwierciadła wody w szybie i pracy ujęcia w zakresie od 45 do 50 m p.p.t. poprzez uruchomienie produkcji z pełną wydajnością stacji oraz dodatkowe odpompowywanie wody z szybu.
  2. Obniżenie pompy do poziomu ok. 89-90 metrów p.p.t. do dnia 20.12.2016 r.
  3. Prowadzenie stałego monitoringu chlorków minimum 2 razy w tygodniu.
  4. Monitoring poziomu zwierciadła wody on-line w stosunku do produkcji i stężenia chlorków.
- Powyższe działania planuje się prowadzić do końca pierwszego kwartału 2017 roku.

W 2016 r. MPWiK Sp. z o.o. w Jaworznie odnotowało ogółem **366 awarii wodociągowych** oraz przyjęło **172 zgłoszeń o złej jakości wody**. Awarie najczęściej związane były z uszkodzeniami sieci wodociągowej. Podczas usuwania awarii mieszkańcy miasta zaopatrywani byli w wodę przeznaczoną do spożycia, dostarczaną beczkowozami oraz w postaci jednostkowych opakowań Bag In Box 10 l - System Wodoerka. Z kolei zgłoszenia o pogarszaniu się jakości wody w większości przypadków dotyczyły nieprawidłowych wskaźników fizykochemicznych.

Przekroczenia wartości dopuszczalnych parametrów jakości wody wraz ze wskazaniem ich wpływu na zdrowie konsumenta.**a/ mikrobiologiczne wskaźniki jakości wody przeznaczonej do spożycia:**

Główne organizmy wskaźnikowe zanieczyszczenia wody to: Escherichia coli, termotolerancyjne bakterie grupy coli, bakterie grupy coli, paciorkowce kałowe, bakterie z rodzaju Clostridium redukujące siarczyny.

Zaleca się, aby w wypadkach gdy istnieją ograniczone możliwości badania mikrobiologicznego wody, była przyjęta w pierwszej kolejności jako wskaźnik bakteria E. coli. Enterowirusy i formy przetrwalne Cryptosporidium, Giardia, ameby i inne pasożyty są znane jako bardziej odporne na dezynfekcję niż E. coli i paciorkowce kałowe. Dlatego jako dodatkowy wskaźnik mogą być wykorzystywane spory bakterii z rodzaju Clostridium redukujących siarczyny. Termotolerancyjne bakterie grupy coli są stosowane do oceny efektywności procesu uzdatniania wody ze względu na usuwanie patogenów jelitowych i bakterii kałowych, jak również dla oceny jakości źródeł wody w celu ustalenia niezbędnego poziomu uzdatniania. Termotolerancyjne bakterie grupy coli są łatwe do wykrycia i oznaczania w wodzie, dlatego też są wykorzystywane do oceny niezbędnego stopnia uzdatniania dla wód o różnej jakości oraz ustalania efektywności usuwania bakterii. Ich obecność w wodzie świadczy o nieskutecznym procesie uzdatniania wody przeznaczonej do spożycia.

Wody podziemne są zazwyczaj wolne od mikroorganizmów chorobotwórczych i nie wymagają żadnego uzdatniania. W wypadku, gdy istnieje możliwość zakażenia wody w sieci, konieczna jest dezynfekcja wody i utrzymanie odpowiedniego stężenia pozostałego chloru czynnego.

Wody powierzchniowe z reguły wymagają pełnego uzdatniania. Efektem usuwania mikroorganizmów w procesach koagulacji, flokulacji, sedymentacji i pospiesznej filtracji są produkty uboczne po uzdatnieniu wody: podchloryny, fosforany, bifenyle, chloraminy, chlor, dwutlenek chloru.

b) wskaźniki fizykochemiczne wody do spożycia:

- **Chlorki**

Nadmierne stężenia powodują przyspieszenie tempa korozji metali w sieci wodociągowej. Może to prowadzić do zwiększenia zawartości metali w dostarczanej wodzie. Stężenie chlorków przekraczające około 250 mg/l mogą powodować wykrywalną zmianę smaku wody.

- **Barwa**

Wysoka barwa świadczy często o zanieczyszczeniu wody i może wzbudzać zastrzeżenia pod względem sanitarnym. Wody naturalne barwa od 5-25 mg/dm³ Pt (jednostki barwy).

Barwa wody do zasilania sieci wodociągowej powinna być mniejsza od 20 mg/dm³ Pt.

- **Mętność**

Mętność wody spowodowana jest obecnością różnych, nierozpuszczonych związków organicznych i nieorganicznych. Mętność mogą powodować: glina, ły, wytrącające się związki żelaza, manganu i aluminium, rozdrobnione substancje organiczne, kwasy humusowe, plankton, wyższe mikroorganizmy. W badaniach wód naturalnych zamiast mętności można oznaczać przezroczystość, która jest jakby odwrotnością mętności. Mętność i przezroczystość określają własności optyczne wody i zależą w przybliżeniu od zawiesin oznaczonych w mg/dm³.

- **Żelazo**

Żelazo znajduje się w naturalnych wodach słodkich w stężeniach od 0,5 do 50 mg/dm³. Może być również obecne w wodzie do picia w wyniku wykorzystywania koagulantów żelazowych lub z powodu korozji stalowych i żeliwnych rur wodociągowych. Wartość około 2 mg/dm³ nie stanowi zagrożenia dla zdrowia. Żelazo zwykle wpływa na smak i wygląd wody do picia przy zawartości niższej od 2 mg/dm³. Żelazo sprzyja wzrostowi bakterii żelazowych, które czerpią energię z utleniania jonu żelazowego do żelazowego i tworzą maziste osady pokrywające przewody wodociągowe. W stężeniach przekraczających 0,3 mg/dm³ żelazo powoduje plamienie prania i urządzeń sanitarnych. W stężeniach poniżej 0,3 mg/dm³ zazwyczaj nie stwierdza się wyczuwalnego specyficznego smaku wody, chociaż stężenia takie mogą powodować powstanie zabarwienia i mętności wody.

- **Mangan**

Pomimo, że stężenia manganu poniżej 0,1 mg/dm³ są zazwyczaj tolerowane przez konsumentów. To jednak może z tym być różnie w zależności od warunków lokalnych. Mangan w stężeniach przekraczających 0,1 mg/dm³ powoduje brudzenie urządzeń sanitarnych i prania, a także wywołuje niepożądany smak napojów. Obecność manganu w wodzie do picia, jak i żelaza, może powodować powstawanie osadów w sieci dystrybucyjnej. Nawet przy stężeniu równym 0,02 mg/dm³ mangan często powoduje tworzenie się osadów w rurach, które mogą odrywać się jako czarne zawiesiny. Również pewne mikroorganizmy odkładają w komórkach mangan, co stwarza problemy związane ze smakiem, zapachem i mętnością wody dostarczanej siecią wodociągową. Tymczasem zalecana dopuszczalna wartość dla manganu, oparta na przesłankach zdrowotnych jest pięć razy wyższa niż wartość progowa akceptowana przez odbiorców wynosząca 0,1 mg/dm³.

W ramach kontroli wewnętrznej prowadzonej przez MPWiK Sp. z o.o. w Jaworznie, od 01.01.2016 r. do 31.12.2016 r. pobrano **1311 próbek** wody w zakresie monitoringu kontrolnego i przeglądowego. W dużej większości analizowanych przypadków woda spełniała wymagania rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2015 r., poz. 1989).

Odnotowane przez MPWiK Sp. z o.o. w Jaworznie przekroczenia dotyczyły pogorszenia jakości wody w zakresie fizykochemii stanowią 13% ogólnego poboru prób, z czego parametr chlorków stanowi 6,5%. Przekroczenia w zakresie mikrobiologii dotyczyły chwilowego pogorszenia jakości wody.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Jaworznie otrzymywał też wyniki z prowadzonej kontroli wewnętrznej przez:

- Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Mysłowicach (punkt poboru: Mysłowice, ul. Chrzanowska 58),
- Rejonowe Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o. o. w Chrzanowie (Magistrala GPW, zbiorniki Chrzanów - Kąty oraz Chrzanów, SUW „Żelatowa”),
- Górnośląskie Przedsiębiorstwo Wodociągów S.A. w Katowicach – punkty poboru:

Jaworzno Dąbrowa Narodowa, ul. Katowicka kierunek Maczki - Jaworzno; studnia wodomierzowa - Jaw006, Jaworzno Długoszyn - Portki przy ul. Długoszyńskiej, kier. Osiedle Stałe, studnia wodomierzowa-Jaw004, Sosnowiec, ul. Wodociągi 4 - zbiorniki SUW Maczki.

Działając na podstawie:

- art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2015, poz. 1412 z późn. zm.);
- art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2015 r., poz. 139);
- § 17 ust. 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2015 r., poz. 1989),

po przeanalizowaniu wyników badań wody zawartych w sprawozdaniach od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2016 r., Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Jaworznie stwierdza, że w 2016 r. mieszkańcy Jaworzna korzystali z wody do spożycia o jakości odpowiadającej stawianym jej wymaganiom. Działania realizowane zarówno przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Jaworznie, jak i podejmowane przez lokalnego producenta i dystrybutora wody, przekładają się na konkretne rezultaty w postaci ciągłego i skutecznego nadzoru nad jakością wody przeznaczonej do spożycia.

2. Ocena jakości wody ciepłej w placówkach leczniczych

W związku z obowiązkiem badań wody w kierunku wykrywania pałeczek *Legionella sp.* w budynkach użyteczności publicznej, szczególnie w szpitalach i placówkach leczniczych na nadzorowanym terenie w 2016 r., pobrano **25 próbek wody wodociągowej ciepłej w 5 obiektach:**

- Szpital Wielospecjalistyczny w Jaworznie, ul. Chełmońskiego 28 (5 próbek)
- Zakład Pielęgnacyjno - Opiekuńczy, ul. Zawiszy Czarnego 4 (5 próbek)
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy Jaworzno, ul. Wolności 11 (5 próbek)
- Szpital Nefrolux, ul. Chełmońskiego 28 (5 próbek).
- Hospicjum Homo-Homini Jaworzno, ul. Górnicza 30 (5 próbek).

Spośród pobranych 25 próbek wszystkie spełniały wymagania rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 13 listopada 2015 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. z 2015 r., poz. 1989), załącznik 1 część E: Wymagania mikrobiologiczne jakim powinna odpowiadać woda ciepła.

W ramach prowadzonego nadzoru sanitarnego nad jakością wody ciepłej w 2016 roku nie wydano decyzji merytorycznych ani płatniczych.

3. Ocena jakości wody w miejscu wykorzystywanym do kąpieli

W związku z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 8 kwietnia 2011r. w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu wykorzystywanym do kąpieli (Dz. U. 2016r., poz.1602) na nadzorowanym terenie miasta Jaworzna w 2016 r. w sezonie letnim utworzono 1 miejsce wykorzystywane do kąpieli „Sosina” przy ul. Bukowskiej, (czynne od 22 czerwca do 11 września 2016 r.).

Miejskie Centrum Kultury i Sportu w Jaworznie - gospodarz obiektu, w ramach kontroli wewnętrznej wykonał i przekazał do PPIS w Jaworznie badania jakości wody z miejsca wykorzystywanego do kąpieli OWR Sosina w Jaworznie. Łącznie pobrane zostały **3 próbki wody** (1 przed sezonem i 2 w trakcie) **do badań mikrobiologicznych**, w których oznaczono niżej wymienione parametry: *Escherichia coli* oraz, *enterokoki (paciorkowce kałowe)* w 100 ml.

Podczas poboru próbek wody przeprowadzono **3 oceny wizualne** oraz zmierzono temperaturę, a oceniane parametry to: *zakwit sinic (smugi, kożuch, piana)*, *rozmnażanie się makroalg lub fitoplanktonu*, *obecność w wodzie zanieczyszczeń, takich jak materiały smoliste, przedmioty pływające (drewno, plastik, butelki)*.

Oceny wizualnej dokonał przedstawiciel gospodarza obiektu, natomiast badania mikrobiologiczne wykonane zostały przez akredytowane Laboratorium Państwowej Inspekcji Sanitarnej w Dąbrowie Górniczej, ul. Szpitalna 13.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Jaworznie na podstawie sprawozdań z badań Państwowej Inspekcji Sanitarnej w Dąbrowie Górniczej oraz protokołów z ocen wizualnych wydał **3 oceny jakości wody w miejscu wykorzystywanym do kąpieli OWR Sosina - woda nadaje się do kąpieli** (w dniach 15.06.2016r., 13.07.2016r. i 10.08.2016r.). Wydane oceny wody umieszczano na stronach internetowych PSSE w Jaworznie i WSSE w Katowicach.

4. Ocena jakości wody w pływalniach

W 2016 r. w związku z realizacją rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach (Dz. U. z 2015r., poz. 2016), na terenie miasta Jaworzna pobrano **33 próbki** wody basenowej z **3** pływalni opartych na wodzie wodociągowej:

- Kryta Pływalnia, ul. Inwalidów Wojennych 2,
- Basen Rehabilitacyjny Szpitala Wielospecjalistycznego w Jaworznie, ul. Chełmońskiego 28,
- Basen Hotelu „Pańska Góra” w Jaworznie, ul. Krakowska 1.

W 2016 r. Basen Rehabilitacyjny w Jaworznie, ul. Sulińskiego 41 był nieczynny.

Próbki wody z niecek basenowych pobierane były także w ramach kontroli wewnętrznej jakości wody, zgodnie z zatwierdzonymi przez PPIS w Jaworznie harmonogramami pobierania próbek wody na pływalniach krytych.

W związku z nadzorem nad jakością wody na pływalniach, PPIS w Jaworznie w 2016 r. wydał 2 decyzje płańnicze, nie wydał żadnej decyzji administracyjnej nakazującej zamknięcie pływalni z uwagi na zanieczyszczenia mikrobiologiczne.

5. Obiekty użyteczności publicznej

Jest to liczna i bardzo zróżnicowana grupa obiektów (**284 obiektów**), w skład której wchodzi:

- **podmioty lecznicze** (publiczne i niepubliczne udzielające ambulatoryjnych świadczeń zdrowotnych);
- **obiekty usługowe** (hotelarskie, zakłady fryzjerskie, kosmetyczne, odnowy biologicznej itp.)
- **obiekty użyteczności publicznej** (kulturalno-widowiskowe, sportowe, apteki, cmentarze, stacje paliw itp.)

5.1. Podmioty lecznicze

Na koniec 2016r. w ewidencji było **15 podmiotów leczniczych udzielających ambulatoryjne świadczenia zdrowotne**. W tej grupie podmiotów leczniczych znajdują się również: zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy, hospicjum stacjonarne, podmioty lecznicze stomatologiczne, pogotowie ratunkowe oraz podmioty świadczące opiekę długoterminową paliatywną.

Przeprowadzono **26 kontroli w obiektach**.

Wydano 1 decyzję administracyjną z terminem realizacji do 28.02.2017r. Decyzja dotyczyła odnowienia ścian i sufitów w pomieszczeniach przychodni oraz wymiany zniszczonego wyposażenia (mebli) w poczekalni.

Wyniki przeprowadzanych w 2016r. kontroli sanitarnych potwierdzają:

- systematyczną poprawę stanu technicznego placówek udzielających świadczenia zdrowotne,
- większość placówek posiada decyzje o spełnieniu wymagań rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia z dnia 26 czerwca 2012 roku w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą (Dz. U. z 2012r., poz. 739),
- obiekty zaopatrzone są w wystarczającą ilość środków dezynfekcyjnych oraz czystościowych,
- wystarczająca ilość sprzętu jednorazowego, odzieży ochronnej, środków czystościowych, preparatów dezynfekcyjnych, bielizny jednorazowego użytku,
- uregulowaną gospodarkę odpadami medycznymi (właściwe przechowywanie i przekazywanie odpadów do specjalistycznych zakładów z odpowiednią częstotliwością i zgodnie z opracowanymi procedurami),
- wszystkie placówki udzielające świadczeń zdrowotnych posiadają uregulowaną gospodarkę odpadami komunalnymi oraz gospodarkę ściekową,
- placówki zaopatrzone w wodę z miejskiej sieci wodociągowej,
- w placówkach opracowane są standardy higieny rąk, postępowania po ekspozycji na materiał potencjalnie skażony, procedury dezynfekcji narzędzi i sprzętu medycznego oraz sterylizacji materiału.
- we wszystkich obiektach przestrzegany jest zakaz palenia wyrobów tytoniowych.

5.2. Obiekty usługowe

Grupę obiektów usługowych tworzą 140 zakłady wg ewidencji na koniec 2016r., w tym:

- zakłady fryzjerskie - 65
- zakłady kosmetyczne - 34
- zakłady odnowy biologicznej - 6
- zakłady świadczące więcej niż 1 usługę - 21
- zakłady tatuażu - 2
- hotele - 4
- obiekty świadczące usługi hotelarskie - 8

W 2016r. przeprowadzono 211 kontroli w powyższych zakładach usługowych.

W tej grupie obiektów wydano 3 decyzje administracyjne prolongujące termin usunięcia nieprawidłowości o charakterze technicznym do siłowni.

Wszystkie zakłady zaopatrzone są w wodę z wodociągu miejskiego, nieczystości płynne odprowadzane są do kanalizacji miejskiej. Odpady stałe gromadzone prawidłowo i usuwane przez firmę posiadającą wymagane zezwolenie. Obiekty zaopatrzone są w środki dezynfekcyjne, czystościowe i higieny, takie jak: mydło w płynie, ręczniki jednorazowe i papier toaletowy oraz suszarki do rąk.

5.3. Obiekty użyteczności publicznej

Pozostałe obiekty użyteczności publicznej na terenie miasta Jaworzna to:

- kryta pływalnia - 1
- baseny rehabilitacyjne - 2
- jednostki organizacyjne pomocy społecznej - 4
- noclegownie i domy dla bezdomnych - 2
- ustępy publiczne - 11
- apteki - 38
- obiekty sportowe - 8
- obiekty kulturalno-widowiskowe - 7
- stacja PKP - 1
- stacje paliw -12
- cmentarze - 10
- sklepy z odzieżą używaną - 6
- pozostałe obiekty użyteczności publicznej (w tym stacje uzdatniania wody, tereny rekreacyjne, izba wytrzeźwień, zakłady pogrzebowe itp.) - 24.

W tej grupie obiektów przeprowadzono 90 kontroli sanitarnych.

Liczną grupę obiektów stanowią **apteki**, które urządzone i wyposażone są w sposób nowoczesny, posiadają podjazdy dla osób niepełnosprawnych oraz utrzymane są w dobrym stanie sanitarno-technicznym.

Noclegownie i domy dla bezdomnych - w 2016r. przeprowadzono 3 kontrole. Wydano 1 decyzję prolongującą do noclegowni dla bezdomnych mężczyzn, która dotyczyła m.in.: odnowienia ścian, brodzika, stolarki drzwiowej i kaloryferów w obiekcie z terminami realizacji do dnia 31.08.2018r. W obiektach świadczona jest tymczasowa pomoc w postaci miejsca noclegowego.

Hotele

W ewidencji obiektów w tej grupie są 4 hotele z nadaną kategoryzacją i 6 innych obiektów, w których świadczone są usługi hotelarskie, przeprowadzono łącznie 5 kontroli.

Obiekty zaopatrywane są w wodę przeznaczoną do spożycia – podstawowym źródłem jest wodociąg miejski. Odprowadzanie nieczystości płynnych odbywa się do zbiornika bezodpływowego i do kanalizacji miejskiej. Odpady komunalne gromadzone są prawidłowo w pojemnikach i kontenerach. Odbiór ww. odpadów świadczy firma MPO Sp. z o.o.

Bielizna pościelowa odwożona jest do pralni posiadających zezwolenia.

Obiekty posiadają wydzielone magazyny bielizny czystej i brudnej – urządzone prawidłowo.

Inne obiekty, w których świadczone są usługi hotelarskie – 5 obiektów bez nadanej kategoryzacji i 3 obiekty wczasowo-turystyczne (sezonowe).

Obiekty podłączone są do wodociągu miejskiego. Odpady stałe gromadzone są prawidłowo i odbierane. Magazyny bielizny czystej i brudnej urządzone są prawidłowo.

Bielizna brudna prana jest w pralni zewnętrznej. Zapas środków czystościowych i dezynfekcyjnych prawidłowy.

Tereny rekreacyjne – 9 obiektów w tym: 2 place zabaw, 4 parki i 3 tereny rekreacyjne. Decyzji administracyjnych nie wydano i mandatów nie nałożono.

Obiekty sportowe – 8 obiektów, przeprowadzono 7 kontroli.

Woda z wodociągu miejskiego ciepła i zimna. Odprowadzenie ścieków do kanalizacji miejskiej w 6 obiektach, a w 1 do zbiornika bezodpływowego – nieprawidłowości nie stwierdzono. Odpady stałe gromadzone i usuwane są prawidłowo. Zapas środków dezynfekcyjnych i higieny prawidłowy.

Stacje paliw – 13 obiektów, przeprowadzono 7 kontroli w 7 obiektach. Mandatów nie nałożono i decyzji nie wydano. Obiekty wyposażone są w środki higieny typu: mydło w płynie, ręczniki jednorazowe, suszarki do rąk oraz środki dezynfekcyjne w ilości wystarczającej. Odpady stałe gromadzone i odbierane są prawidłowo.

Cmentarze – 10 obiektów, przeprowadzono 10 kontroli.

Mandatów karnych nie nałożono, decyzji administracyjnych nie wydano. Odpady komunalne gromadzone i usuwane były w sposób prawidłowy. Zaplecza sanitarne wyposażone w środki higieny i dezynfekcyjne prawidłowo. Woda bieżąca z wodociągu miejskiego. Nieczystości płynne odprowadzane są do kanalizacji miejskiej oraz zbiorników bezodpływowych.

Ustępy publiczne - Obiekty dostosowane są dla osób niepełnosprawnych. Zapewnione są środki higieny: mydło w płynie, ręczniki jednorazowe i papier toaletowy. Zapas środków dezynfekcyjnych i czystościowych w ilościach wystarczających. Obiekty ocenione na dobry i dostateczny.

Obiekty kulturalno-widowiskowe - przeprowadzono 1 kontrolę, decyzji administracyjnych nie wydano. Odpady stałe gromadzone i usuwane są prawidłowo. Zapas środków dezynfekcyjnych i higieny prawidłowy. W obiektach stan sanitarno-techniczny dobry i dostateczny.

Izba wytrzeźwień - 1 obiekt, przeprowadzono 3 kontrole.

Mandatów karnych nie nałożono, decyzji administracyjnych nie wydano. Zapewnione są oddzielne magazyny bielizny czystej i brudnej, które urządzone są prawidłowo. Pranie brudnej bielizny świadczy firma zewnętrzna. Stwierdzono na stanie zapas jednorazowych: rękawiczek, ustników i masek. Opracowana jest procedura przyjmowania pacjentów. Odpady komunalne i medyczne gromadzone są prawidłowo. Na stanie są w ilościach wystarczających środki czystościowe i dezynfekcyjne.

Apteki – 38 obiektów, przeprowadzono 21 kontroli. Mandatów karnych nie nałożono, decyzji administracyjnych nie wydano.

Obiekty urządzone i wyposażone w sposób nowoczesny, posiadają podjazdy dla osób niepełnosprawnych. Prawidłowo prowadzona jest gospodarka odpadami, zapasy środków: dezynfekcyjnych czystościowych i higieny są wystarczające.

Środki transportu publicznego.

W roku sprawozdawczym przeprowadzono 1 kontrolę sanitarną, podczas której sprawdzono 23 autobusy komunikacji miejskiej.

Autobusy należą do PKM Sp. z o. o. w Jaworznie. Przedsiębiorstwo na stanie posiada 59 pojazdów. Autobusy obsługują teren miasta Jaworzna, Chrzanowa, Mysłowic, Sosnowca, Katowic. Sprzątanie oraz mycie autobusów odbywa się przez firmę zewnętrzną. Autobusy myte są w myjni usytuowanej na terenie przedsiębiorstwa. Stan techniczny środków transportu dobry. Wszystkie środki transportu wyposażone są w oznaczenia słowne i graficzne informujące o zakazie palenia wyrobów tytoniowych.

6. Interwencje i wnioski

W 2016r. wpłynęło 9 interwencji. Zgłoszone interwencje dotyczyły:

Interwencje dot. niewłaściwego stanu sanitarnego pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi:

1. Pleśń w lokalu mieszkalnym. Przeprowadzono kontrolę sanitarną, nie stwierdzono nieprawidłowości. Mieszkanie czyste, suche, bez nalotów pleśni – niezasadna.
2. Zły stan sanitarny pomieszczeń noclegowni. Przeprowadzono kontrolę sanitarną, nie stwierdzono nieprawidłowości.
3. Niewłaściwy stan sanitarny domku nad zalewem Sosina. Przeprowadzono kontrolę sanitarną, wydano zalecenia, które zostały wykonane w terminie.
4. Nieprawidłowy stan klatki schodowej i piwnicy w budynku wielorodzinnym. Uzyskano informację od administratora, że planowany jest remont klatki i piwnicy, we wrześniu 2016r. wykonano remont i stan sanitarno-techniczny jest prawidłowy.

Inne:

1. Interwencja dotycząca oddziaływania wibracji (drgań mechanicznych) w lokalu mieszkalnym. Przeprowadzono kontrolę sanitarną, poinformowano stronę, iż można zlecić badania do akredytowanego specjalistycznego laboratorium.
2. Zalanie posesji po ulewnych opadach deszczu. Podjęto czynności wyjaśniające. Sprawa została zgłoszona do Powiatowego Centrum Zarządzania Kryzysowego oraz Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Jaworznie. Nieczystości usunięto, wykonano dezynfekcję całego terenu.
3. Uciążliwość związana z gołębnikiem. Wpłynęło pismo PINB w Jaworznie o zajęcie stanowiska w sprawie uciążliwości dla mieszkańców powodowanej przez bliskie sąsiedztwo gołębnika przy budynku mieszkalnym. Przeprowadzono wizję lokalną, podczas której nie stwierdzono nieprawidłowości.
4. Niezgodna z prawem działalność firmy Eximpol – Recykling w zakresie składowania i przetwarzania odpadów szklanych. Przekazano do WIOŚ w Katowicach.

Wnioski:

Zrealizowano wszystkie przyjęte na 2016 r. przedsięwzięcia. Harmonogram kontroli wykonano w ponad 98%, przyczyny braku realizacji zaplanowanych kontroli to wyłącznie likwidacja działalności lub jej czasowe zawieszenie dokonane przed planowanymi terminami kontroli. Stan sanitarno – higieniczny i techniczny nadzorowanych obiektów był w 2016 r. zmienny, nie zaobserwowano jednak aby uległ pogorszeniu.

W roku 2016 systematycznie poprawiał się stan techniczny placówek udzielających świadczenia zdrowotne. Obiekty zaopatrzone są w wystarczającą ilość środków czystościowych oraz dezynfekcyjnych. W placówkach opracowane są standardy higieny rąk, postępowania po ekspozycji na materiał potencjalnie skażony, programy gospodarki odpadami medycznymi, procedury dezynfekcji narzędzi i sprzętu medycznego oraz sterylizacji materiału. Opracowane i wdrożone są procedury bezpiecznego postępowania z ostrymi narzędziami, w tym również będącymi odpadami medycznymi.

Wydano 8 decyzji o spełnieniu warunków określonych rozporządzeniem MZ z dnia 26 czerwca 2012r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą.

Wydano 10 opinii sanitarnych przed organizowaniem imprez masowych na podstawie obowiązku wynikającego z treści art. 25 ust. 1 pkt. 2 ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych z dnia 20 marca 2009r.

W ramach bieżącego nadzoru sanitarnego wydano 4 decyzje zezwalające na przeprowadzenie ekshumacji.

III.

HIGIENA ŻYWNOSCI, ŻYWIENIA I PRZEDMIOTÓW UŻYTKU

Artykuły żywnościowe muszą być produktami bezpiecznymi, gdyż oczekuje tego konsument. Bezpieczna żywność dla zdrowia to żywność odpowiadająca wymaganiom zdrowotnym określonym obowiązującymi przepisami prawnymi.

Istotne dla bezpieczeństwa żywności są warunki w jakich jest ona przetwarzana, produkowana, magazynowana i sprzedawana. Na każdym z tych etapów należy chronić żywność przed zanieczyszczeniem, a stykający się z nią pracownicy powinni mieć świadomość swojej odpowiedzialności za dostarczenie bezpiecznej żywności konsumentowi.

Chociaż główna odpowiedzialność spoczywa na przedsiębiorcy to konieczne jest przeprowadzanie przez Państwową Inspekcję Sanitarną kontroli urzędowych, dokonywanie oceny jakości zdrowotnej żywności, a także w sytuacjach stwierdzenia potencjalnego zagrożenia zdrowia lub życia konsumentów podejmowanie działań kontrolnych w oparciu o szybkie mechanizmy reagowania, celem zapewnienia odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa żywności. Działania kontrolne prowadzone są w następujących grupach obiektów:

- zakłady produkcji żywności,
- zakłady obrotu żywnością,
- środki transportu żywności,
- zakłady żywienia zbiorowego,
- miejsca obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością oraz kosmetykami.

1. Ocena stanu sanitarnego obiektów żywności, żywienia i przedmiotów użytku

W roku **2016** w ewidencji znajdowało się **1100** zakładów, z czego skontrolowano 608 - w tym 23 miejsca obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością, 4 obiekty obrotu kosmetykami oraz 1 zakład produkujący i konfekcjonujący kosmetyki. We wszystkich obiektach objętych nadzorem przeprowadzono **1157** kontroli sanitarnych, w tym 32 kontroli w miejscach obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością i 7 kontroli w obiektach obrotu kosmetykami, 2 w zakładzie produkującym i konfekcjonującym kosmetyki.

W trakcie bieżącego nadzoru sanitarnego pobrano do badań laboratoryjnych 389 próbek żywności, 7 próbek materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, 10 próbek kosmetyków i 21 próbek sanitarnych (razem **427** próbek).

Wydano 36 decyzji administracyjnych w wyniku stwierdzenia naruszenia wymagań higienicznych i zdrowotnych, w tym 34 decyzje administracyjne nakazujące poprawę stanu sanitarno-higienicznego zakładu, 2 decyzje zakazu wprowadzania produktów do obrotu. Winnych uchybień ukarano **105** mandatami na łączną kwotę **17 250 zł**.

Tabela nr 1

Liczba obiektów objętych nadzorem w latach 2015 i 2016.

Rodzaj obiektów objętych nadzorem	Liczba obiektów		Kierunek zmian (+/-)
	2015	2016	
Obiekty ogółem	1163	1100	-
Zakłady produkcji żywności	47	46	-
Obiekty obrotu żywnością	794	765	-
W tym: środki transportu żywności	152	139	-
Zakłady żywienia zbiorowego otwarte	180	151	-
W tym: zakłady małej gastronomii	116	90	-
Zakłady żywienia zbiorowego zamknięte	93	91	-
Wytwórnice materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością	0	0	bez zmian
Miejsca obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością	35	32	-
Zakłady produkujące, konfekcjonujące kosmetyki	3	3	bez zmian
Obiekty obrotu kosmetykami	12	12	bez zmian

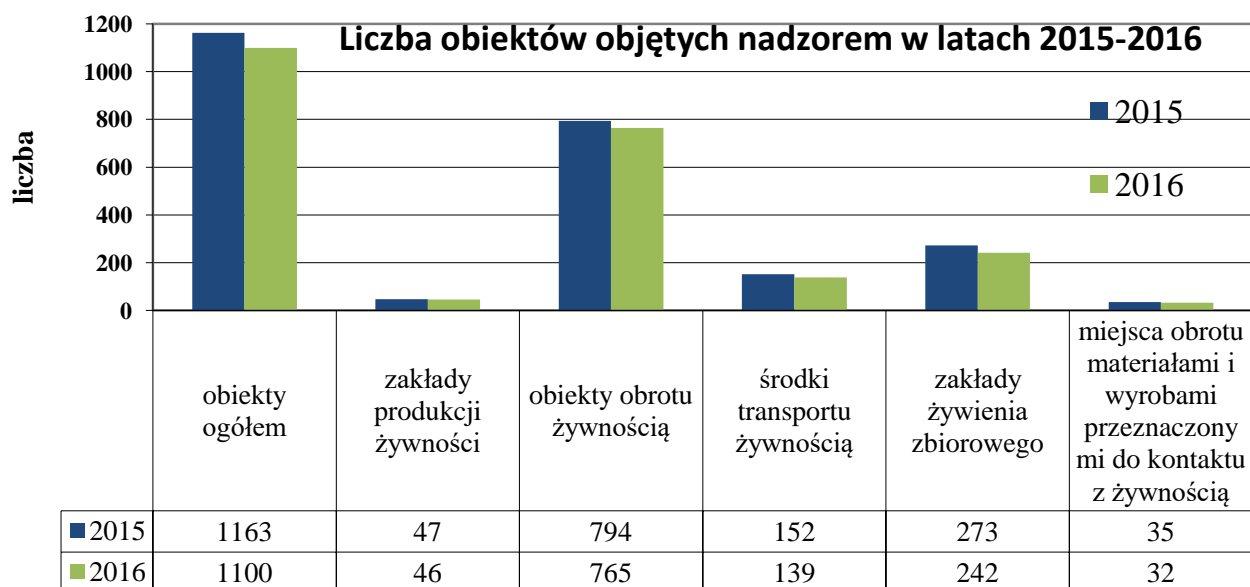

Tabela 2. Działania kontrolne w latach 2015 – 2016

Rok	Liczba obiektów zarejestrowanych	Skontrolowano obiektów	%	Sklasyfikowano obiektów	%	Obiekty uznane za złe	%	Liczba kontroli	Wskaźnik częstości kontroli
2015	1163	601	52	305	26	0	0	1023	1,9
2016	1100	608	55	403	37	0	0	1157	1,9

Działania kontrolne w latach 2015-2016

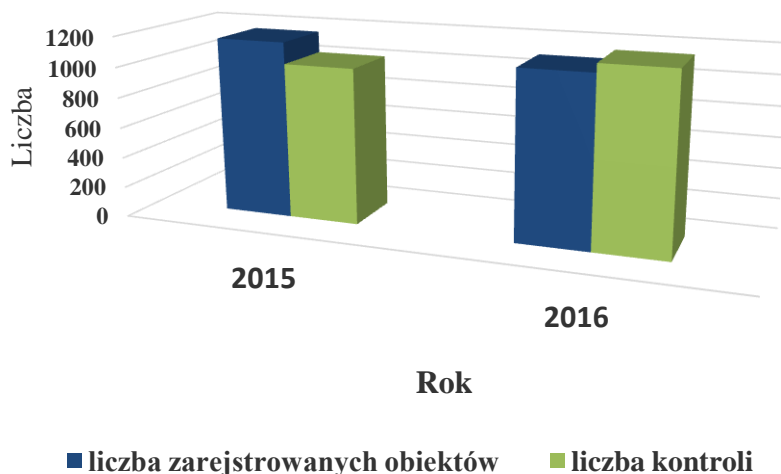
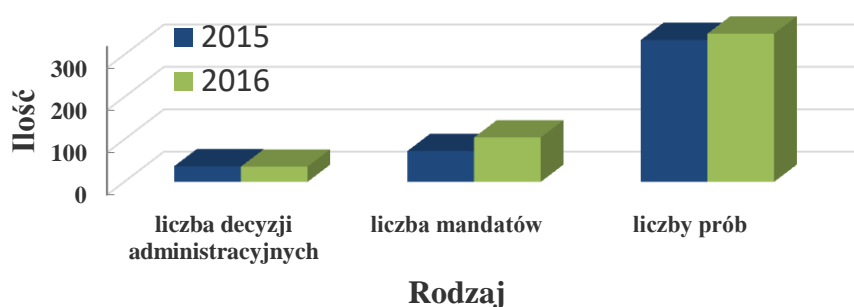

Tabela 3. Działania represyjne w latach 2015 – 2016

Rok	Decyzje administracyjne	Liczba mandatów	Na kwotę	Średnia kwota	Próby zbadane (łącznie z sanitarnymi, kosmetykami)	Próby kwest.	% kwest
2015	37	73	14250	195,00 zł	355	2	0,6
2016	36	105	17250	164,00 zł	427	11	2,5

Działania represyjne w latach 2015-2016

W wyniku przeprowadzonych kontroli sanitarnych zgodnie z obowiązującą procedurą urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością, żaden obiekt nie został oceniony negatywnie.

Mimo to, pewne nieprawidłowości nadal utrzymują się w następujących grupach obiektów:

- Zakładach Produkcji Żywności
- Zakładach Żywnienia Zbiorowego
- Obiektach Obrotu Żywnością.

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości

W Zakładach Produkcji Żywności

(39 skontrolowanych z 46 znajdujących się w ewidencji)

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości natury technicznej to m. in.:

- nieprawidłowy stan techniczny pomieszczeń żywnościowych, w szczególności pomieszczeń produkcyjnych, magazynowych i ekspedycyjnych, w tym ścian, podłóg, sufitów i drzwi;
- nieprawidłowy stan techniczny urządzeń i sprzętu produkcyjnego oraz wyposażenia dodatkowego.

W Zakładach Żywnienia Zbiorowego:

(190 skontrolowanych z 242 znajdujących się w ewidencji)

- typu otwartego, zamkniętego

Najczęstsze nieprawidłowości natury technicznej:

- pomieszczenia żywnościowe, urządzenia, sprzęt do kontaktu z żywnością oraz wyposażenie dodatkowe nie były zachowane w dobrym stanie i kondycji technicznej (w złej kondycji technicznej ściany, sufity, podłogi, drzwi),

oraz natury higienicznej:

- niezachowanie bieżącej czystości i porządku w pomieszczeniach żywnościowych zakładu, nie utrzymanie w należytej czystości powierzchni wyposażenia dodatkowego oraz wyposażenia kontaktującego się z żywnością,
- niewłaściwe przechowywanie surowców, półproduktów i wyrobów gotowych, w tym brak właściwej segregacji surowców i półproduktów stosowanych do produkcji dań kulinarnych, przerwanie ciągłości łańcucha chłodniczego surowców i półproduktów,
- stosowanie do produkcji półproduktów po upływie dat minimalnej trwałości i terminów przydatności do spożycia,
- niewłaściwie prowadzone procesy mycia i dezynfekcji naczyń stołowych.

Mała gastronomia

Nadzorowane obiekty w tej grupie to: zakłady – typu „fast – food”, pijalnie piwa, zakłady małej gastronomii prowadzące działalność w sezonie letnim.

Najczęściej stwierdzano uchybienia w tej grupie to:

- narażenie półproduktów i wyrobów gotowych na zanieczyszczenia wewnętrzne wskutek nie zachowania należytej czystości i porządku oraz niewłaściwego magazynowania, zanieczyszczeń krzyżowych,
- stosowanie do produkcji półproduktów po upływie dat minimalnej trwałości i terminów przydatności do spożycia,
- niewłaściwie prowadzone procesy mycia i dezynfekcji naczyń stołowych.

W Obiektach Obrotu Żywnością:

(351 skontrolowanych z 765 znajdujących się w ewidencji)

Do nieprawidłowości najczęściej stwierdzanych w zakresie stanu technicznego zaliczyć można:

- pomieszczenia żywnościowe nie były zachowane w dobrym stanie i kondycji technicznej, w tym ściany, sufity, podłogi, były w złym stanie i kondycji technicznej,
- elementy wyposażenia pozostające w kontakcie z żywnością oraz wyposażenia dodatkowego nie były utrzymane w dobrym stanie i kondycji technicznej, o powierzchniach trudnych do mycia, czyszczenia i dezynfekcji.

Nieprawidłowości natury higienicznej, mające istotny wpływ na jakość żywności oferowanej do sprzedaży, w dużej mierze zależne od niewłaściwych zachowań personelu to głównie:

- nieprawidłowe przechowywanie środków spożywczych, głównie wynikające z przerwania ciągłości łańcucha chłodniczego,
- wprowadzanie do obrotu środków spożywczych po upływie terminów przydatności do spożycia lub dat minimalnej trwałości,

- brak czystości i porządku w pomieszczeniach sprzedażowych, magazynowych,
- narażenie żywności nie opakowanej i przeznaczonej do bezpośredniego spożycia na zanieczyszczenia krzyżowe,
- nieutrzymanie zasad GHP/GMP oraz HACCP.

2. Jakość zdrowotna środków spożywczych

W 2016 roku przebadano laboratoryjnie **330** próbek krajowych środków spożywczych z różnego rodzaju obiektów żywnościowo – żywieniowych. Zakres badań obejmował parametry mikrobiologiczne, chemiczne, organoleptyczne, obecność zanieczyszczeń, w tym szkodników i ich pozostałości oraz obecność ciał obcych, a także oznakowanie środków spożywczych.

Przebadano ogółem:

- pod względem mikrobiologicznym - **187** próbek,
- pod względem chemicznym - **71** próbek,
- pod względem organoleptycznym - **68** próbek,
- pod względem oznakowania – **222** próbek,
- pod względem obecności zanieczyszczeń – **4** próbki.

Zdyskwalifikowano 8 próbek środków spożywczych, z czego pod względem mikrobiologicznym **8** próbek (tj. **4,3** % zbadanych mikrobiologicznie), organoleptycznym **0** próbek (tj. **0** % zbadanych organoleptycznie), chemicznym **0** próbka (tj. **0%** zbadanych chemicznie), niewłaściwego znakowania **0** próbek (tj. **0%** zbadanych w tym kierunku) oraz wskazującym na obecność zanieczyszczeń **0** próbek środków spożywczych (tj. **0%** zbadanych w tym kierunku).

3. Ocena sposobu żywienia pacjentów w Szpitalu Wielospecjalistycznym w Jaworznie

Posiłki dowożone są w ramach cateringu przez konsorcjum firm Verdi Servis Sp. z o.o., Izan + Sp. z o.o. oraz P.P.H.U. „JOL-MARK” Marek Krzysiak, zgodnie z umową z dnia 27.11.2015 r., nr 2552/2015.

W nadzorowanym obiekcie (wydawalni posiłków) prowadzona jest dokumentacja w zakresie GHP/GMP, a w szczególności: zapisy z przyjęcia posiłków uwzględniające: datę przywozu, stan sanitarny środka transportu, temperaturę przewozu.

Realizowana jest kontrola wewnętrzna w zakresie przestrzegania terminów przydatności do spożycia i dat minimalnej trwałości, jak również w zakresie monitorowania temperatury przyjmowanych i wydawanych posiłków (ze zwróceniem uwagi na temperaturę wózków oddziałowych), oraz monitorowania temperatur produktów wymagających specjalnego przechowywania.

W 2016 r. przeprowadzono 2 kontrole sanitarne w wydawalni posiłków Szpitala Miejskiego w Jaworznie. Nie stwierdzano nieprawidłowości.

4. Nadzór nad wyrobami mającymi kontakt z żywnością, kosmetykami

Wytwórnice materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, kosmetyków oraz miejsca obrotu w latach 2015 - 2016.

Rodzaj obiektu	Liczba obiektów prowadzących działalność		Kierunek zmian (przybyło/ubyło)
	Rok 2015	Rok 2016	
Wytwórnice ogółem	1	1	bez zmian
w tym: - materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością	0	0	bez zmian
- produkcji i konfekcjonowania kosmetyków	1	1	bez zmian
Zakłady konfekcjonujące kosmetyki	2	2	bez zmian
Miejsca obrotu ogółem	42	44	przybyło

w tym:- materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością	28	32	przybyło
- kosmetykami	14	12	ubyło

W 2016 roku w w/w obiektach pobrano do badań 7 próbek kosmetyków, w tym 5 krajowych, 2 z krajów Unii Europejskiej i 0 pochodzących z importu.

Zakwestionowano 0 próbek (tj. 0%).

Ocena stanu sanitarno-higienicznego tej grupy: Nadzór nad przedmiotami użytku obejmował ocenę znakowania w zakresie informacji o dopuszczeniu przedmiotów do kontaktu z żywnością oraz w ramach bieżącego nadzoru pobrano do badania ogółem 1 próbkę materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, w tym 0 krajowych, 0 z krajów Unii Europejskiej i 1 pochodzących z importu /1 próbka pobrana w w/w obiektach/. Nie stwierdzono nieprawidłowości w kontrolowanym zakresie.

Jakość zdrowotna przedmiotów użytku i kosmetyków w latach 2015 – 2016

Próbki	Liczba próbek zbadanych w 2015 roku			Liczba próbek zbadanych w 2016 roku		
	Ogółem	Zakwestionowanych	% kwestionowania	Ogółem	zakwestionowanych	% kwestionowania
Materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz kosmetyków	8	0	0	1	0	0

Nadzór nad kosmetykami w aspekcie stosowania oświadczeń na podstawie wspólnych kryteriów w dziedzinie produktów kosmetycznych z dnia 04.08.2014 r.

W 2016 r. sprawowano nadzór nad produktami kosmetycznymi pod kątem stosowania oświadczeń na podstawie wspólnych kryteriów w dziedzinie produktów kosmetycznych z dnia 04.08.2014 r. Przeprowadzono 1 kontrolę kompleksową z wykorzystaniem arkuszy oceny oznakowania opakowania jednostkowego oraz warunków produkcji wybranych produktów kosmetycznych (GMP) w zakładzie produkcji i konfekcjonowania kosmetyków.

Podczas kontroli w zakładzie produkcji i konfekcjonowania kosmetyków Jago Pro Sp. z o.o. przedłożono do wglądu dokumentację produkcyjną oraz potwierdzającą prawidłowość stosowanych oświadczeń, w formie danych naukowych, piśmiennych itp. (2 oświadczenia).

W dalszym ciągu monitorowano stronę internetową zakładu Jago Pro w Jaworznie, ul. Szczakowska 35 (<http://www.jago.arg.pl/>), pod kątem stosowania oświadczeń kosmetycznych na swoich produktach. Oferta reklamowa produktów kosmetycznych nie obejmuje takich informacji jak oświadczenia kosmetyczne, zdjęcia kosmetyków itp. (polityka firmy).

Działania ukierunkowane problemowo

- Akcje tematyczne

1. „Ocena oznakowania środków specjalnego przeznaczenia żywieniowego dla dzieci do lat 3 i przedmiotów do karmienia niemowląt oraz działań reklamowych prowadzonych przez ich producentów i dystrybutorów”.

W ramach kontynuacji akcji „ocena oznakowania środków specjalnego przeznaczenia żywieniowego dla dzieci do lat 3 i przedmiotów do karmienia niemowląt oraz działań reklamowych prowadzonych przez ich producentów i dystrybutorów” w okresie od stycznia do grudnia 2016 r. przeprowadzano kontrole w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego (5 obiektów). Ponadto podjęto współpracę z sekcją epidemiologii w tut. stacji PSSE – w zakresie przekazywania ulotek, gazetek, próbek w ośrodkach leczniczych, gabinetach lekarskich (ginekologicznych), poradniach K, poczekalniach ZLO, itp. mających na celu zachęcenie do

kupna preparatów mlekozastępczych i innych. Łącznie przeprowadzono 67 kontroli w ramach w/w akcji.

Nie stwierdzano nieprawidłowości w zakresie oznakowania produktów oraz sposobach wprowadzania do obrotu. Nie stwierdzano przypadków oferowania ulotek, gadżetów itp. w gabinetach, przychodniach, ZLO itp., przekazywania paczek ciężarnym.

2. „Żywienie na wagę zdrowia”.

W związku z kontynuacją programu edukacyjnego „Żywienie na wagę zdrowia”- V edycja organizowanego przez Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego zorganizowano wspólnie z pionem OZ szkolenia pt. „Żywienie na wagę zdrowia” oraz pt. „Klub Zdrowego Przedszkolaka”, w których uczestniczyli przedstawiciele szkół i przedszkoli. Do nowego programu Klub Zdrowego Przedszkolaka przystąpiło 14 placówek.

3. Akcja „Stan sanitarny powiatu – sezon letni”.

Powiat Jaworzno nie jest regionem turystycznym, jednakże posiada obszar sezonowego wypoczynku tj. ośrodek rekreacyjno - wypoczynkowy nad zalewem „Sosina”. Przeprowadzono kontrole sanitarne w ramach Akcji Sosina – sezon letni.

W ramach akcji skontrolowano obiekty ruchome typu przyczepy gastronomiczne oraz obiekty stałe usytuowane nad zalewem Sosina – 2 obiekty ruchome, oraz 5 obiektów stałych. Przeprowadzono 9 kontroli. Stwierdzono nieprawidłowości w zakresie stanu sanitarno-higienicznego w 2 obiektach (niezachowanie segregacji oraz niewłaściwe magazynowanie środków spożywczych, brak zapisów w GHP/GMP/HACCP, stosowanie produktów po terminie przydatności do spożycia, niezachowana czystość bieżąca oraz niewłaściwa segregacja). Nałożono 2 mandaty karne, na kwotę: 200 zł.

Ponadto, kontrolowano obiekty przy autostradzie Katowice – Kraków oraz przy obwodnicy Jaworzna i większych, nowopowstałych węzłach komunikacyjnych (18 kontroli tematycznych). W wyniku przeprowadzanych kontroli w 2 obiektach stwierdzono nieprawidłowości w zakresie stanu higienicznego (brak kontroli wewnętrznej w zakresie przestrzegania dat minimalnej trwałości i terminów przydatności do spożycia, niewłaściwe wyparzenie naczyń). Nałożono 2 mandaty karne, na kwotę: 300 zł.

4. Akcja „Światowe Dni Młodzieży”.

W okresie od 01.07.2016 r. do 31.07.2016 r. realizowano kontrole doraźne w ramach akcji ŚDM – kontrola warunków sanitarno – higienicznych w związku z obchodami Światowych Dni Młodzieży. Stwierdzano nieprawidłowości w zakładzie świadczącym usługi cateringowe dla żywionych pielgrzymów, które obejmowały m.in. nieprawidłowości w zakresie stanu sanitarno-higienicznego w zakładzie: sprzęt podręczny (deski, noże, miski, garnki, patelnie, cedzaki) z ubytkami powierzchni, połamane, wyginane, z ubytkami emalii, powierzchni do kontaktu z żywnością (trudne do utrzymania w czystości, zanieczyszczone resztkami żywności). Brak czystości w obszarze magazynowania wyrobów gotowych i półproduktów oraz w części produkcyjnej. Stwierdzano nieprawidłowości w zakresie stosowania procedur dot. ochrony zakładu przed szkodnikami oraz dot. identyfikacji i identyfikowalności wyprodukowanych w zakładzie półproduktów i wyrobów gotowych, przez co system HACCP oraz GHP/GMP nie zostały uznane za prawidłowo wdrożone i utrzymane. Nałożono mandat karny w wysokości 100 zł, wydano zalecenia, których wykonanie sprawdzono podczas kontroli sprawdzającej. Skutkiem kontroli sprawdzającej (niewykonanie zaleceń) nałożono ponownie mandat karny w wysokości 200 zł. Ponowna rekontrola obiektu wykazała wykonanie zaleceń.

W 3 obiektach żywienia otwartego stwierdzono nieprawidłowości natury sanitarno – higienicznej, a dot. nieprzestrzegania dat minimalnej trwałości półproduktów oraz środków spożywczych oferowanych do sprzedaży, a także niezachowania należytej segregacji surowców, półproduktów i wyrobów gotowych; narażenia na przypadkowe zanieczyszczenia krzyżowe nieosłoniętych potraw, sosów, brak utrzymania w należytej czystości urządzeń, sprzętów mających kontakt z żywnością oraz ubytki w ścianie przy urządzeniu mroźniczym. Ponadto, stwierdzono brak wdrożonego i utrzymanego GHP/GMP/HACCP w obrębie czystości naczyń

szklanych oraz utrzymania w czystości wnętrza zmywarko – wyparzarki (popielaty, ciemny nalot na koszach do naczyń oraz w części myjącej maszyny, nieprzyjemny zapach resztek żywności). Brak prowadzenia zapisów w GHP/GMP/HACCP w tym monitorowania CCP. W obiektach nałożono mandaty karne w wysokości 300 zł. Kontrole sprawdzające potwierdziły wykonanie zaleceń i dobry stan sanitarno – higieniczny obiektów.

W 1 zakładzie produkcji żywności (automat do lodów) stwierdzano półprodukty po upływie dat minimalnej trwałości, w związku z tym nałożono mandat karny w wysokości 100 zł. Kontrole sprawdzające wykazały wykonanie zaleceń PPIS.

Łącznie przeprowadzono 62 kontrole ponadplanowe (doraźne, na wniosek strony oraz sprawdzające). Liczba żywionych osób sięgnęła 1700. Część kontroli przeprowadzana była przy współdziałaniu pracowników Straży Miejskiej w Jaworznie (kontrole nad zalewem Sosina).

5. Akcja „Barny”.

W ramach akcji BARNY - w dniach 18.05. – 31.05.2016 r., pracownicy Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Jaworznie przeprowadzali kontrole w placówkach handlowych na terenie objętym nadzorem PPIS w Jaworznie, pod kątem nielegalnego wprowadzania do obrotu ciastek o nazwie handlowej: BARNY 150 G CHOC FILING 7 CA, UK, wyprodukowanych przez Mondelez International, Mondelez Polska Production Sp. z o.o. Fabryka Ciastek w Płońsku, ul. Mazowiecka 5, 09-100 Płońsk. Skontrolowano 22 obiekty. Przeprowadzono 7 kontroli doraźnych, 1 kontrolę w trakcie kontroli klasyfikacyjnej oraz uzyskano od 14 obiektów informację słowną o niewprowadzaniu w/w do obrotu. Nie stwierdzano nieprawidłowości w zakresie nielegalnego wprowadzania do obrotu ciastek BARNY.

6. „Ochrona zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych”.

W ramach współpracy z Oświatą Zdrowotną przekazywano systematycznie informacje do w/w komórki organizacyjnej nt. „Aktualna sytuacja w zakresie realizacji ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych na nadzorowanym terenie”. Ogółem przeprowadzono 58 kontroli w obiektach żywieniowo – żywnościowych (lokalach gastronomiczno – rozrywkowych) z uwzględnieniem przestrzegania przepisów ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych. W wyniku przeprowadzonych kontroli sanitarnych nieprawidłowości w powyższym zakresie nie stwierdzono.

7. Akcja „Mklik Próchniczek” – kontynuacja.

W ramach kontynuowanej akcji „Mklik Próchniczek” skontrolowano w 2016 r. - 17 obiektów (piekarnie, ciastkarnie) prowadzących działalność na nadzorowanym terenie. Przeprowadzono łącznie 18 kontroli (13 planowanych i 5 ponadplanowych).

W w/w obiektach pobrano do badań 21 próbek sanitarnych (20 próbek planowanych, 1 ponadplanowa). W 1 obiekcie stwierdzano obecności szkodników zbożowo – mącznych. W związku z powyższym PPIS w Jaworznie wydał 1 decyzję administracyjną na usunięcie szkodników zbożowo – mącznych oraz przeprowadzenie zabiegów DDD.

8. Akcja „Tłusty czwartek i tłuszcze smaźalniczne”.

W ramach akcji „Tłusty czwartek” – kontrola warunków produkcji (smażenia) oraz warunków wprowadzania do obrotu artykułów luzem w tym pączków, chrustów oraz oponek luzem. Łącznie skontrolowano 15 obiektów: skontrolowano 5 zakładów ciastkarskich pod kątem stosowania do produkcji (smażenia) właściwej jakości tłuszczu smaźalnicznego. W 4 obiektach skontrolowano jakość tłuszczu przy użyciu testera tłuszczu 3M PCT 120. Nie stwierdzano w żadnym przypadku niewłaściwej jakości tłuszczu. Zakłady stosowały wielokrotne zlewanie tłuszczu po przesmażeniu określonej partii pączków. Zasady GHP/GMP oraz HACCP w obiektach były prawidłowo realizowane. Czystość stanowisk pracy zachowana, personel wykwalifikowany stosujący prawidłowo opracowane zasady GHP/GMP oraz HACCP. Skontrolowano 10 zakładów obrotu żywnością pod kątem higieny sprzedaży artykułów luzem oraz warunków ich magazynowania.

W 5 obiektach stwierdzono nieprawidłowości, nałożono 5 mandatów karnych na łączną kwotę 500 zł. Nieprawidłowości dotyczyły głównie: braku realizacji założeń GHP/GMP/HACCP w obszarze wprowadzania do obrotu środków spożywczych luzem, w aspekcie zanieczyszczeń krzyżowych, przypadkowych (od klientów) – pączki sprzedawane z lady sprzedażowej na sali sprzedaży, bez opakowań, osłon chroniących przed zanieczyszczeniem (4 przypadki), co więcej oferowane do sprzedaży przez personel nie posiadający odzieży ochronnej (w 1 przypadku). W 2 przypadkach stwierdzono niewłaściwe magazynowanie w części magazynów spożywczych – transportery z nieosłoniętymi pączkami usytuowane bezpośrednio na posadzce, na wysokości obuwia personelu, przy drzwiach wejściowych do magazynu oraz w bezpośrednim narażeniu na zanieczyszczenia od opakowań innych artykułów spożywczych. W 5 przypadkach (5 obiektach) stwierdzono brak właściwie realizowanego systemu HACCP oraz GHP/GMP.

Ponadto, w ramach kontroli jakości tłuszczów smaźalniczych skontrolowano 2 zakłady małej gastronomii pod kątem stosowania do produkcji (smażenia) właściwej jakości tłuszczu smaźalniczego. Nie stwierdzano nieprawidłowości.

Łącznie przeprowadzono: 22 kontrole (17 kontroli ponadplanowych oraz 5 rekontroli). Nałożono 5 mandatów karnych na kwotę 500 zł.

9. Akcja „Preparaty do wybielania zębów”.

W ramach współpracy z Sekcją Epidemiologii prowadzono akcję dot. stosowania nadtlenu wodoru w środkach do wybielania zębów stosowanych w gabinetach stomatologicznych oraz eksplorowano internet, a także sprawdzano czy wprowadzane są do obrotu preparaty do wybielania zębów zawierających nadtlenek wodoru. Przeprowadzono łącznie 79 kontroli, w wyniku których w 4 gabinetach stwierdzano stosowanie preparatów do wybielania zębów zawierających nadtlenek wodoru (0,1-6%).

10. Akcja „Kontrola wewnętrzna GHP/GMP/HACCP w aspekcie rozporządzenia 2073/2005” – kontynuacja.

W ramach kontynuacji akcji z 2015 r. skontrolowano 16 obiektów w tym 5 wytwórni lodów, 5 automatów do lodów, 5 ciastkarni, 1 wytwórnię żywności. Sprawdzano dokumentację GHP/GMP/HACCP w aspekcie rozporządzenia 2073/2005 w sprawie kryteriów mikrobiologicznych dot. środków spożywczych (Dz. Urz. UE L z 2005, nr 338 z późn. zm.). Przeprowadzono 16 kontroli zaplanowanych w tym zakresie (kontrole tematyczne, kompleksowe).

W zakresie higieny procesu – kontrole wykazały, że przedsiębiorcy prowadzą odrębne badania związane z higieną procesu (wymazy ze stołów, blatów, sprzętu podręcznego, urządzeń, itp.). Przeprowadzone kontrole wykazały, iż praktycznie wszystkie zakłady prowadzą cykliczną kontrolę mikrobiologiczną wyrobu końcowego (raz do roku).

Przed rozpoczęciem sezonu lodowego przedsiębiorcy zlecają badania mikrobiologiczne wyprodukowanych próbnich partii lodów. Po uzyskaniu prawidłowego wyniku tj. „czystości mikrobiologicznej” - lody wprowadzają do sprzedaży regularnej.

11. Akcja „Catering – kontynuacja”.

Skontrolowano zakłady świadczące usługi w ramach cateringu oraz obiekty żywienia zbiorowego odbierające posiłki z zakładów cateringowych. Łącznie przeprowadzono 9 kontroli. Wszystkie obiekty produkujące posiłki w ramach cateringu posiadały:

- niezbędną dokumentację HACCP/GHP/GMP, w tym opracowane rejestry stałych zleceń (odbiorców), instrukcje i procedury ostatecznej oceny posiłków opuszczających zakład, w tym pomiar temperatury posiłków, dysponowały środkami transportu przystosowanymi do przewozu żywności w termosach, spełniającymi wymagania rozporządzenia (WE) nr 852/2004. Ponadto zgodnie z art. 19 ust 1 rozporządzenia 178/2002 w przypadku stwierdzenia niewłaściwej jakości zdrowotnej wyprodukowanej partii żywności na podstawie sporządzonych umów z odbiorcami, zakłady cateringowe określiły sposób wycofania wadliwych partii posiłków.

Zakłady żywienia zbiorowego typu zamkniętego odbierające posiłki w systemie cateringowym posiadały: - niezbędne procedury i instrukcje GHP/GMP/HACCP obejmujące kontrolę temperatury przywożonych posiłków, czystości i higieny środka transportu, zgodności

z zamówieniem, procedury reklamacji dostarczanej żywności i działania zastępcze (np. w postaci podania suchego prowiantu, ustalenia związane z wycofywaniem wadliwej partii posiłków przez zakład cateringowy - umowa na świadczenie usług cateringowych), ponadto odbiorcy usług cateringowych przeprowadzają wewnętrzne kontrole i audyty w zakładach produkujących posiłki.

Podczas przeprowadzanych kontroli oceniano stan techniczny, higieniczny pomieszczeń, urządzeń, sprzętu oraz wyposażenia dodatkowego. Ponadto, higienę personelu, produkcji, wydawania potraw. Nie stwierdzano nieprawidłowości.

12. Akcja „źródło pochodzenia towarów ze szczególnym uwzględnieniem towarów pochodzących z Chin”.

W ramach akcji Chiny - w dniu 02.06.2016 r., pracownicy PPIS w Jaworznie wraz z funkcjonariuszami KMP w Jaworznie oraz przedstawicielem Inspektoratu Pracy – przeprowadzali kontrole w Centrum Chińskim w Jaworznie, ul. Wygoda 82, pod kątem źródła pochodzenia towarów. Do akcji zaplanowano 9 obiektów, przy czym zrealizowano 6 kontroli w 6 obiektach (1 obiekt nieczynny, 2 zlikwidowane). Nie stwierdzano nieprawidłowości w zakresie źródła pochodzenia wprowadzanych do obrotu towarów. Wszyscy przedsiębiorcy okazali dokumenty zakupu wybranych do kontroli towarów. W 2 obiektach stwierdzono brak wprowadzania do obrotu artykułów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, a jedynie artykuły bielizniarskie, obrusy, firany, serwety, pościel itp.

13. Akcja „Dziurawiec”.

Akcję „DZIURAWIEC” przeprowadzono w obiektach obrotu żywnością objętych nadzorem PPIS w Jaworznie, pod kątem oznakowania herbatek ziołowych „Dziurawiec” (Hyperici herba) - informacją o właściwościach leczniczych herbatek z dziurawca i ich działaniach niepożądanych. Przeprowadzono łącznie 73 kontrole (4 kontrole akcyjne, ponadplanowe oraz 69 w ramach kontroli kompleksowych). W toku kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości i nie nakładano mandatów karnych.

14. Akcja „Zafałszowane suplementy i suplementy z mąki świerszczowej”.

W ramach akcji: zafałszowane suplementy i suplementy z mąki świerszczowej - w dniach 11.05. – 07.06.2016 r., pracownicy PPIS w Jaworznie – przeprowadzali kontrole w placówkach handlowych na terenie objętym nadzorem PPIS w Jaworznie, pod kątem wprowadzania do obrotu suplementów diety. Skontrolowano 10 obiektów. Nie stwierdzano nieprawidłowości w zakresie wprowadzania do obrotu suplementów diety.

15. Akcja „Żłobek”.

W ramach akcji „Żłobek” skontrolowano obiekty będące pod nadzorem PPIS w Jaworznie, pod kątem prowadzonej dokumentacji (jadłospisy, raporty magazynowe). Przeprowadzono kontrole w 3 żłobkach i 2 zakładach cateringowych. Żywnienie dzieci w placówkach odbywało się w systemie cateringowym. 2 zakłady cateringowe (obsługujące żłobki: „100 Bajek” oraz „Zielone Wzgórze”) są nadzorowane przez PPIS w Jaworznie, natomiast 1 firma cateringowa „Iwona” obsługująca żłobek „Malutkie Misie” nadzorowana jest przez PPIS w Sosnowcu. Nie stwierdzano nieprawidłowości w zakresie dokumentacji.

16. Akcja „ASF”.

W ramach akcji ASF - Afrykański pomór świń: źródło pochodzenia mięsa w aspekcie ASF - w dniach 20.09. – 31.10.2016 r., pracownicy PPIS w Jaworznie – przeprowadzali kontrole w placówkach handlowych na terenie objętym nadzorem PPIS w Jaworznie, pod kątem wprowadzania do obrotu mięsa i wędlin oraz postępowania z odpadami mięsnymi. Łącznie przeprowadzono 72 kontrole w tym 25 kontroli akcyjnych. Kontrole akcyjne przeprowadzane przy współudziale przedstawiciela Powiatowego Inspektora Weterynarii w Tychach. Akcja poprzedzona była szkoleniem oraz naradą. Kontrole nie wykazały nieprawidłowości w zakresie źródła pochodzenia mięsa oraz gospodarki odpadami.

Inne działania pozaplanowe:

- przeprowadzono 84 kontrole sanitarnych obiektów celem wydania decyzji zatwierdzających obiekt żywnościowo – żywnościowy do prowadzenia działalności w określonym zakresie,
- przeprowadzono dodatkowo 18 szkoleń wewnętrznych w celu aktualizacji i podnoszenia wiedzy pracowników oraz 8 narad z pracownikami sekcji,
- sprawdzano wprowadzanie do obrotu produktów umieszczonych w ostrzeżeniach publicznych GIS podczas kontroli w nadzorze bieżącym (łącznie 17 kontroli).
- sprawdzano wprowadzanie do obrotu produktu pn. czystek (25 kontroli w nadzorze bieżącym).
- sprawdzano podczas nadzoru bieżącego czy dokonuje się zwrotu wycofanych /kwestionowanych/innych produktów pochodzenia zwierzęcego do ich dostawców, zwłaszcza do zakładów produkcyjnych lub do dużych dystrybutorów (hurtowników, magazynów centralnych) – łącznie 118 kontroli.
- sprawdzano czy przedsiębiorcy nie przekazują odpadów poprodukcyjnych i pokonsumpcyjnych na cele paszowe – 69 kontroli w ramach nadzoru bieżącego.

RASFF / RAPEX

Celem szybkiego informowania o incydentach w zakresie bezpieczeństwa żywności jest System Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznej Żywności i Paszach (RASFF). W przypadku zidentyfikowania zagrożenia zdrowia konsumentów umożliwia on sprawne i szybkie przekazywanie informacji między Komisją Europejską, urzędami ds. kontroli żywności i pasz oraz organizacjami celem sprawdzenia czy istnieje zagrożenie na danym terenie i ewentualne podjęcie działań zgodnie z obowiązującymi procedurami.

W 2016 roku otrzymano 10 powiadomień alarmowych wymagających wycofania artykułów niebezpiecznych z rynku i 11 powiadomień informacyjnych. W związku z powyższym podejmowano stosowne działania podczas planowych kontroli oraz przeprowadzono dodatkowo **123 kontrole** sanitarnych w związku z otrzymaniem w/w powiadomień. W wyniku przeprowadzonych kontroli sanitarnych nie stwierdzono na nadzorowanym terenie wprowadzania do obrotu produktów niebezpiecznych.

W 2016 r. prowadzono nadzór nad kosmetykami celem wyeliminowania z rynku produktów stwarzających zagrożenie dla zdrowia lub życia konsumentów zgłaszanych w systemie RAPEX (**4 kontrole**).

Wnioski i interwencje

W 2016 r. przekazano 1 wniosek o ukaranie do ŚPWIS.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Jaworznie, na podstawie art. 103 ust. 1 pkt. 4 oraz art. 103 ust. 1 pkt. 9 ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz. U. z 2015 r., poz.594 z późn. zm.) wnosił do ŚPWIS o wymierzenie kary pieniężnej w stosunku do p. A. G., zam. 43-600 Jaworzno, ul. Skalna 25, w związku z niedopełnieniem obowiązku wynikającego z art. 63 ust. 1 w/w ustawy w zakresie uzyskania zatwierdzenia i wpisu do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej działalności w poszerzonym zakresie (tj. sprzedaży wyrobów ciastkarskich, cukierniczych, wyrobów czekoladowych, paluszków, napojów) oraz wbrew zakazowi w ramach prowadzonej działalności reklamuje lub promuje w jednostce systemu oświaty środki spożywcze inne niż objęte grupami środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży określonymi w przepisach wydanych na podstawie art. 52c ust. 6 pkt. 1 w/w ustawy – tj. działalności prowadzonej w 2016 r. pn. „sklepik szkolny w Szkole Podstawowej nr 7 „Olida” A. G. w Jaworznie, ul. Ławczana 12, bez złożenia wniosku o zatwierdzenie poszerzonej działalności w zakładzie i wpis do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów PIS – w PPIS w Jaworznie, ul. Pocztowa 7, 43-600 Jaworzno oraz sprzedaży w sklepiku szkolnym środków spożywczych innych niż objętych grupami środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży określonymi w przepisach wydanych na podstawie art. 52c ust. 6 pkt. 1 (tj. Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r. w sprawie grup środków

spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach).

Przyjęto i rozpatrzono ogółem **33** interwencji od ludności, w tym również zgłoszenia anonimowe (20 zgłoszeń). Zasadność zarzutów potwierdzona została w 18 przypadkach. W wyniku przeprowadzonych kontroli nałożono **18** mandatów karnych na kwotę **4250 zł**.

Najczęściej interwencje dotyczyły:

- wprowadzania do obrotu środków spożywczych oraz stosowania do produkcji dań kulinarnych surowców, półproduktów po upływie terminów przydatności do spożycia oraz dat minimalnej trwałości, niewłaściwej jakości;
- przerwania ciągłości łańcucha chłodniczego środków spożywczych nietrwałych mikrobiologicznie, braku czystości i porządku w zakładzie;
- narażenia żywności luzem przeznaczonej do bezpośredniego spożycia na zanieczyszczenia krzyżowe, w tym nie zachowanie należytej segregacji;
- niewłaściwą jakość środków spożywczych;
- niewłaściwe zabezpieczenie przed szkodnikami;
- brak odzieży ochronnej u personelu.

Podsumowanie

Oceniając stan sanitarny obiektów żywnościowo – żywieniowych należy stwierdzić, że ulega stopniowej poprawie. Jest to wynikiem:

- dalszej modernizacji części nadzorowanych zakładów i skutecznego wdrożenia systemów kontroli wewnętrznej, co potwierdza znaczny wzrost liczby zakładów posiadających wdrożone i utrzymywane procedury oparte na zasadach systemu HACCP,

- powstania nowych zakładów żywieniowo – żywnościowych spełniających obowiązujące przepisy, a w szczególności określone w „pakiecie higienicznym”, posiadających wdrożone systemy HACCP, ISO, itp.

- mniejsza liczba skarg (interwencji uzasadnionych) od ludności.

W wyniku przeprowadzonych kontroli sanitarnych zgodnie z obowiązującą procedurą urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością, żaden obiekt nie został oceniony jako niezgodny z wymaganiami.

W porównaniu do poprzedniego roku – 2015, w 2016 r. żaden zakład nie został unieruchomiony.

W porównaniu do roku ubiegłego stwierdza się (opierając się na wynikach badań laboratoryjnych) pogorszenie jakości zdrowotnej środków spożywczych. W 2016 r. na 427 wszystkich zbadanych próbek 11 próbek uległo zakwestionowaniu tj. 2,58 %, podczas gdy w 2015 r. na 355 wszystkich zbadanych próbek 2 próbki uległ zakwestionowaniu tj. 0,56 %.

Celem dalszej poprawy zarówno stanu sanitarno – higienicznego nadzorowanych obiektów, jak i poprawy bezpieczeństwa żywności produkowanej i wprowadzanej do obrotu przyjęto do realizacji na następny okres następujące zamierzenia:

1. Nasilenie prowadzenia skutecznych działań kontrolnych nad zakładami, w których stwierdza się liczne nieprawidłowości sanitarno – higieniczne oraz kontynuowanie akcji tematycznych.
2. Wzmocnienie nadzoru w zakresie przestrzegania wymagań dotyczących znakowania środków spożywczych, prezentacji i reklamy żywności wzbogacanej, suplementów diety i środków specjalnego przeznaczenia żywieniowego.
3. Zintensyfikowanie współpracy z innymi służbami kontrolującymi.
4. Podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników poprzez udział w szkoleniach zewnętrznych, wewnętrznych nt. „Aktualne zagadnienia z zakresu bezpieczeństwa żywności”.
5. Doskonalenie działań w ramach systemu RASFF oraz współpraca w tym zakresie z innymi jednostkami.

IV. HIGIENA PRACY

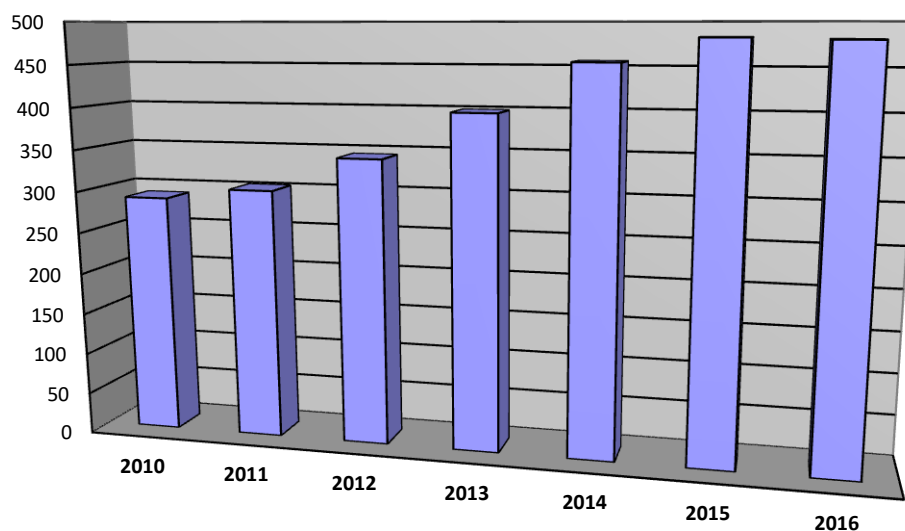
Sekcja Higieny Pracy Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Jaworznie prowadzi nadzór nad warunkami zdrowotnymi środowiska pracy (bhp), celem wzmocnienia ochrony zdrowia pracowników przed negatywnym oddziaływaniem szkodliwych czynników występujących w miejscu pracy: hałasu pochodzącego od stosowanych maszyn i urządzeń, pyłów przemysłowych, drgań mechanicznych, promieniowania optycznego, substancji i mieszanin chemicznych stwarzających zagrożenie dla zdrowia, czynników o działaniu rakotwórczym, szkodliwych czynników biologicznych, w szczególności o charakterze zakaźnym, mogących w konsekwencji doprowadzić do powstania chorób zawodowych. Nadzoruje również wprowadzanie do obrotu chemikaliów, w tym m.in.: niebezpiecznych substancji chemicznych i ich mieszanin; produktów biobójczych; detergentów oraz prekursorów narkotyków kategorii 2 i kategorii 3.

Ponadto, w ramach bieżącego nadzoru egzekwuje przestrzeganie przepisów dotyczących zakazu wytwarzania i wprowadzania do obrotu środków zastępczych tzw. „dopalaczy”, przepisów dotyczących bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest oraz przepisów ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych na stanowiskach pracy.

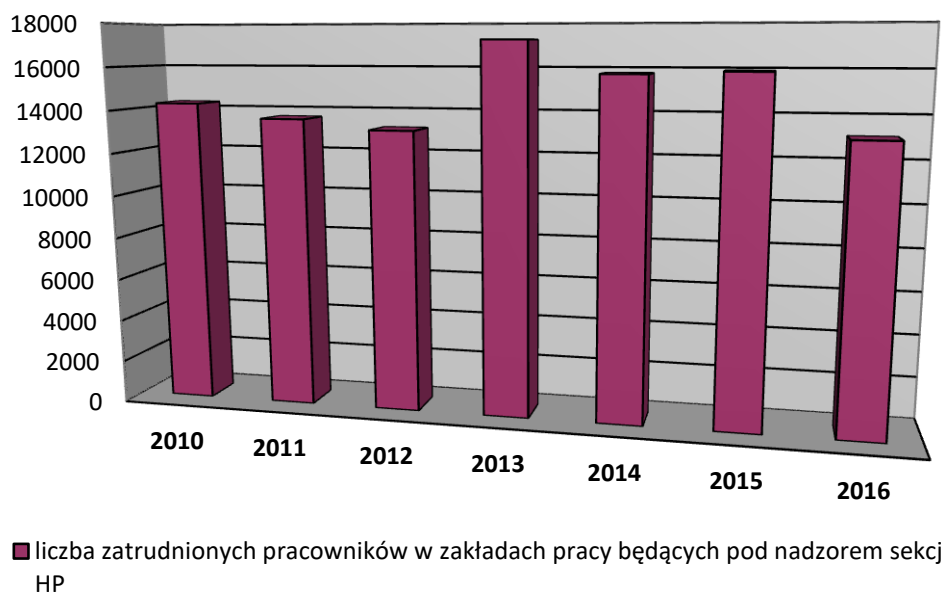
1. Narażenie zawodowe pracujących

W roku 2016 sekcja Higieny Pracy (HP) obejmowała nadzorem 481 zakładów pracy zatrudniających 13109 osób, co stanowi ponad 17 % spadek liczby zatrudnionych pracowników w porównaniu do roku poprzedniego.

Na wykresach poniżej przedstawiono charakterystykę określającą liczbę zakładów pracy będących pod nadzorem sekcji HP i liczbę zatrudnianych w nich pracowników, w latach 2010-2016.

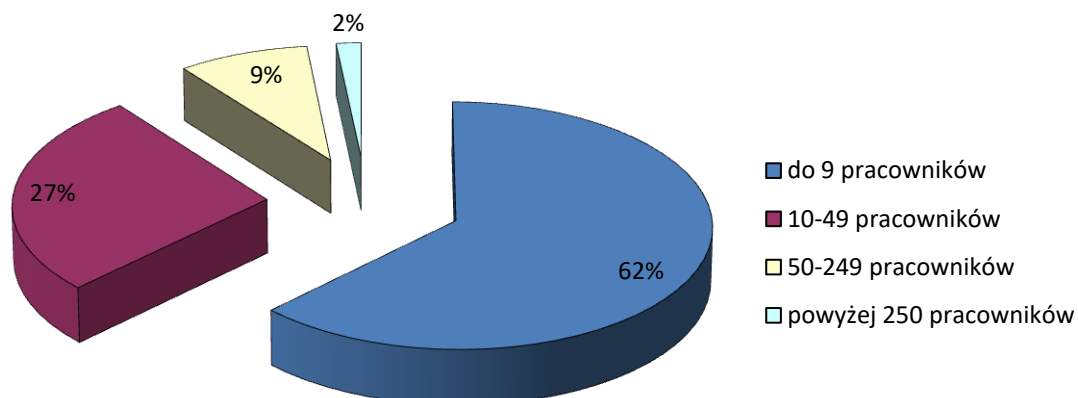
■ liczba zakładów pracy pod nadzorem sekcji HP

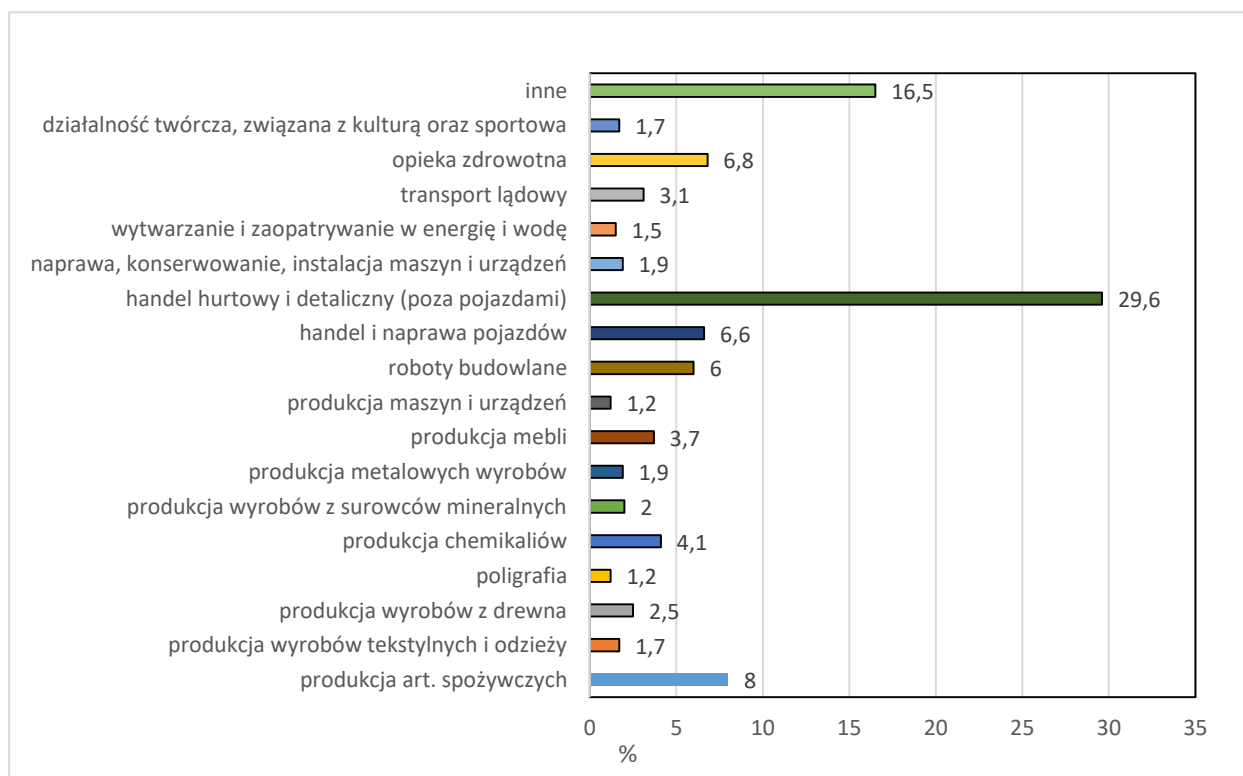
Wykres 1 i 2. Struktura zakładów pracy pod nadzorem PSSE w Jaworznie w latach 2010-2016 opisująca liczbę zakładów pracy i zatrudnionych w nich pracowników.

Większość podmiotów objętych nadzorem stanowią zakłady zatrudniające do 50 pracowników – aktualnie jest ich 431, z czego 301 zakładów zatrudnia do 9 pracowników.

Strukturę zakładów pracy w ewidencji sekcji Higieny Pracy Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Jaworznie przedstawiono: według liczby zatrudnionych pracowników - na wykresie nr 3, według klasyfikacji działalności - na wykresie nr 4.

Wykres 3. Struktura zakładów pracy pod nadzorem PSSE w Jaworznie w 2016 r. według liczby zatrudnionych pracowników.

Wykres 4. Struktura zakładów pracy pod nadzorem PSSE w Jaworznie w 2016 r. według klasyfikacji działalności.

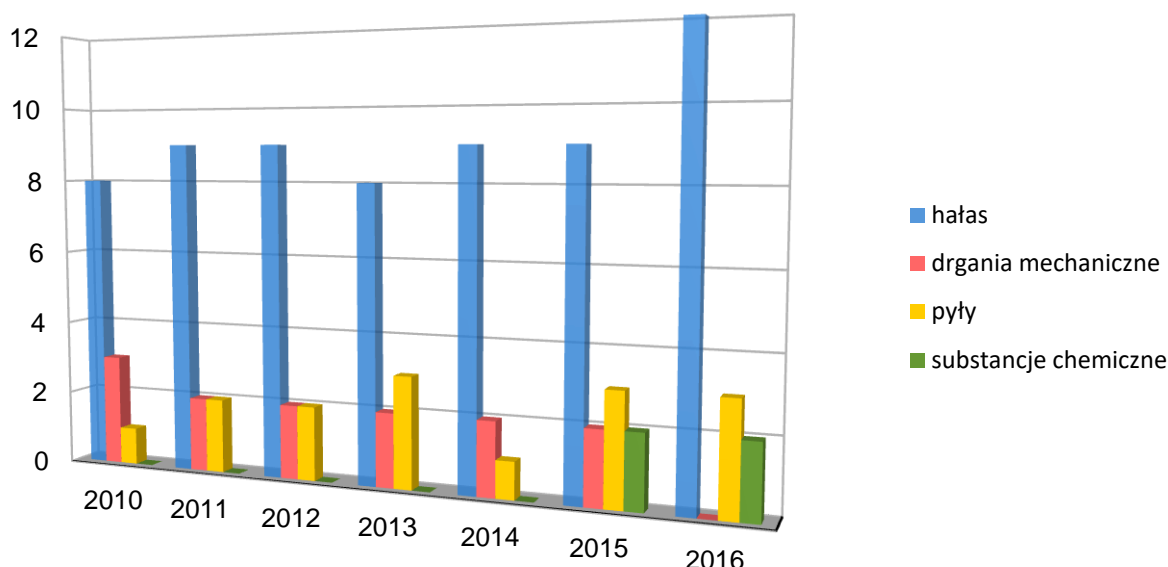
W 2016 roku, na nadzorowanym terenie istniało 13 zakładów, zatrudniających łącznie 838 osób na stanowiskach, na których występują **przekroczenia najwyższych dopuszczalnych norm:**

- hałasu - w 12 zakładach,
- pyłu przemysłowego - w 3 zakładach,
- substancji chemicznych - w 2 zakładach.

Zakłady te zajmują się głównie produkcją wyrobów metalowych, wydobywaniem węgla, produkcją mebli, naprawą, konserwacją i instalowaniem maszyn i urządzeń oraz świadczą usługi z zakresu robót budowlanych. W roku 2016 skontrolowano 6 z 13 podmiotów będących pod nadzorem.

W zakładach, w których stwierdzono przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń pyłów i substancji chemicznych na stanowiskach pracy, PPIS w Jaworznie wydał decyzje nakazujące obniżenie ich stężeń do obowiązujących norm. Natomiast, w zakładach, w których ze względów technologicznych, nie ma możliwości wyeliminowania przekroczenia wartości normatywnych hałasu i drgań mechanicznych dokonano oceny stanowisk pracy uwzględniając nadzór nad stosowaniem przez pracowników wymaganych środków ochrony indywidualnej, realizacji wprowadzonych w życie programów działań organizacyjno-technicznych zmierzających do ograniczenia narażenia oraz wydzielenia stref zagrożenia.

Na poniższym wykresie przedstawiono liczbę zakładów pracy będących pod nadzorem sekcji HP w Jaworznie, w których stwierdzano przekroczenie dopuszczalnych norm poszczególnych czynników szkodliwych dla zdrowia na stanowiskach pracy w latach 2010-2016.

Wykres 5. Zakłady pracy, w których stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych norm poszczególnych czynników szkodliwych.

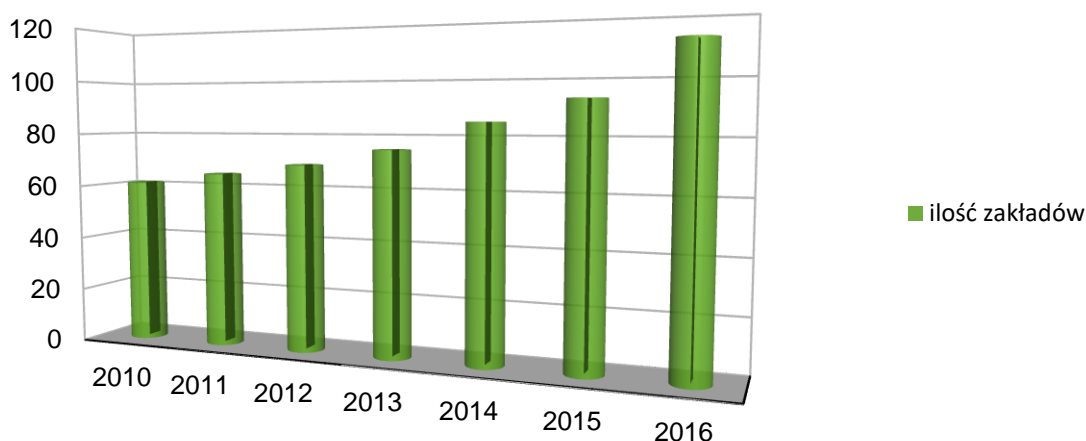
W 2016 roku w ewidencji PSSE w Jaworznie odnotowano 112 zakładów pracy, w których 4724 pracowników jest narażonych na **szkodliwe czynniki biologiczne zaliczane do 2 i 3 grupy zagrożenia**, a więc m.in. na czynniki które mogą wywoływać u ludzi ciężkie choroby, są niebezpieczne dla pracowników, a rozprzestrzenianie ich w populacji ludzkiej jest bardzo prawdopodobne, jednakże istnieją w stosunku do nich skuteczne metody profilaktyki lub leczenia. Należą do nich m.in. zaliczane do grupy 2 zagrożenia: bakterie *Borrelia burgdorferi* wywołujące Boreliozę, laseczki tężca, bakterie *Escherichia coli*, wirusy grypy oraz zaliczane do 3 grupy zagrożenia: wirusy zapalenia wątroby typu B i C, prątki gruźlicy, ludzkie wirusy nabytego niedoboru odporności (HIV), czy wirus wścieklizny.

Wśród zakładów mieszczących się na terenie miasta Jaworzno, gdzie ryzyko narażenia pracownika na szkodliwe czynniki biologiczne jest duże zalicza się głównie podmioty produkujące żywność (gr. 2) oraz podmioty lecznicze (gr. 3).

W roku 2016 w ramach nadzoru nad przestrzeganiem przepisów prawnych mających na celu ochronę pracowników przed szkodliwymi czynnikami biologicznymi, w szczególności o charakterze zakaźnym, wybiórczo skontrolowano 47 podmiotów, w których objęto nadzorem stanowiska pracy 1487 pracowników narażonych na działanie szkodliwych czynników biologicznych. W 2 zakładach stwierdzono nieprawidłowości i nakazano ich usunięcie.

Charakterystyka, opisująca wzrost ilości zakładów pracy, będących pod nadzorem sekcji HP w Jaworznie, w których pracodawca stwierdził narażenie na **szkodliwe czynniki biologiczne** w latach 2010-2016, przedstawia się następująco.

Wykres 6. Liczba zakładów pracy, w których stwierdzono narażenie na szkodliwe czynniki biologiczne.

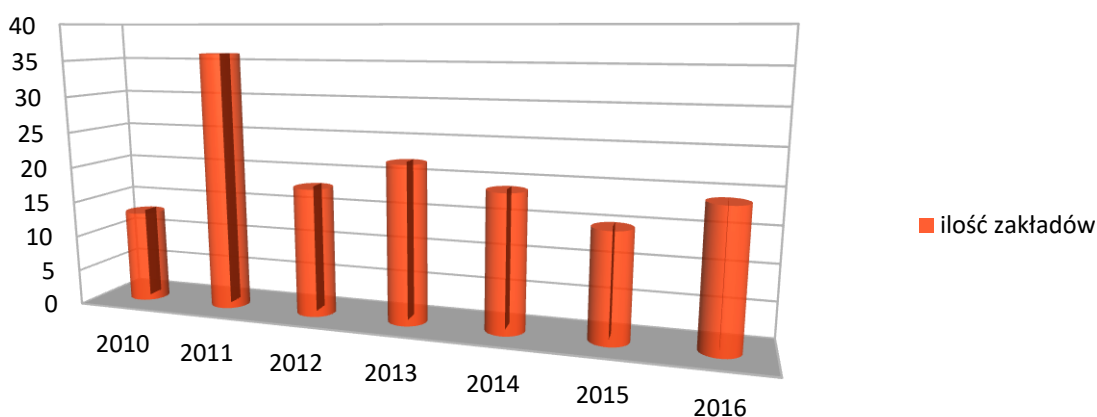
Na terenie miasta Jaworzna istnieje 19 zakładów pracy, w których występują **czynniki o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy.**

Narażenie występuje u pracowników:

- zatrudnionych w narażeniu *na promieniowanie jonizujące naturalne* oraz typu X i typu γ ;
- zatrudnionych w laboratoriach zakładowych w narażeniu na działanie m.in. *związków chromu (VI)*;
- zatrudnionych w firmach budowlano-remontowych przy demontażu pokryć dachowych z *azbestu*;
- zatrudnionych przy pracach z wykorzystaniem paliw silnikowych zawierających *benzen*;
- wykonujących prace w narażeniu na *olej opałowy ciężki*.

W 2016 roku skontrolowano 9 zakładów. W 2 zakładach stwierdzono nieprawidłowości i nakazano ich usunięcie.

Na wykresie nr 7 przedstawiono analizę dotyczącą liczby zakładów pracy w Jaworznie w latach 2010-2016, w których istnieje narażenie pracowników na czynniki o działaniu rakotwórczym.

Wykres 7. Liczba zakładów pracy, w których stwierdzono narażenie na czynniki o działaniu rakotwórczym.

Podczas wykonywania czynności kontrolnych nadzorowano również **przestrzeganie przepisów ustawy o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych** na stanowiskach pracy, w tym m.in. przestrzegania zakazu palenia przez pracowników w miejscach pracy oraz wymogu umieszczania stosownych znaków przez

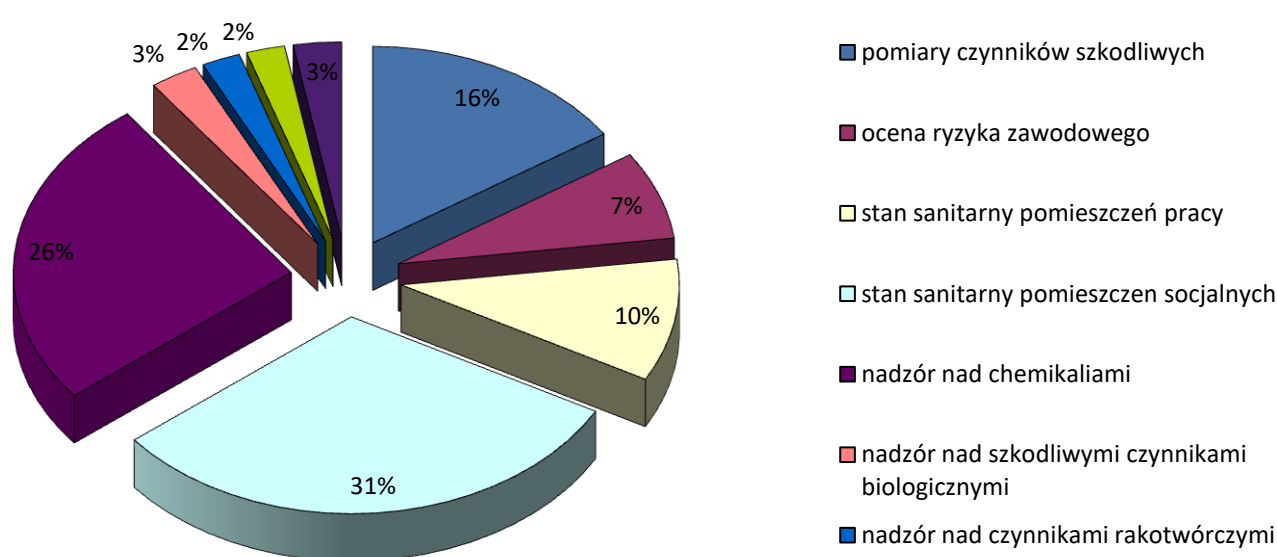
pracodawców. Kontrolowano pod względem bhp istniejące w zakładach pracy palarnie. Nie stwierdzono nieprawidłowości w tym zakresie.

W 2016 roku, w zakresie bieżącego nadzoru sanitarnego, skontrolowano 140 obiektów, przeprowadzając 173 kontrole. W 1/4 skontrolowanych zakładów stwierdzono nieprawidłowości. **Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Jaworznie w celu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości wydał 61 decyzji administracyjnych, zawierających łącznie 179 nakazów.** Nakazy te dotyczyły m.in.:

- przeprowadzenia badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy oraz obniżenia stężenia bądź natężenia czynników szkodliwych na stanowisku pracy (28 nakazów);
- przeprowadzenia oceny ryzyka zawodowego na stanowiskach pracy i udokumentowania jej zgodnie z obowiązującymi przepisami (13 nakazów);
- zapewnienia, zgodnego z obowiązującymi przepisami, stanu higieniczno-sanitarnego pomieszczeń pracy (18 nakazów);
- zapewnienia, zgodnego z obowiązującymi przepisami, stanu higieniczno-sanitarnego pomieszczeń higieniczno-sanitarnych dla pracowników (56 nakazów);
- zapewnienia pracownikom stanowiskowych instrukcji BHP (3 nakazy);
- zapewnienia pracownikom szkoleń BHP (4 nakazy);
- zapewnienia pracownikom możliwości odbycia profilaktycznych badań lekarskich (2 nakazy);
- właściwego stosowania i wprowadzania do obrotu chemikaliów (46 nakazów);
- wypełniania przez pracodawców obowiązków wynikających z zatrudniania pracowników w narażeniu na szkodliwe czynniki biologiczne (5 nakazów);
- wypełniania przez pracodawców obowiązków wynikających z zatrudniania pracowników w narażeniu na czynniki o działaniu rakotwórczym (4 nakazy).

Nie stwierdzono nieprawidłowości wymagających unieruchomienia stanowiska bądź zamknięcia zakładu.

Analizę stwierdzonych nieprawidłowości w 2016r. przedstawiono na poniższym wykresie.

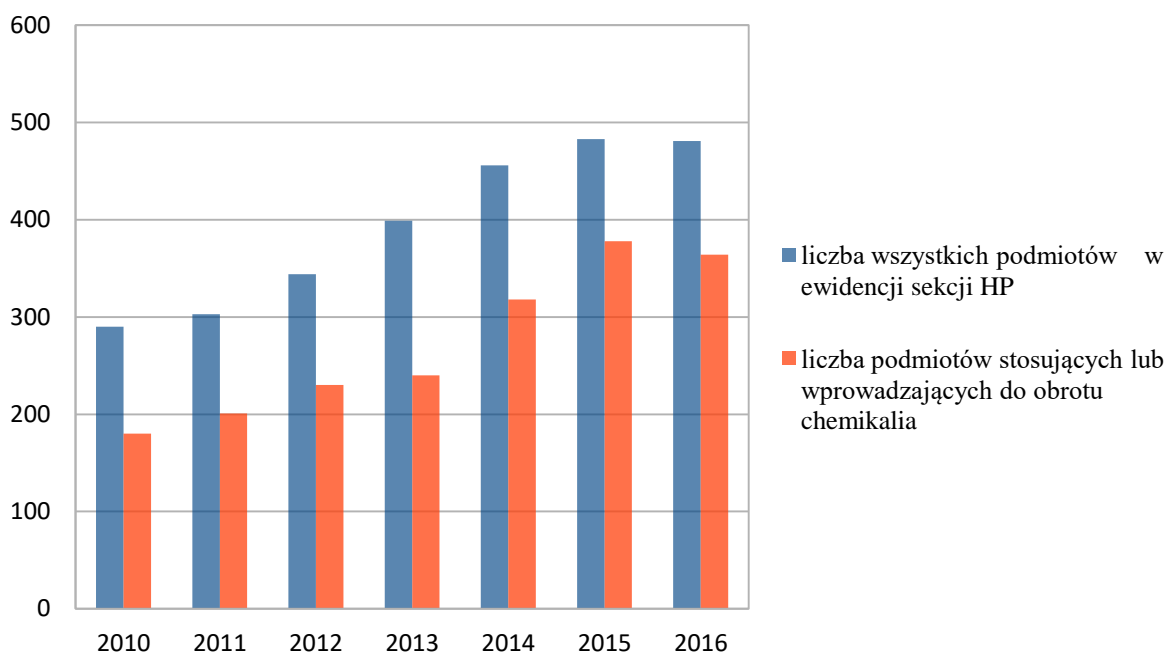
Wykres 8. Analiza stwierdzonych nieprawidłowości podczas przeprowadzonych czynności kontrolnych w 2016 r.

2. Substancje i mieszaniny chemiczne

Pod nadzorem PPIS w Jaworzna znajdują się 364 podmioty zobowiązane do przestrzegania przepisów w zakresie wprowadzania do obrotu i stosowania substancji chemicznych i ich mieszanin, w tym:

- 2 producentów substancji chemicznych wprowadzanych w postaci własnej do obrotu na rynek Unii Europejskiej;
- 5 importerów substancji sprowadzanych z krajów nie należących do Unii Europejskiej,
- 16 dalszych użytkowników będących formulatorami mieszanin chemicznych, którzy substancje chemiczne wchodzące w skład produkowanych i wprowadzanych do obrotu mieszanin zakupują na terenie Unii Europejskiej;
- 107 dystrybutorów substancji chemicznych i ich mieszanin, w tym m.in.: podmiot DONAUCHEM Polska Sp. z o.o. - zajmujący się dystrybucją i konfekcjonowaniem niebezpiecznych substancji chemicznych i ich mieszanin, hurtownie budowlane, markety wielobranżowe oraz stacje paliw.

W 2016 roku o 4 % zmalała liczba podmiotów stosujących lub wprowadzających do obrotu chemikalia. Natomiast liczbę podmiotów, będących pod nadzorem PPIS w Jaworznie, stosujących lub wprowadzających do obrotu chemikalia w latach 2010-2016 obrazuje wykres nr 9.

Wykres 9. Charakterystyka przedstawiająca liczbę podmiotów pod nadzorem sekcji Higieny Pracy, które w ramach prowadzonej działalności stosują bądź wprowadzają do obrotu substancje i mieszaniny chemiczne niebezpieczne.

W 2016 roku, w ramach bieżącego nadzoru, w zakresie wprowadzania do obrotu i stosowania substancji chemicznych niebezpiecznych i ich mieszanin, przeprowadzono 108 kontroli. Szczególnym nadzorem objęto podmioty zajmujące się wprowadzaniem do obrotu substancji i mieszanin chemicznych.

Dokonano oceny oznakowania opakowań 47 produktów.

PPIS w Jaworznie zakwestionował 9 oznakowań produktów jako niezgodnych z prawem, wydając tym samym decyzje mające na celu usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości lub poinformował, o stwierdzonych nieprawidłowościach, właściwych miejscowo państwowych inspektorów sanitarnych, na których terenie zostały one wytworzone.

Pod stałym nadzorem sekcji higieny pracy znajdują się **podmioty gospodarcze wprowadzające do obrotu produkty biobójcze**. W 2016 roku przeprowadzono 43 kontrole w ramach nadzoru nad produktami biobójczymi, w tym 9 kontroli w zakresie wprowadzania do obrotu oraz 34 kontrole w zakładach, w których produkty biobójcze są stosowane. Skontrolowano 12 produktów biobójczych pod względem ich składu, a co za tym idzie legalności pozostawiania w obrocie, klasyfikacji zagrożeń jakie wywierają na ludzi i środowisko oraz zgodności oznakowania opakowań z przepisami. Nie stwierdzono nieprawidłowości.

Na terenie Jaworzna istnieje 10 podmiotów zajmujących się **wprowadzaniem do obrotu prekursorów narkotyków kategorii 3** oraz 31 podmiotów stosujących prekursory narkotyków w prowadzonej działalności gospodarczej. Zakłady te zaopatrują się i prowadzą sprzedaż prekursorów na terenie kraju. Podczas 19 przeprowadzonych kontroli w 2016 roku nie stwierdzono uchybień w tym zakresie.

Pod stałym nadzorem sekcji higieny pracy znajdują się **podmioty gospodarcze wprowadzające do obrotu detergenty**. W ramach nadzoru nad detergentami w 2016 roku przeprowadzono 7 kontroli, podczas których dokonano oceny oznakowania 14 produktów.

3. Środki zastępcze, tzw. „dopalacze”

W 2016 roku Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Jaworznie, przy pomocy Zespołu pracowników ds. koordynowania nadzoru nad środkami zastępczymi, realizował zadania w zakresie zmniejszenia zagrożeń zdrowia publicznego m.in. poprzez działania profilaktyczne oraz nadzorował przestrzeganie przepisów dotyczących *zakazu wytwarzania i wprowadzania do obrotu środków zastępczych, tzw. „dopalaczy”*.

W ramach prowadzonych czynności, pracownicy sekcji Higieny Pracy wspólnie z pracownikiem Oświaty Zdrowotnej PSSE w Jaworznie, w ramach promocji i ochrony zdrowia, prowadzili szereg działań informacyjno-edukacyjnych na temat wpływu środków zastępczych na zdrowie ludzi.

Ponadto, niejednokrotnie z Funkcjonariuszami Policji KMP w Jaworznie, monitorowali podległy teren pod kątem ujawnienia obiektów, w których mogą być wprowadzane do obrotu tzw. „dopalacze”. W 2016 roku nie ujawniono - na terenie miasta Jaworzno - podmiotu wprowadzającego do obrotu środki zastępcze lub nowe substancje psychoaktywne. Podmioty, które w Jaworznie w 2015 roku wprowadzały do obrotu tzw. „dopalacze”, zaprzestały działalności w Jaworznie, a obiekt w którym prowadziły sprzedaż produktów zawierających środki zastępcze, został zamknięty. Natomiast zatrzymane wówczas produkty zawierające środki zastępcze, zostały w 2016 roku poddane utylizacji.

Pomimo faktu, że na terenie Jaworzna nie ma stacjonarnego punktu sprzedaży tzw. „dopalaczy”, nadal szpital miejski odnotowuje przypadki zatruc nieznanyimi substancjami chemicznymi, w tym „dopalaczami”. W 2016 roku odnotowano 12 przypadków – średnio 1 w miesiącu.

W 2016 roku, Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Jaworznie, w tym sekcja Higieny Pracy zajmująca się nadzorem nad wytwarzaniem i wprowadzaniem do obrotu tzw. „dopalaczy”, została poddana kontroli Najwyższej Izby Kontroli Delegatury NIK w Katowicach, w zakresie uregulowań i przyjętych zasad organizacyjnych w obszarze ograniczania dostępności środków zastępczych; podejmowania działań w celu zapobiegania przywozowi, wytwarzaniu i wprowadzaniu do obrotu środków zastępczych; współpracy z innymi podmiotami w przedmiocie ograniczania rynku środków zastępczych; realizacji zaleceń wynikających ze sprawowanego nadzoru nad działalnością państwowego powiatowego inspektora sanitarnego w zakresie środków zastępczych. Nie stwierdzono żadnych nieprawidłowości.

PPIS w Jaworznie, na bieżąco współpracuje z sygnatariuszami Porozumienia z dnia 26/10/2011 roku o współpracy w zakresie przeciwdziałania wprowadzaniu do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków zastępczych, zawartego pomiędzy Głównym Inspektorem Sanitarnym, Szefem Służby Celnej, Komendantem Głównym Policji i Głównym Inspektorem Farmaceutycznym.

4. Choroby zawodowe

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Jaworznie realizuje również zadania w dziedzinie zapobiegania i zwalczania chorób, w tym m.in. chorób zawodowych. Oprócz prowadzonej profilaktyki, w postaci nadzorowania stanowisk pracy i kontroli pracodawców zobowiązanych wyposażyć pracowników nieodpłatnie w odzież i obuwie robocze oraz środki ochrony indywidualnej zabezpieczające przed działaniem szkodliwych dla zdrowia czynników występujących w środowisku pracy, prowadzi postępowania w sprawie podejrzenia choroby zawodowej u pracowników lub byłych pracowników.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, **za chorobę zawodową uważa się chorobę, wymienioną w wykazie chorób zawodowych, jeżeli w wyniku oceny warunków pracy można stwierdzić bezspornie lub z wysokim prawdopodobieństwem, że została ona spowodowana działaniem czynników szkodliwych dla zdrowia występujących w środowisku pracy albo w związku ze sposobem wykonywania pracy.**

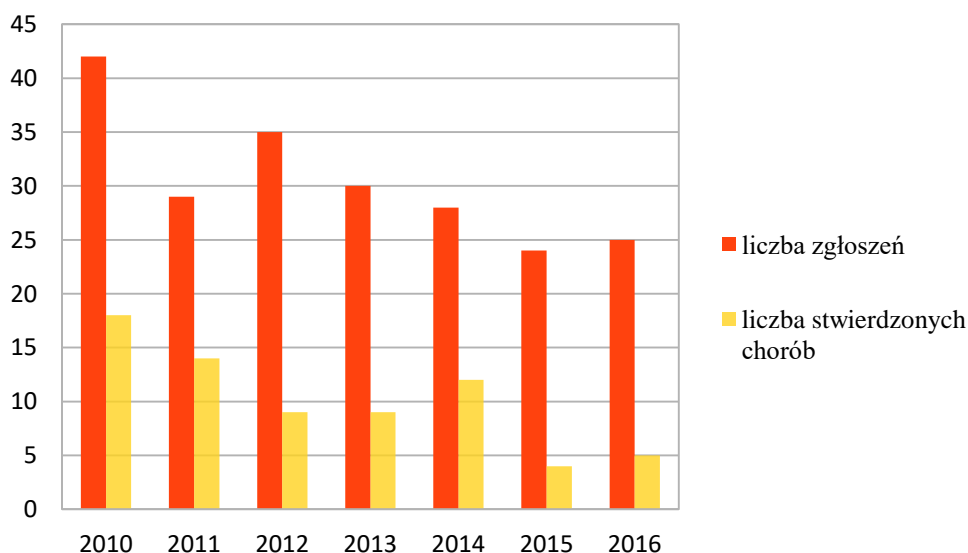
Urzędowy wykaz chorób zawodowych obejmuje 26 pozycji.

PPIS w Jaworznie, jest właściwym miejscowo do prowadzenia postępowań administracyjnych w sprawie podejrzenia choroby zawodowej u pracowników lub byłych pracowników, według miejsca w którym praca jest lub była wykonywana.

Na przestrzeni ostatnich lat, PPIS w Jaworznie stwierdził choroby zawodowe z pozycji:

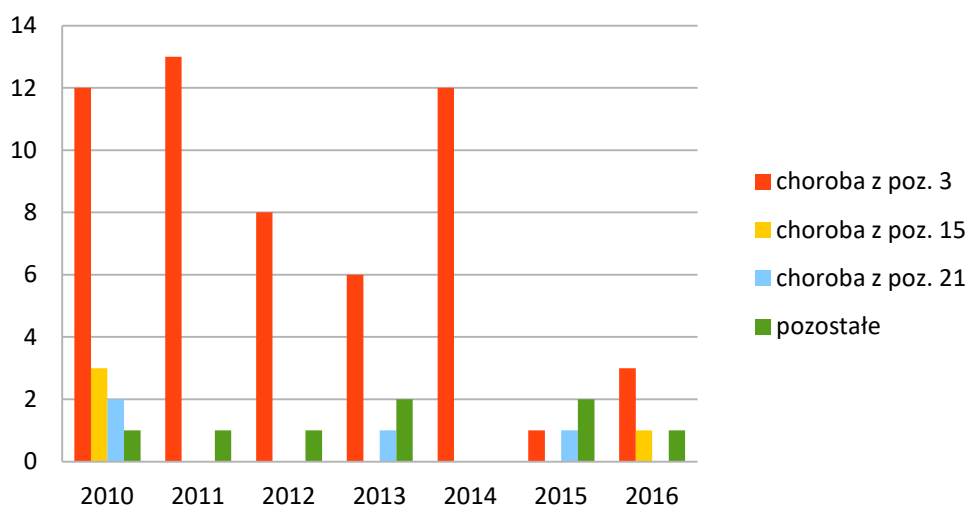
3. - pylice płuc, w tym m.in.: azbestowe, czy górników kopalń węgla;
4. - choroby opłucnej lub osierdzia wywołane pyłem azbestu – m.in. u byłych pracowników huty szkła;
15. - przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym, trwającym co najmniej 15 lat – m.in. u nauczycieli;
17. - nowotwory złośliwe powstałe w następstwie działania czynników występujących w środowisku pracy, uznanych za rakotwórcze u ludzi - m.in. u byłych pracowników huty szkła;
20. - przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy: zespół cieśni w obrębie nadgarstka – m.in. u stomatologów;
21. - obustronny trwały odbiorczy ubytek słuchu typu ślimakowego lub czuciowo-nerwowego spowodowany hałasem, wyrażony podwyższeniem progu słuchu o wielkości co najmniej 45 dB w uchu lepiej słyszącym, obliczony jako średnia arytmetyczna dla częstotliwości audiometrycznych 1, 2 i 3 kHz – m.in. u górników;
25. - choroby układu wzrokowego wywołane czynnikami fizycznymi – zaćma wywołana działaniem promieniowania podczerwonego lub długofalowego nadfioletowego – m.in. u spawaczy;
26. - choroby zakaźne lub pasożytnicze albo ich następstwa -borelioza – m.in. u leśników.

Na wykresie nr 10 przedstawiono liczbę zgłoszeń o podejrzeniu choroby zawodowej złożonych do PPIS w Jaworznie wraz z ilością stwierdzanych chorób zawodowych, w danym roku kalendarzowym.

Wykres 10. Analiza ilości stwierdzonych przypadków chorób zawodowych do ilości złożonych zgłoszeń w latach 2010-2016.

Na wykresie nr 11 przedstawiono charakterystykę stwierdzanych chorób zawodowych przez PPIS w Jaworznie w latach 2010-2016, według pozycji z wykazu chorób zawodowych.

Wykres 11. Analiza stwierdzonych przypadków chorób zawodowych w latach 2010-2016 według wykazu chorób zawodowych.

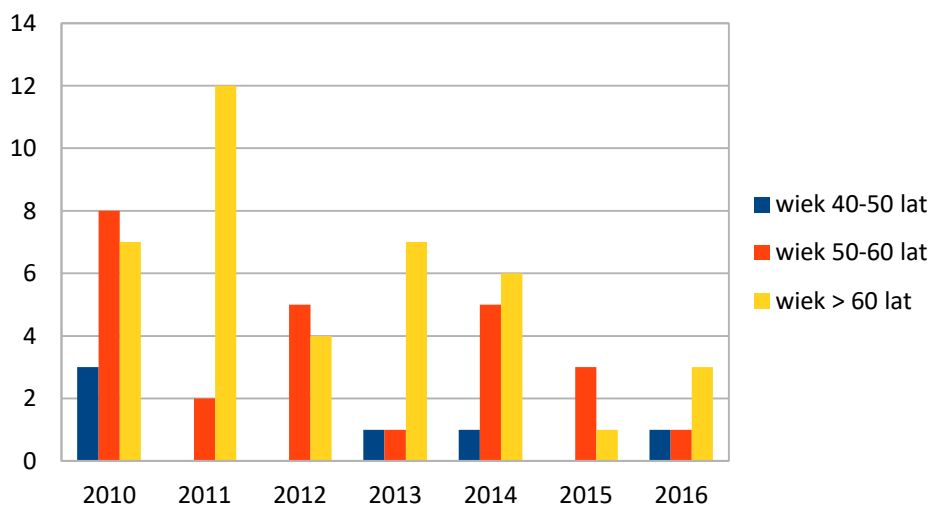
W 2016 roku w PSSE w Jaworznie z 25 zgłoszonych spraw o podejrzenie choroby zawodowej - zakończono 22 postępowania dotyczące chorób zawodowych z pozycji wykazu o numerach:

1. zatrucia ostre albo przewlekłe lub ich następstwa wywołane przez substancje chemiczne;
3. pylice płuc, w tym: azbestowe, górników kopalń węgla;
4. choroby opłucnej lub osierdzia wywołane pyłem azbestu;
15. przewlekłe choroby narządu głosu spowodowane nadmiernym wysiłkiem głosowym;
20. przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego wywołane sposobem wykonywania pracy;
21. obustronny trwały odbiorczy ubytek słuchu spowodowany hałasem.

Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Jaworznie w 2016 roku wydał 17 decyzji o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej oraz 5 decyzji stwierdzających chorobę zawodową.

U osób ubiegających się o rozpoznanie choroby zawodowej, którym wydano decyzje o braku podstaw do jej stwierdzenia, nie wykryto schorzenia ujętego w wykazie chorób zawodowych bądź nie stwierdzono narażenia na dany czynnik chorobotwórczy w środowisku pracy.

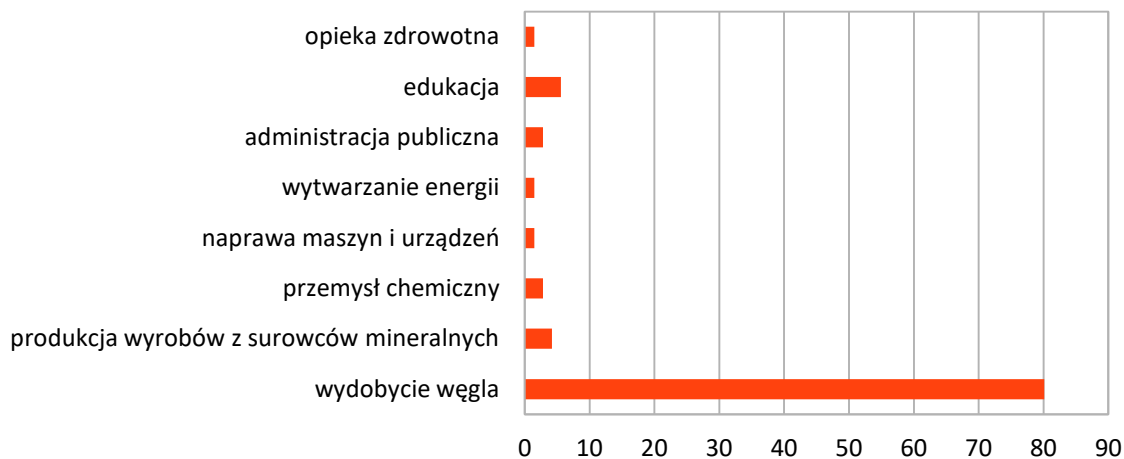
Poniżej przedstawiono analizę obrazującą wiek osób, u których Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Jaworznie stwierdził choroby zawodowe w latach 2010-2016.

Wykres 12. Analiza obrazująca wiek osób, u których została stwierdzona choroba zawodowa.

Najwięcej chorób zawodowych stwierdzono u osób w wieku powyżej 60 roku życia, które zawodowo były narażone na pył kamiennie-węglowy w podziemnych zakładach górniczych.

Na wykresie 13 przedstawiono analizę procentową stwierdzonych chorób zawodowych w zależności od profilu działalności przedsiębiorstwa, w którym zatrudniony był pracownik, na przestrzeni ostatnich lat.

%

Wykres 13. Analiza ilości stwierdzonych chorób zawodowych w zależności od profilu działalności zakładu w latach 2010-2016.

Podsumowanie

Od 2014 roku, liczba podmiotów objętych nadzorem sekcji Higieny Pracy PSSE w Jaworznie utrzymuje się na poziomie 480 podmiotów, jednakże **liczba pracowników zatrudnionych w tych podmiotach zmalała w 2016 roku o 2797 pracowników, co stanowi 17 % wszystkich zatrudnionych.**

Analizując dane z prowadzonych czynności kontrolnych, w szczególności w zakresie ochrony pracowników przed szkodliwymi i uciążliwymi czynnikami środowiska pracy stwierdzono, że:

- wzrost liczby zakładów pracy, w których wystąpiły przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń szkodliwych dla zdrowia, pyłów i substancji chemicznych na stanowisku pracy, bezpośrednio związany był ze zmianą technologii produkcji;
- znaczący, bo 20 % wzrost liczby zakładów pracy, w których występuje narażenie pracowników na szkodliwe czynniki biologiczne, wynikał głównie z faktu, że na terenie miasta Jaworzno powstały nowe podmioty lecznicze oraz podmioty zajmujące się profesjonalnym sprzętaniem obiektów, w tym: usługowych, mieszkalnych czy pomieszczeń pracy, które nie opracowały wymaganych procedur;
- zwiększona liczba podmiotów i liczba pracowników, ze 150 do 195 osób, zatrudnionych w narażeniu na czynniki o działaniu rakotwórczym, wynika głównie ze stosowania na stanowiskach pracy benzyny, jako paliwa silnikowego zawierającego rakotwórczy benzen;
- natomiast - nieprawidłowości, które stwierdzono w 2016 roku, wynikały głównie z niewłaściwego stanu higienicznego i technicznego pomieszczeń pracy i pomieszczeń higieniczno-sanitarnych pracowników; niewykonania w terminie badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia na stanowiskach pracy oraz niewłaściwego oznakowania opakowań mieszanin chemicznych wprowadzanych na rynek.

Zdecydowanie zmalała liczba zatruć nieznanymi substancjami chemicznymi, w tym tzw. „dopalaczami”, z 45 przypadków w 2015 roku do 12 przypadków w roku 2016.

Ponadto, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura NIK w Katowicach pozytywnie oceniła działania PPIS w Jaworznie oraz podległych pracowników, w zakresie uregulowań i przyjętych rozwiązań organizacyjnych, a także podejmowanych działań w celu ograniczenia dostępności w Jaworznie środków zastępczych.

V. STAN SANITARNY SZKÓŁ I INNYCH PLACÓWEK OŚWIATOWO – WYCHOWAWCZYCH

W 2016 roku objętych nadzorem były 82 obiekty dla dzieci i młodzieży, w tym 67 placówek stałych:

- 3 żłobki
- 4 kluby malucha
- 27 przedszkoli
- 12 szkół podstawowych funkcjonujących samodzielnie
- 6 gimnazjów funkcjonujących samodzielnie
- 5 zespołów szkół w skład których wchodzi: przedszkola, szkoły podstawowe i gimnazja
- 8 placówek z pobytem dziennym (świetlice środowiskowe, ognisko wychowawcze, Ośrodek Rehabilitacyjno – Wychowawczy dla Dzieci Niepełnosprawnych)
- 2 placówki rekreacyjne – sale zabaw
- oraz 15 obiektów wypoczynku zimowego i letniego.

W nadzorowanych obiektach realizowano zadania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie przestrzegania przepisów określających wymagania dotyczące higieny i stanu technicznego pomieszczeń oraz sprzętu używanego w przedszkolach, szkołach, placówkach pobytu dziennego, placówkach wypoczynku zimowego i letniego.

Przedmiotem czynności kontrolnych prowadzonych w zakładach nauczania i wychowania było:

- egzekwowanie bieżącej czystości i warunków do utrzymania higieny,
- nadzorowanie stanu technicznego pomieszczeń i otoczenia,
- sprawdzanie przestrzegania przepisów dotyczących substancji i preparatów chemicznych,
- sprawdzanie przestrzegania przepisów dotyczących zakazu palenia tytoniu,
- ocena dostosowania mebli do wzrostu dzieci oraz higieniczna ocena rozkładu zajęć w wybranych obiektach.

Ogółem w 2016 roku przeprowadzono 119 kontroli.

Wydano 13 decyzji merytorycznych w tym :

- 4 decyzji represyjnych
- 9 decyzji prolongujących termin realizacji zarządzeń.

Zarządzenia decyzji wydanych w 2016 roku najczęściej dotyczyły:

- poprawy stanu technicznego budynków - odnowienia zniszczonych ścian i sufitów w salach zajęć, korytarzach, klatkach schodowych a także doprowadzenia powierzchni podłóg oraz stolarki okiennej do należytego stanu sanitarno-higienicznego.

W całości zrealizowane zostały zarządzenia 17 decyzji wydanych w 2016 r. i w poprzednich latach, częściowo zrealizowane były zarządzenia 5 decyzji wydanych w 2011r., w 2014 r. i w 2015 r. W pozostałych przypadkach termin realizacji upływa w latach 2017 - 2018.

1. ŻŁOBKI / KLUBY MALUCHA

Ogółem przeprowadzono 5 kontroli. Stan sanitarno-higieniczny dobry.

Dzieci z Klubu Dziecięcego „Mali Artyści” w Jaworznie, ul. Katowicka 31D mogą korzystać z placu zabaw, piaskownicy oraz sali zajęć korekcyjnych wspólnie z dziećmi z Niepublicznego Przedszkola „Mali Artyści”, mieszczącego się pod tym samym adresem.

Natomiast Żłobek „Zielone Wzgórze” w Jaworznie, ul. Insurekcji Kościuszkowskiej posiada niewielki własny teren wokół placówki dający możliwość werandowania i zabawy na świeżym powietrzu.

Klub Dziecięcy „Malutkie Misie” Jaworzno, ul. Bursztynowa 3 nie dysponuje własnym terenem wokół placówki. Dzieci korzystają z pobliskiego miejskiego placu zabaw.

We wszystkich placówkach zapewniono dla dzieci odpowiednie miejsce do spożywania posiłków oraz wszystkie placówki korzystają z posiłków dowożonych przez firmy cateringowe.

2. PRZEDSZKOLA

Ogółem w przedszkolach przeprowadzono 45 kontroli.

Bieżący stan sanitarny ocenia się pozytywnie. We wszystkich przedszkolach zapewnione są odpowiednie warunki do wypoczynku, mycia rąk, przechowywania pościeli, zapewniona jest odpowiednia temperatura pomieszczeń. Zastrzeżenia dotyczyły stanu technicznego.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami w 2016 roku wydano:

1 decyzję zarządzającą usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości oraz 3 decyzje zmieniające termin realizacji decyzji wydanych w poprzednich latach.

Poprawy stanu technicznego w dalszym ciągu wymagają 4 przedszkola : tj.

Przedszkole Miejskie Nr 1, 9, 18, 25.

Pozostały do wykonania zarządzenia dotyczące:

- doprowadzenia do należytego stanu sanitarno-higienicznego podłóg w pomieszczeniach przedszkolnych w 3 przedszkolach (Nr 1, 24, 25);
- doprowadzenia do należytego stanu technicznego stolarki okiennej w 2 przedszkolach (Nr 9, 25);
- doprowadzenia do należytego stanu sanitarno-higienicznego ścian w 1 przedszkolu (Nr 25);
- doprowadzenia do należytego stanu sanitarno - higienicznego fundamentów oraz ścian zewnętrznych w 1 przedszkolu (Nr 24);
- doprowadzenia do należytego stanu sanitarno - higienicznego węzłów sanitarnych w 2 przedszkolach (Nr 18, 25).

W wyniku prowadzonej działalności uzyskano poprawę stanu sanitarno - higienicznego w 6 przedszkolach, w których przeprowadzono kapitalne remonty węzłów sanitarnych oraz remonty podłóg, wymieniono na nową stolarkę okienną, dokonano częściowego remontu zewnętrznych ścian budynku, w szczególności:

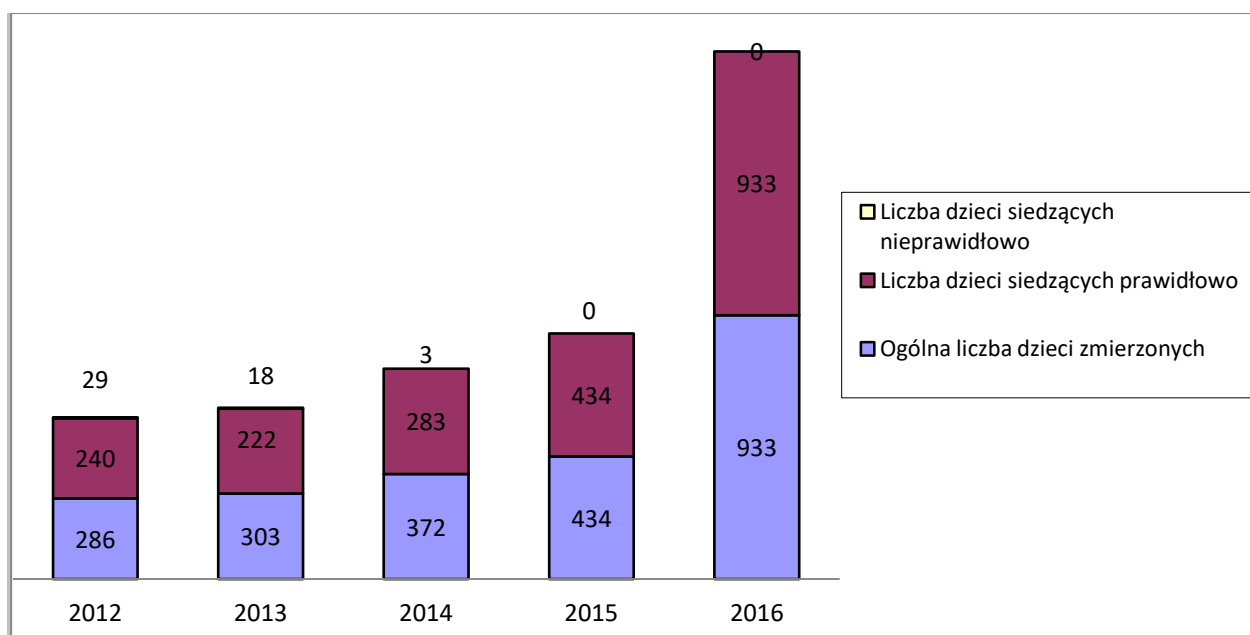
- w Przedszkolu Miejskim Nr 7 w Jaworznie, ul. Puszkina 5 przeprowadzono wymianę stolarki okiennej w węzłach sanitarnych,
- w Przedszkolu Miejskim Nr 9 w Jaworznie, ul. 3-go Maja 16 przeprowadzono modernizację oraz przebudowę węzłów sanitarnych;
- w Przedszkolu Miejskim Nr 1 w Jaworznie, ul. Szymanowskiego 10 przeprowadzono wymianę stolarki okiennej na korytarzach, w węzłach sanitarnych, w szatni dla dzieci i personelu oraz w sali zajęć na I piętrze;
- w Przedszkolu Miejskim Nr 4 w Jaworznie, ul. Wyzwolenia 4 odnowiono i odmalowano ściany i sufity w jednej sali zajęć i węzle sanitarnym;
- w Przedszkolu Miejskim Nr 25 w Jaworznie, ul. Mościckiego 21 przeprowadzono wymianę stolarki okiennej na korytarzu wzdłuż sal zajęć;

- w Przedszkolu Miejskim Nr 26 w Jaworznie, ul. Towarowa 61 odnowiono i odmalowano ściany i sufity w holu głównym na parterze i I piętrze oraz w gabinecie terapii zajęciowej.

Ergonomia mebli w przedszkolach

W 2016 r. przeprowadzona została ocena dostosowania mebli do wzrostu dzieci w 17 przedszkolach. Przebadano **933** dzieci – wszystkie badane dzieci siedziały w meblach dostosowanych do wzrostu.

Ogólna liczba dzieci siedzących **prawidłowo** - **933**, co stanowiło **100 % ogólnej liczby badanych dzieci**.

Wykres 1. Wyniki badań dostosowania mebli do wzrostu dzieci w przedszkolach

3. SZKOŁY

Ogółem w szkołach w 2016 r. przeprowadzono 48 kontroli. Bieżący stan sanitarny ocenia się pozytywnie. Zastrzeżenia dotyczą w większości stanu technicznego.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami wydano 3 decyzje administracyjne oraz 6 decyzji prolongujących termin realizacji zarządzeń decyzji.

Poprawy stanu technicznego wymaga – 11 szkół tj.:

- Szkoła Podstawowa Nr 5, 14, 15, 16, 18, 19;
- Gimnazjum Nr 2, 3, 5;
- Zespół Szkół Nr 4;
- Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 2 – Gimnazjum Nr 6.

Pozostały do wykonania zarządzenia dotyczące:

odnowienia zniszczonych ścian i sufitów poszczególnych pomieszczeń, węzłów sanitarnych, doprowadzenia do należytego stanu technicznego powierzchni posadzek, remontu sali gimnastycznej, częściowej wymiany stolarki okiennej i/lub drzwiowej, remontu placu przed wejściem do szkoły.

W wyniku prowadzonej działalności poprawę stanu sanitarno – technicznego uzyskano w 11 szkołach, w których odnowiono ściany i sufity pomieszczeń, dokonano wymiany okien, drzwi, doprowadzono do należytego stanu sanitarno-higienicznego powierzchnię podłóg i posadzek.

Urządzenia sanitarne w szkołach

Niespełnienie standardów dostępności do urządzeń sanitarnych z powodu nadmiernej liczby uczniów przypadających na 1 oczko ustępowe i/ lub umywalkę stwierdzono w 2 szkołach – Szkole Podstawowej Nr 19, Zespole Szkół Nr 3, co stanowi 9 % ogólnej liczby nadzorowanych szkół.

Żywnienie i dożywianie dzieci i młodzieży w szkołach

Żywnienie prowadzone jest przez 20 stołówek szkolnych. Na ogólną liczbę **2578** wydawanych codziennie obiadów finansowych przez MOPS i Kościół składały się **406** obiady, co stanowi **16 %** ogólnej liczby wydawanych obiadów w szkołach.

Codziennie wydawanych przez stołówki II śniadań było – 321, w tym finansowanych śniadań – 12, co stanowi 4 % ogólnej liczby wydawanych II śniadań dla uczniów.

Ponadto uczniowie mają możliwość zakupu kanapek, sałatek, owoców w punktach handlowych mieszczących się w szkołach.

W porównaniu do 2015 roku liczba szkół prowadzących żywienie w formie obiadów nie zmieniła się.

Akcje „Szlanka mleka” i „Owoce, warzywa w szkole”

Akcja „Szlanka mleka” prowadzona była w 14 szkołach, co stanowi 60% ogólnej liczby nadzorowanych szkół. Ogółem z akcji „Szlanka mleka” skorzystało 4966 uczniów.

W 2 szkołach dodatkowo wydawana jest herbata - ogółem 491 herbat dziennie.

Akcja „Owoce i warzywa w szkole” prowadzona była w 15 szkołach podstawowych, co stanowiło 94% ogólnej liczby szkół podstawowych funkcjonujących samodzielnie i w zespołach szkół. Ogółem z akcji „Owoce i warzywa w szkole” skorzystało 3131 uczniów klas I - III szkół podstawowych.

Badania problemowe w 2016 roku wykonywane przez pracownika stanowiska ds. dzieci i młodzieży PSSE Jaworzno dotyczyły:

- dostosowania mebli edukacyjnych w przedszkolach,
- dostosowania mebli edukacyjnych w szkołach podstawowych w klasach I- III,
- rozkładów zajęć.

rok	ogółem zmierzonych dzieci	ocenionych rozkładów
2016	1148	76

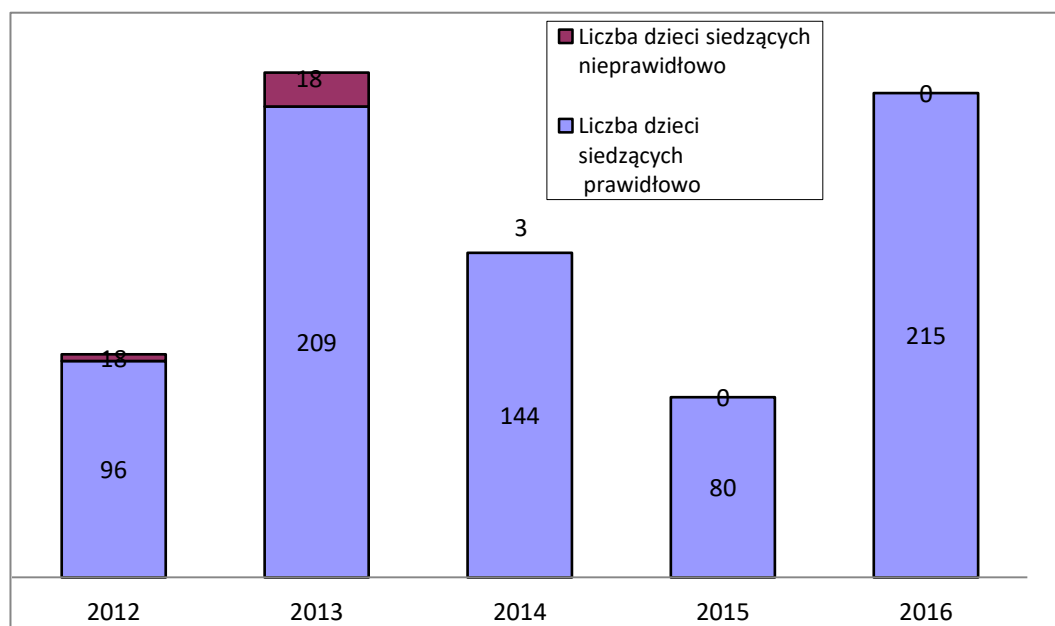
Pomiary mebli edukacyjnych i wysokości podkolanowej dzieci przeprowadzono w:

- 13 przedszkolach: Przedszkole Miejskie Nr 2, 7, 10, 12, 15, 17, 19, 24, 26 oraz Niepubliczne Przedszkole „Genesis”,

- 2 szkołach podstawowych - Szkoła Podstawowa Nr 7 i SP w Zespole Szkół nr 1.

Nazwa zakładu	Ogólna liczba	skontrolowanych	zmierzonych dzieci	siedzących nieprawidłowo
Przedszkola funkcjonujące samodzielnie i w zespołach	30	7	933	0
Szkoły Podstawowe funkcjonujące samodzielnie i w zespołach	16	2	215	0
Razem:	46	9	1148	0

Ergonomia mebli w szkołach

Wykres 2. Wyniki badań dostosowania mebli szkolnych w klasach I -III do wzrostu dzieci

W 2016r. w badanych przedszkolach i szkołach dzieci siedziały w meblach dostosowanych do ich wzrostu. W porównaniu do 2015 r. sytuacja w /w zakresie nie uległa zmianie.

Higieniczna ocena rozkładu zajęć

Ocenę rozkładów zajęć przeprowadzono w:

- **2 szkołach podstawowych** Nr 6, 7, co stanowiło 12 % ogólnej liczby szkół gimnazjalnych funkcjonujących samodzielnie i w zespołach szkół,
- **4 gimnazjach** (w tym w 3 należących do zespołów szkół):
- Gimnazjum Nr 1, 8, 11 oraz Gimnazjum w Zespole Szkolno-Przedszkolnym Nr 2, co stanowiło 40 % ogólnej liczby szkół gimnazjalnych funkcjonujących samodzielnie i w zespołach szkół.

W 2016r. oceniane rozkłady były prawidłowe.

W porównaniu do 2015 r. sytuacja ww. zakresie nie uległa zmianie.

Higieniczna ocena rozkładów zajęć za 2016 rok – opracowanie tabelaryczne

Nazwa zakładu	liczba szkół skontrolowanych	liczba szkół badanych	skontrolowanych oddziałów	stwierdzono nieprawidłowych
Szkoły Podstawowe (samodzielne i w zespołach)	16	2	45	0
Gimnazja (samodzielne i w zespołach)	10	4	31	0
Razem:	26	6	76	0

Nadzór nad substancjami i preparatami chemicznymi w szkołach

W szkołach prowadzony był także nadzór nad przestrzeganiem przepisów wykonawczych do ustawy o substancjach i preparatach chemicznych. Gimnazja, które posiadały na stanie substancje i mieszaniny chemiczne posiadają aktualny spis tych substancji oraz ich karty charakterystyk.

Sale gimnastyczne

Zastępcze sale gimnastyczne, bez zaplecza sanitarnego posiadają 2 szkoły:

Szkoła Podstawowa Nr 9 i Szkoła Podstawowa Nr 19 (trwają prace budowlane nowej sali gimnastycznej z zapleczem i boiska – termin zakończenia budowy 30.09.2018 r.)

W 4 szkołach warunki do prowadzenia zajęć WF są niewystarczające, pomimo posiadanej infrastruktury do prowadzenia WF (zajęcia odbywają się również na korytarzu):

- Szkoła Podstawowa Nr 16 Jaworzno, ul. 3-ego Maja 18,
- Szkoła Podstawowa 15 Jaworzno, ul. Leśna 49,
- Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 1 (Szkoła Podstawowa Nr 1) Jaworzno, ul. Matejki 3,
- Zespół Szkół Nr 1 (Szkoła Podstawowa Nr 20) Jaworzno, ul. Nauczycielska 12.

Nadzór nad gabinetami profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej w szkołach

Wszystkie gabinety wyposażone są w punkt poboru wody ciepłej i zimnej, mają zapewnione odpowiednie warunki do mycia rąk.

W szkolnych gabinetach nie wykonuje się szczepień ochronnych, badań lekarskich - są one przeprowadzane w rejonowych przychodniach lekarskich.

4. PLACÓWKI Z POBYTEM DZIENNYM I REKREACYJNE

Ogółem w/w placówkach przeprowadzono 7 kontroli.

Bieżący nadzór nie wykazał obiektów w złym stanie higieniczno-sanitarnym ani technicznym.

W porównaniu z rokiem 2016 r. sytuacja nie uległa zmianie.

5. PLACÓWKI WYPOCZYNKU ZIMOWEGO I LETNIEGO DZIECI I MŁODZIEŻY

W okresie ferii zimowych i letnich zorganizowano wypoczynek dla dzieci i młodzieży w formie półkolonii. Z wypoczynku zorganizowanego w miejscu zamieszkania skorzystało 675 dzieci. W 8 placówkach prowadzone było dożywianie.

Ogółem w/w placówkach przeprowadzono 7 kontroli. We wszystkich placówkach zorganizowanego wypoczynku dla dzieci zapewnione były odpowiednie warunki sanitarno-higieniczne.

Dzieci z placówek, w których nie zapewniono opieki medycznej mogły korzystać z opieki medycznej w przychodniach rejonowych.

Ponadto w świetlicach środowiskowych w okresie wakacji były organizowane zajęcia dla dzieci: zabawy, gry, konkursy, wycieczki, nauka jazdy konnej, wyjazdy do kina, na basen.

6. Podsumowanie i wnioski

Stan sanitarny placówek nauczania i wychowania ocenia się pozytywnie. Stan techniczny placówek ulega systematycznej poprawie. Współpraca z samorządem terytorialnym układa się dobrze.

W 2016 r. w całości zrealizowanych było ogółem 17 decyzji wydanych przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Jaworznie w tym:

Celem dalszej poprawy warunków sanitarnych w placówkach oświatowo-wychowawczych należy:

1. Systematycznie prowadzić bieżące i kapitalne remonty w obiektach.
2. Uwzględnić w planach wieloletnich dalszą poprawę warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego.
3. Doposażyć szkoły i przedszkola w meble edukacyjne z certyfikatem dostosowane do wzrostu dzieci.

VI. ZAPOBIEGAWCZY NADZÓR SANITARNY

Zakres działania pionu Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego obejmuje zadania wynikające z Ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Należą do nich:

1. Projekty miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego wraz z prognozą oraz studium.

W 2016 r. uzgodniono 7 projektów miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego: „Byczyna”, „Pechnik – Słoneczna”, „Infrastruktury przemysłowej i transportowej dla nowego bloku 910 MWe”, „Tuwima – Wschód”, „w rejonie Armii Krajowej”, „terenów otwartych w rejonie Długoszyzna”, „dla eksploatacji piasku ze złoża Jaworzno – Podłęże”.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu górniczego „Byczyna” obejmuje południowo – wschodni fragment miasta Jaworzna, dzielnice podmiejskie Byczynę, Cezarówkę Dolną oraz Koźmin. Powierzchnia terenu objętego planem wynosi ok. 835,5 ha. Podstawowe cele planu to: zapewnienie integracji wszelkich działań podejmowanych w granicach terenu i obszaru górniczego „Byczyna”, zgodnych z interesem Miasta i Przedsiębiorcy Górniczego, a w szczególności zapewnienie bezpieczeństwa powszechnego oraz ochrony środowiska i obiektów budowlanych poprzez określenie granic obszarów wskazanych do wyznaczania filarów ochronnych. Istotnym celem planu jest wprowadzenie zasad ochrony środowiska, które będą wpływały na ochronę przed skutkami planowanej eksploatacji górniczej, w szczególności ochronę stosunków wodnych jak również ochronę istniejącej i projektowanej zabudowy i systemów infrastruktury technicznej.

- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego dla terenu „Pechnik – Słoneczna” obejmuje obszar o powierzchni ok. 25,24 ha, którego granice wyznaczają ul. Mostowa, ul. Grunwaldzka i ul. Gliniana (odcinek północny), ul. Boczna, ul. Paderewskiego i ul. Grunwaldzka (odcinek wschodni), ul. Kolejowa (odcinek południowy), droga krajowa nr 79 (odcinek południowo – zachodni). Zakres ustaleń planu ograniczony jest do Osiedla Podwale i Osiedla Pechnik. Przedmiotowy teren jest w większości zainwestowany i silnie zurbanizowany. Czynnikiem wpływającym na przystąpienie do sporządzania tego planu był wniosek o zmianę zapisów obowiązującego planu, złożony przez JTBS, które zamierzało przebudować istniejący pawilon usługowy na budynek mieszkaniowy wielorodzinny (co było niezgodne z obowiązującym mpzp). Dodatkowym czynnikiem wpływającym na zagospodarowanie obszaru objętego planem jest wybudowanie i uruchomienie obwodnicy śródmiejskiej. Opracowany nowy plan był rewizją obowiązujących zapisów planistycznych, utrzymane zostały główne założenia poprzedniego planu.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „infrastruktury przemysłowej i transportowej dla nowego bloku 910 MWe” obejmował obszar o powierzchni ok. 80 ha, położony w zachodniej i południowo - zachodniej części miasta Jaworzna. Teren objęty opracowaniem obejmował tereny infrastruktury kolejowej, drogowej, infrastruktury technicznej oraz obszary zadrzewione wokół Elektrowni Jaworzno III zlokalizowane w północno – zachodniej części analizowanego terenu. W środkowej części terenu objętego planem znajdują się tereny biologicznie czynne – lasy, łąki, tereny upraw rolnych przeciętne infrastrukturą drogową i kolejową oraz nieliczne obszary zabudowy mieszkaniowej. Celem planu było wyznaczenie terenów pod realizację infrastruktury przemysłowej i transportowej związanej z budową nowego bloku 910 MWe w elektrowni Jaworzno oraz minimalizacja negatywnych wpływów przedmiotowej inwestycji na środowisko przez możliwe, maksymalne wykorzystanie istniejących korytarzy infrastrukturalnych.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Tuwima – wschód” zaopiniowany został pozytywnie po przedstawieniu uzupełnienia, w odpowiedzi na pismo PPIS w Jaworznie z uwagami. Teren objęty planem obejmuje obszar o powierzchni ok. 7,7 ha i tworzy go fragment centralnej części miasta, położony wzdłuż Trasy Śródmiejskiej (po stronie południowej pomiędzy ulicami Matejki, Tuwima i Olszewskiego). Głównym celem planu jest weryfikacja ustaleń obowiązującego planu miejscowego, przede wszystkim usługowo – produkcyjnego

przeznaczenia terenu, które nie zostało wykorzystane, mając na uwadze również wniosek właściciela o zmianę przeznaczenia na cele mieszkaniowo – usługowe działek. Zmiana kierunku przeznaczenia z produkcyjno – usługowego na usługowo – mieszkaniowe ma przyczynić się do intensyfikacji funkcji centro twórczych w obszarze naturalnie ciężącym do centrum miasta oraz wyeliminowania produkcji, baz, składów, magazynów i innych działalności uciążliwych dla funkcji mieszkaniowej.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu „w rejonie ul. Armii Krajowej” obejmuje obszar terenu usług sakralnych, obszar ten w większości stanowi własność Parafii Rzymskokatolickiej pod wezwaniem Matki Bożej Nieustającej Pomocy. Obszar terenu objętego planem to ok. 0,43 ha, jego granicę stanowią od południa – ul. Katowicka, od wschodu – ul. Armii Krajowej, od północy ciąg pieszy, od zachodu ciąg pieszy oraz teren zieleni urządzonej. Celem sporządzenia planu było: zwiększenie możliwości intensywności inwestowania na terenie położonym w obrębie planu; zwiększenie atrakcyjności inwestowania i efektywne wykorzystanie terenów położonych w granicach obszaru planu w atrakcyjnej lokalizacji tj. u zbiegu ulic Armii Krajowej i Katowickiej; zapewnienie możliwości intensywnego rozwoju nowej zabudowy biorąc pod uwagę istniejące możliwości obsługi komunikacyjnej oraz infrastruktury technicznej.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „terenów otwartych w rejonie Długoszyń” obejmuje tereny o powierzchni ok. 223 ha, głównie obszary otwarte (rolne, porolne, nieużytki, enklawy leśne), niezabudowane i nie przeznaczone pod zabudowę. Tereny otwarte rozciągają się wokół zurbanizowanej jednostki osadniczej Długoszyń. Obszar planu ograniczony jest od zachodu kompleksami leśnymi oraz linią kolejową od północy i dawnym nasypem kolejowym od wschodu. Głównym celem podjęcia planu była potrzeba skutecznego zahamowania nasilającego się zjawiska przesadnego rozpraszania zabudowy mieszkaniowej powstającej na mocy indywidualnych decyzji o warunkach zabudowy wydawanych poza granicami obowiązującego planu miejscowego. Głównym zadaniem planu była więc ochrona przed nadmierną urbanizacją jednostki osadniczej Długoszyń w szczególności poprzez ustalenie zasięgu możliwego, niewielkiego powiększenia istniejących terenów budowlanych. Ustalenia planu wpływać będą na kontrolowanie i rozsądne, adekwatne do potrzeb miasta rozwijanie terenów zurbanizowanych.

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „dla eksploatacji piasku ze złoża Jaworzno – Podłęże” obejmuje obszar złoża piasku o powierzchni ok. 18,7 ha. Teren objęty planem znajduje się na południe od Elektrowni Jaworzno II, ok. 60 – 350 m na południe od ul. Promiennej oraz 400 m na zachód od ul. Martyniaków. Na analizowanym terenie znajduje się obecnie las o charakterze gospodarczym, a w ramach istniejących w tym terenie wydm udokumentowano złoża piasków budowlanych „Jaworzno – Podłęże. Celem planu było umożliwienie eksploatacji części złoża.

Uzgodniono 3 zakresy i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego „Długoszyń”, „Jeleń”, „Victoria”.

Wg informacji uzyskanych w Urzędzie Miejskim w Jaworznie miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego jest objętych 65,2 % powierzchni terenu objętego nadzorem PPIS w Jaworznie.

W przypadku terenu, na którym nie ma aktualnego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Urząd Miejski w Jaworznie występuje do PPIS o uzgodnienie warunków zabudowy i zagospodarowania terenu lub uzgodnienie lokalizacji inwestycji celu publicznego. W 2016 r. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny wydał 9 uzgodnień dla warunków zabudowy w formie pisma. Uzgodnienia w głównej mierze dotyczyły inwestycji prywatnych takich jak: budowa, rozbudowa, przebudowa budynków mieszkalnych jednorodzinnych, budowa garażu, tarasu.

2. Zagadnienie polegające na uzgodnieniu przedsięwzięć na etapie decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych.

Pierwszym etapem na drodze postępowania w sprawie decyzji środowiskowej było zajęcie stanowiska w formie opinii sanitarnej w sprawie potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania

na środowisko, a w przypadku stwierdzenia takiej potrzeby – co do zakresu raportu o oddziaływaniu na środowisko – zostało wydanych 11 opinii sanitarnych. W trzech przypadkach odstąpiono od konieczności sporządzenia raportu, a w 8-miu przypadkach wydano opinie w sprawie konieczności jej przeprowadzenia i zakresu raportu zgodnego z art. 66 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. – o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowiska (tj. Dz. U. z 2016r. poz. 353 z późn. zm.).

Opinie o braku konieczności sporządzenia raportu zostały wydane dla przedsięwzięć t.j.:

- Rekultywacja i rozbudowa infrastruktury turystycznej akwenu „SOSINA”;
- Budowa połączenia drogowego trasy Średnicowej Katowice na terenie miast: Katowice, Mysłówice, Sosnowiec, Jaworzno;
- Budowa małej elektrowni wodnej w km 23+058 biegu rzeki Przemszy w Jaworznie;

Wydano opinie o konieczności sporządzenia raportu m. in. dla takich przedsięwzięć jak:

- Rozbudowa zakładu „FUDMEN”;
- Budowa nowego śladu DK 79 w Bieczynie o długości ok. 1300 m wraz z wiaduktem drogowym;
- budowa stacji paliw płynnych wraz z infrastrukturą i zagospodarowaniem terenu;
- budowa węzła Nowoszczakowska w ciągu ul. Grunwaldzkiej DK 79 wraz z odcinkiem Obwodnicy Północnej;
- rozbudowa zakładu do uruchomienia nowych linii technologicznych w zakładzie „KADMAR”.

Drugim etapem postępowania jest wydanie uzgodnienia przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach dla realizacji planowanego przedsięwzięcia.

W 2016 r. były wydane 2 takie uzgodnienia przed wydaniem decyzji środowiskowej.

Pierwsze przedsięwzięcie to inwestycja z § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 09 listopada 2010 r. – w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2016r poz.71) i dotyczyła „budowy Zakładu Górniczego KWK Mariola 1 i eksploatacja węgla kamiennego ze złoża Siersza 2 na terenie Jaworzna. Przedmiotowa inwestycja zlokalizowana jest na terenach poeksploatacyjnych piasku podsadzkiowego. Sąsiaduje bezpośrednio z nasypem po linii kolejowej do Bukowna, oraz obszarami leśnymi zrehabilitowanymi po eksploatacji piasku przez dawna kopalnię piasku Jaworzno – Szczakowa oraz tereny leśne i obecnie jest prowadzona eksploatacja piasku przez DB Schenker Rail Polska. Działka posiada bezpośrednie połączenie z istniejącą linią kolejową do stacji Jaworzno – Ciężkowice, następnie do stacji Jaworzno Szczakowa gdzie istnieje połączenie z główną magistralą kolejową. Projektowane wydobycie węgla kamiennego zakładu to ok. 8 000 t/dobę. Druga inwestycja to inwestycja z § 2 ust.1 pkt.41 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 09 listopada 2010 r. – w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko; pod nazwą „Działania zmierzające do rozwiązania problemu odpadów niebezpiecznych zgromadzonych w dolinie potoku Wąwolnica w Jaworznie”. Planowana inwestycja ma na celu przede wszystkim odcięcie dróg migracji zanieczyszczeń wraz z wodami podziemnymi i powierzchniowymi. Zostanie wykonana izolacja pionowymi ściankami szczelnymi, które zatrzymają wymywanie i przepływ zanieczyszczeń ze zgromadzonych w wyrobisku i na hałdach odpadów chemicznych przy byłych „Zakładach Chemicznych AZOT”. Utworzenie kilku specjalnych, półprzepuszczalnych, podziemnych barier i studni odwadniających, będzie pierwszą aktywną formą likwidacji niebezpiecznych związków chemicznych. Natomiast nieprzepuszczalne przykrycie od góry zahamuje wnikanie wód z opadów atmosferycznych do składowiska odpadów. W wyniku proponowanych działań nastąpi redukcja skażeń, stresu środowiskowego na odzyskanych, zregenerowanych terenach po dawnych składowiskach. W ramach tej inwestycji będą poszczególne etapy:

- odizolowanie składowiska odpadów oraz zanieczyszczonych gruntów za pomocą szczelnych ścianek i izolowania powierzchni – geomembraną;
- usuwania i wymiany zanieczyszczonych gruntów;
- przepuszczalnych barier reaktywnych;

- systemu studni odwadniających wraz z instalacjami do oczyszczania wód zanieczyszczonych (ewentualnie do rozbudowywanej istniejącej oczyszczalni ścieków)- systemu drenażu gazów z filtrami, a następnie poletek fitoremediacyjnych.

W 2016r. zostało wszczęte wnioskiem z dnia 06.09.2016r., postępowanie dotyczące uzgodnienia do decyzji środowiskowej dla przedsięwzięcia p.n. „Budowa węzła Nowoszczakowska w ciągu ul. Grunwaldzkiej DK79, projekt „Miasto Twarzą do Autostrady wraz z odcinkiem Obwodnicy Północnej do skrzyżowania z ul. Szczakowską w Jaworznie”.

W związku z koniecznością uzupełnienia dla tego przedsięwzięcia raportu oddziaływania na środowisko, PPIS w Jaworznie wydał 3 postanowienia o przedłużeniu terminu załatwienia sprawy (w związku z wezwaniem wnioskodawcy do uzupełnienia przedstawionego raportu oddziaływania na środowisko). Po uzupełnieniu dokumentacji, uzgodnienie pod względem sanitarno – higienicznym dla tej inwestycji zostało wydane 04 stycznia 2017r. Przedmiotowe przedsięwzięcie obejmować będzie między innymi: budowę estakady z jezdnią jednokierunkową, budowę łącznic z jezdniami jednokierunkowymi, budowę obwodnicy o jezdni dwupasmowej jednokierunkowej, budowa skrzyżowania z ul. Upadową, przebudowę skrzyżowania ulicy Szczakowskiej, Chropaczówka, do postaci ronda pięciowłotowego o średnicy zewnętrznej 60 m, z włączeniem nowej obwodnicy, budowę odcinka łączącego projektowane rondo ze skrzyżowaniem Miodowa - Górnośląska.

Przy uzgadnianiu przedsięwzięć na etapie decyzji środowiskowych zwracano uwagę na ochronę zdrowia ludzkiego oraz ochronę środowiska poprzez zapewnienie ludziom przebywającym w bezpośrednim sąsiedztwie inwestycji odpowiednich warunków życia.

Szczególną uwagę przy uzgadnianiu zwracano na:

- Ochronę przed nadmiernym hałasem i zanieczyszczeniem powietrza poprzez egzekwowanie rozwiązań, które zapewnią spełnienie norm określających dopuszczalne stężenia i natężenie czynników szkodliwych dla zdrowia ludzi i elementów środowiska;
- Prawidłową gospodarkę odpadami (gromadzenie i unieszkodliwianie);
- Właściwą gospodarkę wodno-ściekową, w tym zabezpieczenie przed zanieczyszczeniem gleby oraz wód powierzchniowych i podziemnych;
- Zaopatrzenie nowych obiektów w ciepło otrzymywane z proekologicznych systemów grzewczych.

3. Uzgodnienia dokumentacji projektowej i koncepcji.

W ramach zapobiegawczego nadzoru sanitarnego dokonano 15 **uzgodnień dla dokumentacji projektowych** w zakresie wymagań higienicznych i zdrowotnych, a dwie dokumentacje zostały nieuzgodnione, ponieważ posiadały nieprawidłowości uniemożliwiające ich pozytywne uzgodnienie.

Uzgodnienia dotyczyły takich inwestycji jak: remont kuchni w lokalu gastronomicznym, lokal gastronomiczny, osiedle budynków wielorodzinnych, sklepy spożywcze, monopolewy, budynki usługowo – handlowe, salony fryzjerskie i fryzjersko – kosmetyczne, budynek biurowo – produkcyjny, specjalistyczna prywatna przychodnia lekarska, modernizacja oczyszczalni ścieków, kanalizacja sanitarna, przepompownia ścieków, pomieszczenia w budynku zaadaptowane na fabrykę talentów (zajęcia edukacyjne dla dzieci), klub dziecięcy. Podczas uzgadniania dokumentacji w 2 przypadkach stwierdzono nieprawidłowości. Dotyczyły one braku charakterystyki technologicznej, braku informacji na temat wentylacji pomieszczeń, braku punktów wodnych, nieprawidłowo zaprojektowanych pomieszczeń sanitarnohigienicznych, itp.

4. Uczestnictwo w dopuszczeniu do użytkowania obiektów i dokonywane odbiory w związku ze zmianą sposobu użytkowania obiektu lub jego części, modernizacją technologii itp.

W ramach działalności Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego zostało przeprowadzonych **66 kontroli, w tym 3 w trakcie budowy.**

W oparciu o art. 56 Ustawy Prawo Budowlane dokonano odbioru **35 obiektów** i wydano stanowisko w formie opinii sanitarnej (poz. 32). Natomiast w oparciu o art. 3 ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej dokonano odbioru i wydano **31 opinii sanitarnych**

stwierdzających spełnienie wymagań sanitarno – higienicznych, w związku ze zmianą sposobu użytkowania części lub całych obiektów. Obiekty podlegające nadzorowi bieżącemu były kontrolowane i dopuszczane do użytku przy współudziale nadzoru bieżącego właściwej sekcji. Dopuszczane do użytku obiekty to m.in.:

- obiekty żywnościowo – żywieniowe: sklepy spożywcze (w tym sklep samoobsługowy Polo Market), sklepy mięsno-wędliniarski, lokale gastronomiczne, cukiernia – kawiarnia, piekarnia,
- obiekty służby zdrowia: przychodnie (zmodernizowana istniejąca oraz nowo wybudowana), gabinety stomatologiczne, budynek przychodni z apteką, gabinet podologiczny,
- obiekty przechodzące pod nadzór higieny komunalnej: hotel z zapleczem gastronomicznym i strefą odnowy, gabinety kosmetyczne, zakład fryzjerski, apteka, sklepy zielarskie, zielarsko – medyczne,
- zmodernizowane przedszkola, żłobek, obiekty przeznaczone do prowadzenia działalności oświatowej (szkoły dla dorosłych),
- zakłady produkcyjne, warsztat samochodowy, stacja kontroli pojazdów, serwis samochodowy, budynek rozdzielni elektroenergetycznej, myjnia samochodowa, salon samochodowy z serwisem, budynki obsługi stacji paliw, hale magazynowe, hale produkcyjne,
- sala koncertowa z zapleczem sanitarno-higienicznym (po zmianie sposobu użytkowania), budynki wielorodzinne, budynki usługowe, handlowo – usługowe (sklep motoryzacyjny), budynki biurowe, budynek magazynowo – usługowy.

W roku 2016 r. najczęściej otwieranymi obiektami przez mieszkańców Jaworzna były obiekty handlowo – usługowe związane z żywnością, obiekty usługowe branży przemysłowej, motoryzacyjne, budynki mieszkalne wielorodzinne.

Przy kontrolach obiektów zgłaszanych do odbioru, pracownicy zapobiegawczego nadzoru sanitarnego natrafiali na trudności związane ze złą wentylacją w obiekcie, brakiem właściwej ilości punktów wodnych, brakiem zgodności wykonania inwestycji z projektem. Sprawdzano czy są zagwarantowane odpowiednie warunki dla pobytu ludzi, warunki pracy oraz czy stosowane materiały budowlane i wykończeniowe są właściwe pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych.

Zostało wydanych 79 decyzji płatniczych za czynności związane z kontrolami do opinii sanitarnych dla nowo odbieranych obiektów i uzgodnieniami dokumentacji projektowej.

Wydanie decyzji poprzedzane było wydaniem zawiadomienia, które to również zostały wskazane w MZ (poz. 38). W poz. 29 w MZ-45 znajdują się opinie wydane przez sekcje HKiŚ i Epidemiologii o spełnieniu wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą – w ilości **11 stanowisk**.

5. Współpracujemy z innymi organami:

- Urząd Miejski w Jaworznie Wydział Urbanistyki i Architektury – wyrażanie opinii w związku ze zmianą sposobu użytkowania pomieszczeń w budynkach oraz Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa – Uzgodnianie Decyzji Środowiskowych dla planowanych inwestycji. Pracownicy Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego na bieżąco prowadzą korespondencję.

6. Współpraca z nadzorem bieżącym:

- Wspólne odbiory w obiektach, gdzie podejmowane są czynności sprawowania nadzoru bieżącego oraz przy uzgadnianiu dokumentacji projektowej do poszczególnych inwestycji, które są później wspólnie odbierane.

Zostały przeanalizowane skargi i interwencje w nadzorze bieżącym, stwierdzono że interwencje w sekcjach HŻŻiPU, HKiŚ, Epidemiologii, HDiM dotyczyły nieprawidłowości wynikających z bieżącego użytkowania obiektów pod względem sanitarno-higienicznym. Interwencje dotyczyły nieprawidłowości, które są rozwiązywane w pracy bieżącej poszczególnych komórek.

7. Podsumowanie pracy Zapobiegawczego Nadzoru Sanitarnego w 2016 r.

Z zestawienia wynika, iż nastąpił spadek uzgodnionej dokumentacji projektowych w 2016r. o 5 (w 2016r. uzgodniono 15 projektów, a w 2015r. 20 projektów). Zdecydowana większość dokumentacji projektowych, które były przedstawiane na odbiorach była uzgadniana pod względem sanitarno-higienicznym przez rzeczoznawców ds. sanitarnohigienicznych. W 2016r. również zmniejszyła się ilość przeprowadzonych kontroli sanitarnych o 10 kontroli (zostało przeprowadzonych 66 kontroli). Kilkakrotnie odstępowano od czynności kontrolnych z uwagi na trwające prace wykończeniowe, budowlane, brak dokumentacji projektowej oraz brak potwierdzenia sprawdzenia instalacji sanitarnych.

W związku z istniejącym nasyceniem się rynku w sklepy spożywcze samoobsługowe, wielko powierzchniowe należące do sieci handlowych (np. Lewiatan, Biedronka, Carrerfur, Żabka,) zauważalna jest znacznie mniejsza liczba sklepów spożywczych i spożywczo-przemysłowych. Zwiększyła się nieznacznie liczba obiektów związanych z obsługą samochodów tj. stacje obsługi samochodów, stacje paliw i gazu, myjnie samochodowe, stacje diagnostyczne. Na terenie miasta głównie rozwijają się też istniejące duże zakłady produkcyjne tj. Elektrownia Jaworzno III, zakład „FUD-MEN”, stacje sieci elektroenergetycznych, planowana jest inwestycja związana z powstaniem nowej kopalni „Mariola”.

Zauważalne jest nagłe pojawienie się do odbiorów prywatnych obiektów oświatowych szkół dla dorosłych (6 obiektów), powstały też dwa żłobki, jedno przedszkole i punkt przedszkolny. Wzrosła też liczba nowopowstałych przychodni lekarskich (4 przychodnie w 2016r., w 2015r. - 1 przychodnia).

W zakresie uzgadniania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego liczba uzgodnień jest na podobnym poziomie w stosunku do 2015r. Zmniejszeniu uległa liczba wydanych stanowisk do procedury związanej z uzgodnieniami przed decyzją środowiskową wydawaną przez Urząd Miejski w Jaworznie (w 2016r. 11 stanowisk, a w 2015r. 23 stanowiska, w których wyrażano opinie o konieczności sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko i jego zakresu oraz dwa stanowiska uzgadniające do decyzji środowiskowej).

VII. DZIAŁALNOŚĆ W ZAKRESIE OŚWIATY ZDROWOTNEJ I PROMOCJI ZDROWIA

Działania w zakresie oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia w 2016 roku wynikały z założeń Narodowego Programu Zdrowia, wytycznych Głównego Inspektora Sanitarnego i Śląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego oraz sytuacji epidemiologicznej.

Podejmowane przedsięwzięcia prozdrowotne miały na celu zapobieganie chorobom zakaźnym oraz kształtowanie wśród społeczeństwa właściwych postaw i zachowań prozdrowotnych.

W 2016 roku w zakresie oświaty zdrowotnej inicjowane, organizowane i koordynowane były następujące programy oraz akcje prozdrowotne:

Program edukacyjny pt. „Trzymaj Formę!”

Celem programu jest zwiększenie świadomości dotyczącej wpływu żywienia i aktywności fizycznej na zdrowie.

Program adresowany jest do uczniów szkół gimnazjalnych i klas V-VI szkół podstawowych oraz ich rodziców i opiekunów.

W roku szkolnym 2015/2016 program realizowany był w 6 szkołach podstawowych oraz 4 gimnazjach z udziałem 1322 uczniów oraz 808 rodziców.

Program w placówkach szkolnych realizowano z wykorzystaniem różnych form zajęć: np. układanie jadłospisów zgodnie z zasadami zbilansowanej diety, przyrządzanie surówek, kanapek, wyciskanie soków, prelekcje, rajdy piesze i rowerowe, spotkania z ekspertami z zakresu żywienia.

We współpracy z Sekcją Żywności Żywienia i Przedmiotów Użytku zorganizowane zostało szkolenie dla koordynatorów szkolnych programu.

Konkurs „Piramida Zdrowia” w Szkole Podstawowej nr 18

Wyciskanie soków z owoców w Szkole Podstawowej nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi

Program Przedszkolnej Edukacji Antytytoniowej pt. „Czyste Powietrze Wokół Nas”

Program adresowany jest do dzieci 5- i 6-letnich uczęszczających do przedszkoli oraz ich rodziców i opiekunów. Jego głównym celem jest wzrost kompetencji rodziców w zakresie ochrony dzieci przed ekspozycją na dym tytoniowy oraz zwiększenie umiejętności dzieci w zakresie radzenia sobie w sytuacjach, gdy przebywają w zadymionych pomieszczeniach lub, gdy dorośli palą przy nich tytoń.

W roku szkolnym 2015/2016 program realizowany był w 12 przedszkolach z udziałem 534 dzieci oraz w 3 szkołach podstawowych (oddziały zerowe) z udziałem 61 dzieci. Liczba rodziców objętych edukacją to 517 osób.

W PSSE – Jaworzno zorganizowano szkolnie dla koordynatorów z przedszkoli przystępujących do realizacji programu.

Realizację programu w większości przedszkoli poszerzono o szereg dodatkowych działań takich jak: przedstawienia, teatryki, wycieczki plenerowe, prezentacje multimedialne dla rodziców, quizy, konkursy, festyny i marsze tytoniowe.

Do uatrakcyjnienia realizacji programu przyczynia się maskotka DINEK – ufundowana przez Urząd Miejski w Jaworznie.

Realizacja programu w Przedszkolu Miejskim Nr 7 w Jaworznie

Realizacja programu w Przedszkolu Miejskim Nr 25 w Jaworznie

Program edukacji antytytoniowej „Nie pal przy mnie, proszę”

Adresatami programu są uczniowie klas I-III szkół podstawowych. Program ma charakter profilaktyczny, ale przede wszystkim ma na celu wykształcenie u dzieci świadomej umiejętności radzenia sobie w sytuacjach, w których inne osoby palą przy nich papierosy.

W roku szkolnym 2015/2016 program realizowany był w 8 placówkach z udziałem 821 uczniów oraz 954 rodziców.

Realizacja programu została poszerzona o organizację konkursów, przygotowanie gazetek klasowych oraz ćwiczenia relaksacyjne.

Program profilaktyki palenia tytoniu „Znajdź właściwe rozwiązanie”

Adresatami programu są uczniowie starszych klas szkoły podstawowej oraz uczniowie gimnazjum. Celem głównym programu jest zapobieganie paleniu tytoniu wśród uczniów starszych klas szkoły podstawowej oraz uczniów gimnazjum. W roku szkolnym 2015/2016 program realizowany był w 6 szkołach (2 gimnazja i 4 szkoły podstawowe) z udziałem 224 uczniów.

W szkołach przeprowadzone zostały wykłady, prelekcje, konkursy, projekcje filmów edukacyjnych, prelekcje dla rodziców, quizy, gazetki klasowe i szkolne.

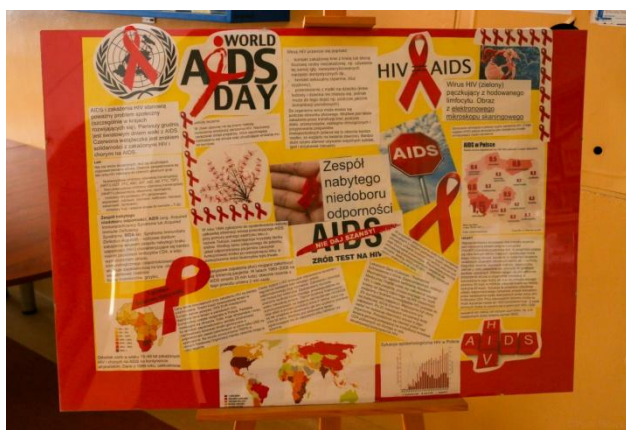
Krajowy Program Zwalczenia AIDS i Zapobiegania Zakażeniom HIV

zasadnicze działania:

- współorganizacja XV Konkursu Wiedzy o AIDS pod hasłem „Dążymy do zera. Zero nowych zakażeń. Zero dyskryminacji. Zero zgonów związanych z AIDS” w I Liceum Ogólnokształcącym w Jaworznie. Konkurs adresowany jest do uczniów szkół gimnazjalnych Jaworzna. W konkursie uczestniczyli uczniowie 5 gimnazjów. Konkursowi towarzyszyła wystawa materiałów edukacyjnych oraz sesja popularno – naukowa poświęcona tematyce HIV/AIDS.

- współorganizacja konkursu „Wiedzy o HIV/AIDS” w Zespole Szkół Ogólnokształcących w Jaworznie. Konkurs adresowany jest do uczniów III Liceum Ogólnokształcącego oraz uczniów Gimnazjum nr 4. Uczniowie III Liceum Ogólnokształcącego przygotowali prezentację dotyczącą HIV/AIDS.

- współorganizacja XIX edycji konkursu „Wiedzy o HIV/AIDS” w Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Jaworznie. Konkurs adresowany jest do uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W konkursie wzięło udział 5 szkół ponadgimnazjalnych.

Konkurs „Wiedzy o HIV/AIDS” w Zespole Szkół Ogólnokształcących

- organizacja w dniu 27.09.2016 r. stoiska informacyjnego PSSE –Jaworzno w ramach Expo Zdrowie zorganizowanego przez Chrześcijańską Służbę Charytatywną. Prowadzono rozmowy indywidualne, informowano o możliwości wykonania anonimowych i bezpłatnych testów na obecność wirusa HIV, rozdawano ulotki tematyczne.

- organizacja stanowiska informacyjnego PSSE – Jaworzno podczas kiermaszu „W kierunku kariery” w dniu 18.10.2016 r. Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 w Jaworznie. Pracownik OZ prowadził dystrybucję materiałów edukacyjnych dot. tematyki HIV/AIDS. Realizacja projektu „HIV/AIDS- jestem świadomy nie ryzykuję” w 5 placówkach: I Liceum Ogólnokształcącym, II Liceum Ogólnokształcącym, III Liceum Ogólnokształcącym, Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 oraz Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego. W ramach projektu zorganizowano konkurs plastyczny w którym wzięły udział 2 prace z Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego.

Program edukacyjny „Ars, czyli jak dbać o miłość?”

Program „Ars, czyli jak dbać o miłość” dotyczy profilaktyki używania substancji psychoaktywnych i jest adresowany do uczniów szkół ponadgimnazjalnych. W roku szkolnym 2015/2016 program realizowało 6 placówek. Edukacją objęto 153 uczniów oraz 140 rodziców.

Kampania społeczna „Nie pozwól odlecieć swojemu szczęściu”

W ramach Profilaktycznego programu w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych substancji psychoaktywnych realizowano kampanię społeczną pod hasłem „Nie pozwól odlecieć swojemu szczęściu” Celem kampanii jest zwiększenie wiedzy na temat skutków zdrowotnych używania substancji psychoaktywnych, a także ograniczenie ich stosowania. Główną grupą docelową kampanii są kobiety w wieku prokreacyjnym, ciężarne oraz ich rodziny i bliscy.

- 24.05.2016 r. w Wielospecjalistycznym Szpitalu w Jaworznie utworzono we współpracy z sekcją epidemiologii punkt edukacyjno – informacyjny, podczas trwania akcji mierzono poziom stężenia CO w wydychanym powietrzu oraz zachęcano pacjentów do rzucenia nałogu palenia tytoniu, kobiety ciężarne zachęcano do prowadzenia zdrowego stylu życia.

- 28.05.2016 r. w ramach ogólnopolskiej akcji „MOTOSERCE” organizowanej przez oddział PCK pracownik Oświaty Zdrowotnej oraz Higieny Dzieci i Młodzieży utworzył stanowisko informacyjno-edukacyjne. Podczas trwania akcji prowadzono badanie zawartości CO w wydychanym powietrzu oraz zachęcano do zerwania z nałogiem palenia tytoniu.

- 30.05.2016 r. w II Liceum Ogólnokształcącym im. Czesława Miłosza w Jaworznie zorganizowany został piknik „Zdrowy tryb życia z oddechem w tle”. Pracownik Oświaty Zdrowotnej przeprowadził badanie stężenia CO w wydychanym powietrzu.

- 02.06.2016 r. podczas pikniku „Śniadanie na trawie” w III Liceum Ogólnokształcącym w Jaworznie utworzono punkt informacyjno- edukacyjny gdzie chętne osoby mogły zmierzyć stężenie CO w wydychanym powietrzu.

- podczas 3 Parafialnego Festynu w Dąbrowie Narodowej który miał miejsce 11 czerwca 2016 roku pracownik OZ prowadził dystrybucję materiałów edukacyjno – informacyjnych dotyczących zdrowego stylu życia.

- podczas V Jaworznickiego Rajdu Nordic Walking zorganizowanego na terenie Geosfery w dniu 18.06.2016 r.

- 10 września 2016 r pracownik OZ i sekcji Higieny Dzieci i Młodzieży wzięli udział w XVIII Memoriale im. Jana Ciołczyka podczas którego promowano zdrowy styl życia wolny od nałogów. Pracownik OZ i HDiM zachęcali do zerwania z nałogiem palenia tytoniu, chętne osoby mogły zbadać stężenie CO w wydychanym powietrzu. Zaprezentowano alko gogle i narkogogle w których chętni uczestnicy mogli przejść tor przeszkód.

- 27.09.2016 r na Rynku Głównym Chrześcijańska Służba Charytatywna zorganizowała akcję pod hasłem „EXPO Zdrowie”. Pracownik OZ i HDiM utworzyli stoisko informacyjno - edukacyjne podczas akcji prowadzono dystrybucję ulotek dotyczących zdrowego stylu życia, zdrowego odżywiania, badano stężenie CO w wydychanym powietrzu u osób palących.

Łącznie akcją objęto 7266 osób.

Program profilaktyczny „Smak życia, czyli debata o dopalaczach”

Jest to program profilaktyki uniwersalnej bazujący na metodach aktywizujących, adresowany do młodzieży gimnazjalnej. Celem programu jest dostarczenie młodym ludziom podstawowych informacji na temat „dopalaczy” i zagrożeń wynikających z ich używania, a w konsekwencji

zwiększenia ostrożności i zmniejszenia otwartości na kontakty z tymi produktami. W roku szkolnym 2015/2016 w programie wzięło udział 6 szkół. Realizację programu poszerzono o dodatkowe działania takie jak: prezentacje, wykłady, akcje, konkursy plastyczne oraz projekcje filmów. Edukacją objęto 843 uczniów oraz 420 rodziców.

Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu w Polsce

Celem głównym programu jest zmniejszenie zachorowań, inwalidztwa i zgonów wynikających z palenia tytoniu w Polsce poprzez zmniejszenie ekspozycji na dym tytoniowy (aktywne i bierne palenie).

W ramach obchodów Światowego Dnia bez Tytoniu podjęto działania:

- 13.04.2016 r. w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 w Jaworznie zorganizowano akcję prozdrowotną, w ramach której pracownik Oświaty Zdrowotnej PSSE – Jaworzno przedstawił przy pomocy prezentacji multimedialnej „Palenie szkodzi” wpływ palenia tytoniu na organizm człowieka. Uczniowie obejrżeli także film edukacyjny „Palenie tytoniu a fizjologia człowieka”.
- 24.05.2016 r. w Wielospecjalistycznym Szpitalu w Jaworznie utworzono we współpracy z sekcją epidemiologii punkt edukacyjno – informacyjny podczas trwania akcji mierzono poziom stężenia CO w wydychanym powietrzu oraz zachęcano pacjentów do rzucenia nałogu.
- 28.05.2016 r. w ramach ogólnopolskiej akcji „MOTOSERCE” organizowanej przez oddział PCK pracownik Oświaty Zdrowotnej oraz Higieny Dzieci i Młodzieży utworzył stanowisko informacyjno-edukacyjne. Podczas trwania akcji prowadzono badanie zawartości CO w wydychanym powietrzu oraz zachęcano do zerwania z nałogiem palenia tytoniu.
- 30.05.2016 r. w II Liceum Ogólnokształcącym im. Czesława Miłosza w Jaworznie zorganizowany został piknik „Zdrowy tryb życia z oddechem w tle”. Pracownik Oświaty Zdrowotnej przeprowadził badanie stężenia CO w wydychanym powietrzu.
- 02.06.2016 r. podczas pikniku „Śniadanie na trawie” w III Liceum Ogólnokształcącym w Jaworznie utworzono punkt informacyjno- edukacyjny gdzie chętne osoby mogły zmierzyć stężenie CO w wydychanym powietrzu.

W ramach obchodów Światowego Dnia Rzucania Palenia podjęto działania:

- W dniu 27 września 2016 r. pracownik Oświaty Zdrowotnej oraz sekcji Higieny Dzieci i Młodzieży we współpracy z Chrześcijańską Służbą Charytatywną zorganizowali stanowisko informacyjno-edukacyjne podczas „EXPO ZDROWIE”. Podczas akcji prowadzono pomiar stężenia CO w wydychanym powietrzu, zachęcano do rzucenia nałogu palenia tytoniu oraz prowadzono dystrybucję materiałów informacyjno-edukacyjnych.
- W dniu 17 października 2016 r. w ramach Światowego Dnia Rzucania Palenia w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Jaworznie zorganizowano spotkanie z uczestnikami projektu „Obudź swój potencjał”. Podczas spotkania prowadzono edukację na temat zysków płynących z niepalenia, zachęcano do rzucenia nałogu palenia tytoniu oraz przeprowadzono test uzależnienia od tytoniu. Chętne osoby mogły skorzystać z możliwości zmierzenia stężenia CO w wydychanym powietrzu.
- W dniu 18 października 2016 r. we współpracy z Młodzieżowym Centrum Kariery zorganizowano stoisko informacyjno – edukacyjne w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 podczas kiermaszu „W kierunku kariery”. W czasie trwania kiermaszu pracownik Oświaty Zdrowotnej przeprowadzał rozmowy z młodzieżą na temat palenia tytoniu. Chętne osoby mogły skorzystać z pomiaru stężenia CO w wydychanym powietrzu.
- W dniu 18 listopada 2016 r. w Zespole Szkół Ogólnokształcących w Jaworznie zorganizowano happening z okazji Światowego Dnia Rzucania Palenia. Podczas trwania akcji pracownik OZ prowadził dystrybucję materiałów edukacyjnych oraz pomiary stężenia tlenku węgla w wydychanym powietrzu.

Profilaktyczny Program w Zakresie Przeciwdziałania Uzależnieniu od Alkoholu, Tytoniu i innych Środków Psychoaktywnych

Celem programu jest ograniczenie używania tytoniu, alkoholu i innych substancji psychoaktywnych.

zasadnicze działania:

- przesłanie pisma do dyrektorów wszystkich szkół ponadgimnazjalnych z zaproszeniem do realizacji programu edukacyjnego „ARS, czyli jak dbać o miłość” w roku szkolnym 2015/2016;
- organizacja w dniu 22.03.2016 r. szkolenia dla szkolnych koordynatorów projektu w roku szkolnym 2015/2016.
- organizacja w dniu 19.09.2016 r. szkolenia dla szkolnych koordynatorów projektu w roku szkolnym 2016/2017.
- 13.04.2016 r. w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 w Jaworznie zorganizowano akcję prozdrowotną, w ramach której pracownik Oświaty Zdrowotnej PSSE – Jaworzno przedstawił przy pomocy prezentacji multimedialnej „Palenie szkodzi” wpływ palenia tytoniu na organizm człowieka. Uczniowie mogli skorzystać z możliwości zmierzenia stężenia CO w wydychanym powietrzu.

W ramach realizacji Profilaktycznego Programu w Zakresie Przeciwdziałania Uzależnieniu od Alkoholu, Tytoniu i innych Środków Psychoaktywnych pracownik OZ zorganizował punkty informacyjne:

- podczas ogólnopolskiej akcji „MOTOSERCE’2016” zorganizowanej przez oddział PCK w dniu 28.05.2016r
- w II Liceum Ogólnokształcącym w Jaworznie podczas pikniku ph. „Zdrowy tryb życia z oddechem w tle” zorganizowanego w dniu 30.05.2016 r.
- w Wielospecjalistycznym Szpitalu w Jaworznie w dniu 24.05.2016 r.
- podczas 3 Parafialnego Festynu w Dąbrowie Narodowej który miał miejsce 11 czerwca 2016 roku.
- w Gimnazjum nr 5 w Jaworznie podczas zawodów sportowych zorganizowanych w dniu 13.06.2016 r.
- podczas V Jaworzniackiego Rajdu Nordic Walking zorganizowanego na terenie Geosfery w dniu 18.06.2016 r.
- w dniu 27.07. 2016 r. zorganizowano zajęcia z dziećmi w Miejskiej Bibliotece Publicznej w Jaworznie podczas których uczestnicy mogli spróbować czytać książki, przejść tor przeszkód oraz układać piramidę z kubeczków w założonych alko goglach i narkogoglach.
- 10 września 2016 r pracownik OZ i sekcji Higieny Dzieci i Młodzieży wzięli udział w XVIII Memoriale im. Jana Ciołczyka podczas którego promowano zdrowy styl życia wolny od nałogów. Pracownik OZ i HDiM zachęcali do zerwania z nałogiem palenia tytoniu, chętne osoby mogły zbadać stężenie CO w wydychanym powietrzu. Zaprezentowano alko gogle i narkogogle w których chętni uczestnicy mogli przejść tor przeszkód.
- 27.09.2016 r na Rynku Głównym Chrześcijańska Służba Charytatywna zorganizowała akcję pod hasłem „EXPO Zdrowie”. Pracownik OZ i HDiM utworzyli stoisko informacyjno - edukacyjne podczas akcji prowadzono dystrybucję ulotek dotyczących zdrowego stylu życia, zdrowego odżywiania, badano stężenie CO w wydychanym powietrzu u osób palących.
- w dniu 17 października 2016 r. w ramach Światowego Dnia Rzucania Palenia w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Jaworznie zorganizowano spotkanie z uczestnikami projektu „Obudź swój potencjał”. Podczas spotkania prowadzono edukację na temat zysków płynących z niepalenia, zachęcano do rzucenia nałogu palenia tytoniu oraz przeprowadzono test uzależnienia od tytoniu. Chętne osoby mogły skorzystać z możliwości zmierzenia stężenia CO w wydychanym powietrzu.
- w dniu 18 października 2016 r. we współpracy z Młodzieżowym Centrum Kariery zorganizowano stoisko informacyjno – edukacyjne w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 podczas kiermaszu „W kierunku kariery”. W czasie trwania kiermaszu pracownik Oświaty Zdrowotnej przeprowadzał rozmowy z młodzieżą na temat palenia tytoniu, chętne osoby mogły skorzystać z pomiaru stężenia CO w wydychanym powietrzu, zaprezentowano alko gogle i narkogogle w których młodzież próbowała swoich sił.

Program „Żywienie na wagę zdrowia” – „Klub Zdrowego Przedszkolaka”

Celem głównym programu jest wspieranie prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży poprzez odżywanie i propagowanie aktywności fizycznej.

Cele szczegółowe programu:

- Poprawa jakości żywienia dzieci i młodzieży w żłobkach, przedszkolach i szkołach
- Podniesienie świadomości rodziców w kwestii „odżywanie dzieci i ich aktywność fizyczna, a pozytywne skutki zdrowotne w przyszłości”

Adresaci programu:

- Dyrektorzy i kadra opiekuńcza i pedagogiczna żłobków, przedszkoli, szkół
- Osoby odpowiedzialne za żywienie dzieci w placówkach nauczania i wychowania
- Organy założycielskie żłobków, przedszkoli, szkół
- Dzieci, młodzież, ich rodzice i opiekunowie

Czas trwania edycji pilotażowej: rok szkolny 2015/2016

Partnerzy programu:

- Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach
- Śląski Urząd Wojewódzki w Katowicach
- Agencja Rynku Rolnego

W roku szkolnym 2015/2016 programem objęto 4 placówki nauczania i wychowania.

W ramach programu „Żywienie na wagę zdrowia” oraz zgodnie z nowym rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2016 r w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań, jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach we współpracy z sekcją Żywności, Żywienia i Przedmiotów Użytku przeprowadzono szkolenie w dniu 07.09.2016 r. skierowane do nauczycieli i intendentów placówek oświatowo – wychowawczych. W szkoleniu wzięło udział 23 osoby.

W edycja programu „Żywienie na wagę zdrowia” realizowana w roku szkolnym 2016/2017 skierowana jest tylko do placówek przedszkolnych i będzie realizowana w formie działań edukacyjnych ph. „Klub Zdrowego Przedszkolaka”.

W dniu 14.11.2016 r pracownik OZ przeprowadził szkolenie dla koordynatorów, do programu przystąpiło 14 przedszkoli.

Program profilaktyki WZW B i C „Podstępne WZW”

- program o zasięgu wojewódzkim

Celem programu jest wzrost wiedzy uczniów szkół ponadgimnazjalnych na temat zagrożeń wynikających z zakażeń HBV i HCV oraz sposobów ich zapobiegania.

Adresatami programu są uczniowie szkół ponadgimnazjalnych.

W roku szkolnym 2015/2016 program realizowany był w 9 placówkach.

Edukacja objęto 450 uczniów. O programie poinformowano 350 rodziców.

Program „Wybierz Życie - Pierwszy Krok”

- program o zasięgu wojewódzkim

Celem programu jest zmniejszenie występowania i umieralności na raka szyjki macicy.

Adresatami programu są uczniowie I klas szkół ponadgimnazjalnych, rodzice i opiekunowie uczniów oraz kadra pedagogiczna.

W roku szkolnym 2015/2016 program realizowany był w 3 placówkach.

Edukacją objęto 212 uczniów, 24 rodziców oraz 71 nauczycieli.

Światowy Dzień Zdrowia – 7 kwietnia

W 2016 roku przebiegał pod hasłem WHO: „Pokonaj Cukrzycę!”.

zasadnicze działania:

- 06.04.2016 r. zamieszczono artykuły pod tytułem „Pokonaj cukrzycę!” w gazecie „Co tydzień”, na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Jaworznie, portalu społecznościowego jaw.pl oraz Moje Jaworzno.

- 13.04.2016 r. w gazecie „Co tydzień” zamieszczono informację o quizie zamieszczonym na portalu facebook Głównego Inspektoratu Sanitarnego, dzięki któremu można oszacować ryzyko zachorowania na cukrzycę typu 2.
- 13.04.2016 r. w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 3 w Jaworznie zorganizowano akcję prozdrowotną, w ramach Światowego Dnia Zdrowia podczas której omówiono hasło „Pokonaj cukrzycę!”

Profilaktyka grypy

zasadnicze działania:

- dostarczenie materiałów informacyjno – edukacyjnych do placówek nauczania i wychowania w celu przeprowadzenia działań edukacyjnych
- w przedszkolach i szkołach przeprowadzono działania edukacyjno – informacyjne adresowane do dzieci i młodzieży oraz rodziców.
- na stronach internetowych placówek oświatowo-wychowawczych zamieszczono ulotki dotyczące profilaktyki grypy.

Akcja wojewódzka Dopalacze – Wypalacze „groźne narkotyki”

Celem podjętych działań jest profilaktyka uzależnień i przeciwdziałanie rozprzestrzenianiu psychoaktywnych środków zastępczych w środowisku młodzieży oraz zwrócenie uwagi na problemy zdrowotne wynikające z korzystania z dopalaczy jako kluczowego zagrożenia dla zdrowia dzieci i młodzieży.

Zasadnicze działania:

- nawiązanie współpracy z placówkami nauczania i wychowania w celu przeprowadzenia działań edukacyjnych z młodzieżą oraz przekazanie materiałów edukacyjnych do wykorzystania.
  - 05.07.2016 r. podczas wycieczki letniego w Centrum Wspomagania Rozwoju „Akademia Pana Kleksa” przeprowadzono zajęcia z narkogoglami.
  - 06.07.2016 r. w Ośrodku dla Rodzin „Pod Kolegiatą” przeprowadzono zajęcia z narkogoglami.
  - 08.07.2016 r. w klubie środowiskowym „Wega” przeprowadzono zajęcia z narkogoglami.
  - 11.07.2016 r w klubie „Podłężę” przeprowadzono zajęcia z narkogoglami.
  - 13.07.2016 r w Młodzieżowym Klubie Środowiskowym „Gigant” przeprowadzono zajęcia z narkogoglami.
  - 14.07.2016 r. w Szkole Podstawowej nr 1 podczas trwania wycieczki letniego przeprowadzono zajęcia z narkogoglami.
  - 20.07.2016 r w Szkole Podstawowej nr 15 1 podczas trwania wycieczki letniego przeprowadzono zajęcia z narkogoglami.
  - 22.07.2016 r w klubie „Dobra” podczas trwania wycieczki letniego przeprowadzono zajęcia z narkogoglami.
  - 27.07.2016 r w Miejskiej Bibliotece Publicznej zorganizowano zajęcia dotyczące „nowych narkotyków”, wykorzystano narkogogle aby pokazać jaki wpływ mają dopalacze na postrzeganie świata.
  - 29.07.2016 r w Ośrodku Interwencji Kryzysowej w Jaworznie zorganizowano zajęcia dotyczące „nowych narkotyków”, wykorzystano narkogogle aby pokazać jaki wpływ mają dopalacze na postrzeganie świata.
  - 01.08.2016 r w Szkole Podstawowej nr 9 podczas trwania wycieczki letniego zorganizowano zajęcia profilaktyczne dotyczące „dopalaczy”.
- W ramach akcji Dopalacze – Wypalacze „groźne narkotyki” pracownik OZ zorganizował wystawę w Miejskiej Bibliotece Publicznej w dniach od 18.07.2016r do 26. 08. 2016 r. Łącznie działaniami objęto 16000 osób.
- W maju 2016 r. w konkursie „Stop dopalaczom” ogłoszonym przez Głównego Inspektora Sanitarnego wzięło udział 5 uczniów: 1 uczennica z Gimnazjum nr 3, 1 uczennica z Gimnazjum nr 1 oraz 3 uczennice z I Liceum Ogólnokształcącego.

„Brązowo, ale czy zdrowo?”

Celem akcji jest kształtowanie postaw i zachowań społeczeństwa związanych z bezpieczeństwem korzystania z promieni słonecznych w okresie letnim.

zasadnicze działania:

- przesłanie do szkół ponadgimnazjalnych pisma wraz materiałami edukacyjnymi do wykorzystania w działaniach edukacyjnych;
- w Wielospecjalistycznym Szpitalu w Jaworznie w dniu 24.05.2016 r zorganizowano punkt informacyjno- edukacyjny podczas którego pracownik OZ prowadził dystrybucję ulotek dotyczących szkodliwości promieniowania UV.
- podczas 3 Parafialnego Festynu w Dąbrowie Narodowej który miał miejsce 11 czerwca 2016 roku.
- podczas V Jaworznickiego Rajdu Nordic Walking zorganizowanego na terenie Geosfery w dniu 18.06.2016 r.

W ramach akcji „Brązowo, ale czy zdrowo?” pracownik OZ zorganizował wystawę w Miejskiej Bibliotece Publicznej w dniach od 18.07.2016r do 26. 08. 2016 r.

- 26.08. 2016 r na terenie OWR Sosina prowadzono dystrybucję ulotek dotyczących szkodliwego wpływu promieniowania UV na zdrowie człowieka.

Łącznie akcją objęto 13 993 osób.

Wystawa zorganizowana w Miejskiej Bibliotece Publicznej – akcja „Dopalacze wypalacze – groźne narkotyki” oraz „Brązowo, ale czy zdrowo?”

Akcja „Znamie! Znam je?”

Celem akcji jest budowanie świadomości czerniaka oraz odpowiedzialnych zachowań i prozdrowotnych postaw wśród młodzieży oraz upowszechnienie wiedzy o czerniaku – nowotworze złośliwym skóry.

Adresatami działań są uczniowie szkół ponadgimnazjalnych.

zasadnicze działania:

- przedstawienie oferty dyrektorom szkół ponadgimnazjalnych;
- narady z koordynatorami
- dystrybucja materiałów edukacyjnych;

W roku szkolnym 2015/2016 akcja edukacyjna prowadzona była w 6 placówkach. Edukacją objęto 608 uczniów oraz 177 rodziców.

Akcja informacyjna „Zaszczep w sobie chęć szczepienia”

Celem akcji informacyjnej jest zwiększenie zaufania społeczeństwa do działań na rzecz profilaktyki chorób zakaźnych.

Zasadnicze działania:

- w Wielospecjalistycznym Szpitalu w Jaworznie w dniu 24.05.2016 r zorganizowano punkt informacyjno- edukacyjny podczas którego pracownik OZ prowadził dystrybucję ulotek dotyczących szczepień ochronnych.
- 28.05.2016 r. w ramach ogólnopolskiej akcji „MOTOSERCE” organizowanej przez oddział PCK pracownik Oświaty Zdrowotnej oraz Higieny Dzieci i Młodzieży utworzył stanowisko informacyjno-edukacyjne. Podczas trwania akcji prowadzono dystrybucję ulotek dotyczących szczepień.

- 30.05.2016 r. w II Liceum Ogólnokształcącym im. Czesława Miłosza w Jaworznie zorganizowany został piknik „Zdrowy tryb życia z oddechem w tle”. Pracownik Oświaty Zdrowotnej przeprowadził dystrybucję ulotek dotyczących szczepień.
- 02.06.2016 r. podczas pikniku „Śniadanie na trawie” w III Liceum Ogólnokształcącym w Jaworznie utworzono punkt informacyjno- edukacyjny podczas którego prowadzono dystrybucję ulotek dotyczących szczepień.
- podczas 3 Parafialnego Festynu w Dąbrowie Narodowej który miał miejsce 11 czerwca 2016 roku pracownik OZ prowadził dystrybucję materiałów edukacyjno – informacyjnych dotyczących zdrowego stylu życia oraz szczepień ochronnych.
- w Gimnazjum nr 5 w Jaworznie podczas zawodów sportowych zorganizowanych w dniu 13.06.2016 r. zorganizowano punkt informacyjno- edukacyjny podczas którego prowadzono dystrybucję ulotek.
- podczas V Jaworznickiego Rajdu Nordic Walking zorganizowanego na terenie Geosfery w dniu 18.06.2016 r. zorganizowano punkt informacyjno- edukacyjny podczas którego prowadzono dystrybucję ulotek.
- 10 września 2016 r pracownik OZ i sekcji Higieny Dzieci i Młodzieży wzięli udział w XVIII Memoriale im. Jana Ciołczyka podczas którego promowano zdrowy styl życia wolny od nałogów. Pracownicy OZ i HDiM prowadzili dystrybucję ulotek dotyczących szczepień ochronnych.
- 27.09.2016 r na Rynku Głównym Chrześcijańska Służba Charytatywna zorganizowała akcję pod hasłem „EXPO Zdrowie”. Pracownik OZ i HDiM utworzyli stoisko informacyjno - edukacyjne podczas akcji prowadzono dystrybucję ulotek dotyczących zdrowego stylu życia, zdrowego odżywiania oraz szczepień ochronnych. Łącznie akcją objęto ok.1000 osób.
- 18 października 2016 r. we współpracy z Młodzieżowym Centrum Kariery zorganizowano stoisko informacyjno – edukacyjne w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 podczas kiermaszu „W kierunku kariery”. W czasie trwania kiermaszu pracownik Oświaty Zdrowotnej przeprowadzał rozmowy z młodzieżą na temat szczepień ochronnych oraz prowadził dystrybucję ulotek.
- 18 listopada 2016 r. w Zespole Szkół Ogólnokształcących w Jaworznie zorganizowano happening podczas którego pracownik OZ prowadził dystrybucję materiałów edukacyjnych dotyczących szczepień ochronnych. Łącznie działaniami objęto 12900 osób.

Europejski Dzień Wiedzy o Antybiotykach

Celem akcji jest zapobieganie lekooporności drobnoustrojów i racjonalizację stosowania antybiotyków.

W dniu 17 listopada 2017 r. na łamach tygodnika społeczno – kulturalnego „Puls Jaworzna” zamieszczono informację na temat stosowania antybiotyków.

- 27.09.2016 r „EXPO Zdrowie” we współpracy z CHSCH.
- 18 października 2016 r. we współpracy z Młodzieżowym Centrum Kariery zorganizowano stoisko informacyjno – edukacyjne w Zespole Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 podczas kiermaszu „W kierunku kariery”.
- 07.11.2016 r. Klub Mamy i Taty w CH Galena.

Do 24 placówek oświatowych dostarczono materiały informacyjno – edukacyjne (ulotki, plakaty) dotyczące Europejskiego Dnia Wiedzy o Antybiotykach, które wykorzystane zostały do przeprowadzenia zajęć oraz wyeksponowania na terenie placówek.

Przedszkola realizujące program „Klub Zdrowego Przedszkolaka” otrzymały dodatkowo kolorowanki dotyczące stosowania antybiotyków. Łącznie działaniami objęto 1781 osób.

Powyższa tematyka powiązana została z tematyką profilaktyki grypy.

Bezpieczeństwo dzieci podczas wypoczynku letniego

W ramach akcji przeprowadzono pogadanki na temat bezpiecznych zachowań dzieci i młodzieży podczas wypoczynku letniego w 10 obiektach:

- Centrum Wspomagania Rozwoju Dzieci i Młodzieży „Akademia Pana Kleksa”

- Ośrodek dla rodzin „Pod kolegiatą”
- Klub MCKiS „Podłęże”
- Klub środowiskowy „Wega”
- Młodzieżowy Klub Środowiskowy „Gigant”
- Szkoła Podstawowa nr 1
- Szkoła Podstawowa nr 15
- Klub „Dobra”
- Miejska Biblioteka Publiczna
- Ośrodek Interwencji Kryzysowej – Grupa Socjoterapeutyczna

Przekazano kolorowanki „Bezpieczne wakacje” do w/w obiektów.

Kampania społeczna „Mam świadomość jak być zdrowym”

Kampania skierowana jest do zakładów fryzjerskich, kosmetycznych, tatuażu oraz odnowy biologicznej w których bardzo często wykonuje się zabiegi związane z naruszeniem ciągłości tkanek, a każdy klient może być potencjalnie zakaźny. Celem kampanii jest upowszechnienie wiedzy na temat profilaktyki zakażeń krwiopochodnych w gabinetach kosmetycznych, fryzjerskich, tatuażu, odnowy biologicznej itp oraz poprawa warunków higienicznych w w/w zakładach.

W ramach kampanii we współpracy z sekcją Higieny Komunalnej przeprowadzono 2 szkolenia, działaniami objęto 20 zakładów w tym przeszkolono 24 pracowników w/w zakładów.

„Świat widziany przez Alko- i Narkogogle”

24 października 2016 r. PPIS w Jaworznie zawarł porozumienie z Miejską Biblioteką Publiczną dotyczące cyklu zajęć ph. „Świat widziany przez Alko- i Narkogogle”. Zasadniczym celem w/w zajęć jest profilaktyka uzależnień oraz popularyzacja wiedzy nt. zdrowego stylu życia.

W 2016 roku odbyły się 2 zajęcia w których wzięło udział łącznie 76 osób, kontynuacja nastąpi w 2017 roku.

Podsumowanie:

- wizytacje placówek nauczania i wychowania - 8
- szkolenia organizowane przez PSSE - 5
- narady z instytucjami i organizacjami - 40

Współpraca nawiązana przez PSSE – Jaworzno w zakresie działalności oświatowo – zdrowotnej i promocji zdrowia:

- W strukturze PSSE – Jaworzno: Epidemiologia, Higiena Dzieci i Młodzieży, Higiena Żywności, Żywności i Przedmiotów Użytku, Higiena Pracy, Higiena Komunalna i Środowiska;
  - Z innymi jednostkami i instytucjami na terenie powiatu:
    - Urząd Miejski: Wydział Zdrowia i Spraw Społecznych, Biuro Promocji i Informacji, PCK, Miejskie Centrum Kultury i Sportu, Ośrodek Interwencji Kryzysowej;
    - Szkoły, Przedszkola
    - Zakłady opieki zdrowotnej
    - Centrum Dietetyczne
    - Środowiskowy Hufiec Pracy
    - Klub „WEGA”
    - Centrum Dietetyczne i Szkoleniowe „Paleta Diet”
    - SP ZOZ Szpital Wielospecjalistyczny w Jaworznie
    - Chrześcijańska Służba Charytatywna
    - Miejska Biblioteka Publiczna
    - Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
    - Młodzieżowe Centrum Kariery
    - Media lokalne: gazeta „Co tydzień”
- Portal internetowy www.mojejaworzno.pl